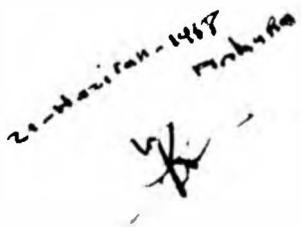
GEÇMİŞE MAZİ



RIFAT ILGAZ

GEÇMİŞE... MÂZİ

Hikâye — Roman



1965 — İSTANBUL

Toplumsal Mizah Yapıtları : 1

Rıfat Ilgaz : Geçmişe Mazi

Birinci Baskı

Kapak Kompozisyonu
Turhan Selçuk

Kapak baskısı:
KARACA OFSET

Yayınlıyan :

FAHİR ONGER

P. K. 918 İstanbul

Cağaloğlu Ceridehane Sokak No. 11/10



TAN GAZETESİ VE MATBAASI
İSTANBUL — 1965

ÇAMAŞIR MI ASIYORSUN?

"DOĞU'yu eşkiyalar sarmış. Sarar ya! Cevdet Barlas emekliye ayrılacak da eşkiyalar düze inmiyecek... Ben Van'ı da bilirim Tatvanı da... Kuş uçurtmazdım alimallah jandarma kumandanıyken. Yol kesiyorlarmış şimdi, adam soyup, adam kaldırıyorlarmış. Değil yol kesmek, adamın sözünü kesemezlerdi ben iş başındayken. Asacaksın beyim, asacaksın! Bakmayacaksın gözlerinin yaşına!"

Öğretmen emeklisi Cemal Zülfü, dalına basmak için, bir "Öhhööö!" çekti, "Çamaşır mı asıyorsun Cevdet bey..." dedi, "Geçti o günler. Bak İnönü ne diyor, dönemeyiz diyor demokrasiden!"

"Onu, bunu bilmem, asacaksın beyim! Ben Vanda Jandarma kumandanı olacağım da yol kesecekler, soğan soyar gibi adam soyacaklar ha! Atladım mı kır atıma... Ayyy!... Bu dini-

ne yandığımın emoroitinden dur durak yok. Tuuh! Allah kahretsin!..."

Kalktı. Altındaki şişirme lâstik simitini düzeltti. Memelerine göre ayarladıktan sonra oturdu üstüne:

"Ne diyordum... Atladım mı atıma.. Böööölük marşşş!"

Cemal Zülfü, emekli kumandanın sözünü piç etmek için:

"Enver efendi!" diye bağırdı, "Sen bir çay daha getir bana! Demli olsun!"

"Ben Vandayken..." diye albaştan etti, "Bir eşkiya türemişti köylerde... Sözüm ona eşkiya... Eşkiya değil, tavuk hırsızı. İki de adam almış yanına, asıp kesiyor. Öldük mü be! Cevdet Barlas Jandarma kumandanı olacak da, yol kesilecek Van köylerinde, adam soyulacak! Önce üç süvari çıkardım üzerine Herif tavşan gibi pisiyor. Köylüler saklıyor korkudan. Kimse korkmasın, canına okuyacağım diye haber saldım köylere. Kimse yataklık etmesin, dedim, karışınam! Sen kime söylüyorsun, herif her gün başka bir köyde! Bir sabah aldım bölüğü. Geceledi̇ği köyü çevirdim. Teslim edin dedim bu namussuzları. Alaca karanlıkta kaçtı, dediler. Köyünüzü yakarım dedim. Bir samanlığı verdim ateşe. Kös dinlemiş herifler... Kılları bile kıpırdamadı. Muhtarı çağırdım. yakarım evini, dedim. Asarım seni dedim, bul eşkiyayı... Öhhö... Öhhööö!... Canına yandığımın öksürüğünden rahatlık yok ki! Ayyy!... Ay, ay ay!... Vay anasını!"

Öğretmen emeklisi:

"Bıçak temizler bunu!" dedi, "Çare yok! yatacaksın doktorun altına!"

"Geçen gün doktora gittim. Ameliyat dedi. Ameliyat ha! Allah yazdıysa bozsun, korkarım ameliyattan, yapamam. Ha. ne diyordum asacaksın bunları. Bakmıyacaksın gözünün yaşına... Emir verdim erata. Erkek, kadın boşaltın evleri dedim. Alsınlar yorganlarını arkalarına. Âdi adım, maaarşşş!... Doğru merkeze. Yataklık ha! Hükümete karşı gelmek ne haddinize sizin! Savcı zaten avucumun içinde. Bekâr adam. Aç dedim şu cezaevinin kapısını. Beraber kız oynatıyoruz sabahlara kadar.

Bir hafta sonra da bir dağ köyüne baskın ettim. Siz misiniz eşkiyayı saklıyan. Siz Hükümetle oyun mu oynuyorsunuz diye verdim cayırtı. Asacağım topunuzu! Sırtlayın bakalım yorganları!"

Vali emeklisi Hurşit Atakan dayanamadı. Nargilenin marpucunu çıkardı dudaklarının arasından:

"Oralarda hiç mi vali yoktu!" dedi.

"Yoktu beyim. Eğer göğsü kıllı bir vali olsaydı eşkiya mı barınırdı. Çektin mi birini ipe, tısss!"

"Kimi çekiyorsun be!"

"Yataklık yapanlardan birini! Kim olursa olsun!"

Cemal Zülfü:

"Ağır ooool!" dedi. Binecek var! Demokrasi geliyor geriden!"

"Sana bir şey diyeyim ben! Demokrasinin binmesini beklersek sabah olur. Onu geç sen bir kalem. Gelelim bizim yataklıklara. Ben üçüncü köyü de posta ettim. İndirdim kasabaya Sıra tam eşkiyayı yakalamaya gelmişti ki... Vali alt üst etti işimi. Bir gün takmış peşine savcıyı, Cezaevini teftişe çıkmış. İlk karşısına çıkan tutukluya sormuş. Söyle demiş, neden yatıyorsun sen. Yataklıktan, demiş tutuklu. Ya sen neden yatıyorsun, demiş, ikinci tutukluya. Neden olacak, yataklıktan demiş. Sen neden yatıyorsun? Yataklıktan! Sen? Yataklıktan! Yataklıktan yataklıktan, yataklıktan... Herifin tepesi atmış, açın, demiş kapıları! Boşaltın cezaevini! Yataklıktan, yataklıktan! Ulan kabadayıysan eşkiyayı yakala da göreyim seni? De buyur bakalım, Sen gel de bu adamlarla iş gör! Böyle adamın valilik ettiği vilâyette eşkiya mı yakalanır."

Hurşit Bey, nargilesinden iki soluk daha çektikten sonra:

"Telâşlanma!" dedi, "Bizim meslektaş, tam işinin adamıymış. Böyle olacak tabiî... Aşkolsun, Sen de iyi yapmışsın. Senin gibileri de çıkacak ki bizim valiliğimiz, hükümet adamlığımız anlaşılmış olsun. Sen eşeğini kaybettireceksin fukaranın, ben bulduracağım. İşte "Asiyab-ı devlet" böyle döner. Anlaşılıyor değil mi dostum? Biraz tavşana kaç, daha çok, tazıya tut! Ben

de o taraflarda valiyken... Bak, Enver efendi.Ateş! İyi çekmiyor bu nargile. Tömbekiler mi bozuk, marpuç mu hava kaçırıyor!"

Enver efendi dert yanmağa başladı:

"Ateşinde iş yok bizim patronun. Sidikli meşinin kömüründen bu kadar kor çıkar. Bizim Nizamettin beye diyorum, bu kömürde iş yok, kıy paraya... Nizamettin bey de diyor ki..."

Öğretmen emeklisi!

"Ne o? dedi, Gene Nizami bey, Nizamettin bey mi oldu? Ulan fırıldak gibi adam be! Gericiler ağır basınca Nizamettin... İlericiler kıpırdanınca Nizami Yalçın oluyor. Kendisine sorarsan İttihatçıdır. Kurban olayım böyle İttihatçıya! Böyle adamın aldığı kömürle Hurşit Beyin nargilesi yanar mı? Söyle ona biz gidersek, Eminsu derneğine kalır Meşrutiyet Kıraathanesi!"

Malmüdürü emeklisi Nabi Sayar. Hurşit beye başladığı hikâyeyi unutturmak için emeklilerin özel bir meselesini attı ortaya:

"Bizim yüzde on beşleri Meclis Komisyonu kabul etmiş... 1950 den önce emekliye ayrılanlar..."

Bu sırada bir Eminsu'lu girdi kapıdan. Topçu emeklisi Nedim Gürler, On buçukluk obüs gibi gürledi:

"Oldu!"

Meşrutiyet Kıraathanesinde her gün beş tane gazete okunurdu .Bilmeyen kalmamıştı bu haberi. Danıştay Eminsulardan birine hak tanımıştı.

Seferberlik emeklisi Ali Yıldırım göründü. Sönen bir futbol topu gibi boşalttı soluğunu:

"Oldu!"

İşte bu "Oldu!" nun gerçek anlamını çözecek bir kabadayı yoktu kahvede.

"Hayrola!" dediler, "Ne oldu?"

"Çıktım!"

"Nareye?"

"Dışarı yahu! Bilmiyorsunuz, tam altı gündür ne çektiğimi. Oooh! Dünya varmış. Enver efendi, doldur nargilemi!"

Geldi, General emeklisi Rıza Yazgan'ın masasına çöktü. Hurşit bey düzeni bozuk bir vilâyet Meclisindeki havayı yatıştırırcasına bir çıkış yaptı:

"Ne diyorduk!" diye söze başladı.

Masayı çevirenlerin gözlerinin içine bakarak devam etti:

"Doğuda valiydim. Ankaradan sıkı emirler geliyordu. Çarşaf da çarşaf diyorlar, başka bir şey demiyorlardı. Çağırdım Emniyet Müdürünü... Jandarma komutanını... kimin sırtında çarşaf görürseniz, ananız bile olsa tutup yırtacaksınız, hem de çatır çatır!... Başka çare yok! Buradan öte vilâyet yok, hudduttayız! Anladınız ya!"

"Tamam! Yaşa Hurşit Bey!? Yürürse bu iş böyle yürür. Asacaksın daha olmazsa! Halk cahildir, halk görgüsüzdür, başka çare yok!"

"Duuuur! Yavaş ol!" dedi. Hurşit bey, "Polis, jandarma cayır cayır çarşaf yırtmaya başlayınca bir cayırtı da halktan koptu. Tamammm dedim, halka görünmenin tam sırası... Ağır olun dedim, bizim zabıta kuvvetlerine. Şimdi sıra bende. Bırakın çarşaf marşaf yırtmayı. Vilâyet gazetesinin başyazarını çağırttım. Yaz. dedim, demeç veriyorum: Bundan böyle yalnız ve yalnız çarşafı genel ev kadınları giyecek. Günahkârların kendilerini halktan gizlemeleri lâzım. Peçe bile takabilirler!"

Cevdet Barlas:

"Sonraaa?" diye sordu.

"Sonrası mı olur artık, bir tek çarşaflıya rastlayana aşkolsun Şehir sokaklarında!"

BİR KURU MECBURİ

MEŞRUTİYET Kıraathanesinde. Acem Hüseyin çay demlesin, sen horul horul uyu! Yakışır mı bir emekliye. Çay yapar, Acem Hüseyin çay, çay diyeyim sana! Bu çayın ilk deminden içmek, bir sabah uykusuna değer doğrusu. Hem yetmişlik ihtiyarın sabah uykusu da nesine! Dönüp dönüp duracağına yatakta, kalk giyin, yürü Meşrutiyet Kıraathanesine!

Bu kıraathane açıldı açılalı ilk demden içme şerefi yarışmaya konmuş gibidir. Bugünlerde yarışma ne kadar kızışırsa kızışsın, fovariler hemen hemen hiç değişmez. Birinciliği ya Vali emeklisi Hurşit Atakan alacaktır, ya Malmüdürü emeklisi Nabi Sayar, ya da öğretmen emeklisi Cemal Zülfü... Hiç şaşmaz!

Bu sabah Malmüdürü kazandı birinciliği... Bulgur pilâvını fazla kaçırmış, sabaha kadar gözlerini kırpmamıştı. Avuç avuç içmişti karbonatı. Tam altıyı beş geçe ayaklarını sürüye sürüye

girdi çift kanatlı kapıdan içeri. Selâm verdi ocakçıya, müslüman selâmı..

Acem Hüseyin, içerde söylenip duruyordu:

"Çay değil, toz bütün bunlar... Enfiye diye burnuna çek! o eski akkuyruklar, Seylân çayları..."

Acem Hüseyin her sabah böyle söylenecekti elbet... Söylenecek ki bir avuç tozdan tavşan kanı gibi çay demlemenin ustalığı çıksın ortaya.

Malmüdürünün peşinden beş dakika ara ile Vali emeklisi girdi kahveye, onun peşinden öğretmen emeklisi Cemal Zülfü. Giren, birer gazeteye yapıştı. Bu üç gedikliden sonra gelecek olan önemliydi. Çok geçmeden hâkim emeklisi Sulhi sözer göründü kapıda, bir omuz farkiyle jandarma emeklisi Cevdet Barlas sökün etti. Şemsiyesini teslim edecek garson arıyordu ortalarda:

"Nerde bu adam?" diye ocakçıya seslendi. Her girdiği yerde bir emireri görmeğe alışıktı. Acem Hüseyin ocaktan tekmili verdi:

"Beyim, bugün Niyazide nöbet... Biraz geç gelir. Sen şemsiyeni Nizamettin beyin masasına iliştiriver."

Cevdet Barlas, kızmıştı bu başıbozukluğa:

"Meşrutiyet Kıraathanesi bu gidişle batacak ama, bakalım ne zaman! Ulan, garson ararsın yok, patron ararsın yok, Gazete ararsın..."

Beş gazete girerdi kıraathaneye, birden kendisinin beşinci müşteri oluşunu hesaplayamamıştı. Boşta bir gazete görünce çenesini kıstı!

"Selâm, beyler!" diye dikildi oturanların karşısına, "Ne var, ne yok gazetelerde?"

Kendinden önce gelenler burunlarını sayfaların arasına sokmuş, herkes kendine göre bir şeyelr arıyordu. Kulak asan olmadı sorusuna. Hırsından ocağa seslendi:

"Heyyy! Hüseyin Efendi! Nerde simidim benim!"

"Dur, geliyorum. Ulan bu Niyazi de nerelerde kaldı be!"

Lâstik simidi gelmeden oturamazdı.

Dolâptan lâstiği almış, sandalyeye yerleştiriyordu:

"Ocakçılık mı yapacağız, garsonluk mu? Böyle garson, yaramaz bu kıraathaneye. Saat oldu altı buçuk! Herif garson değil umum müdür be!"

Böyleydi bu Niyazi işte. Nizami Yalçının imtihanından geçip girmişti kıraathaneye. İşsizlik artıp kahve tıklım tıklım dolup taşmağa başlayınca. Mal sahibi, garson Enver efendiye bir eş aramıştı. Yeni garson da aradığı ilk nitelik, adının "Niyazi" olmasıydı, buldu. İkinci nitelikse kravat takmasını bilmesi... İşte bunu yaptıramadı bir türlü. Niyazi değil kravat, patronu bile takmadı. Bu yüzden kafası işleyen müşteriler ona şu adı taktılar: Yular takmaz! Ama çoğu "Takmaz!" deyip geçerdi.

Cevdet Barlas elindeki gazeteyi şişirilmiş bir kese kâğıdı gibi masanın üstüne bastırdı:

"Hah!" dedi, "Böyle olacak işte!"

Öğretmen emeklisi boş atıp dolu tutmak için:

"Yakalamışlar, değil mi?" diye takıldı. Biliyordu ki komutan için en önemli olay "yakalamak" tır. Yakala da kimi yakalarsan yakala... Emekli zamları bile onun için ikinci plândadır.

Komutan emeklisi, parmağını gazetede bir noktaya basarak:

"Evet!" dedi. "Yakalamışlar!"

Bu kadar kolay tutturduğuna şaşmıştı Cemal Zülfü:

"On ikiden vurdum desene..." dedi, "Herhalde Doğudaki soyguncuları yakalamış olacaklar!"

"Soyguncuları mı dedin?"

"Ya kimi yakalamışlar?"

"Soyulanları!"

"Soyulanları ha?"

"Evet. Soyulanları, ne sandındı. Anlamazsın bu işlerden. Asayiş dediğin bir sırçadan şişedir, fazla elledin mi, elinden düşürürsün. Bir düştü mü de, var sen, hayrını gör. Diyelim ki, eşkiyayı yakaladının... Peşinden bir eşkiya daha çıkmaz mı? Sen soyulanı atacaksın ki içeri, sızıltı çıkmasın. Ha? Ne dersin Hurşit Bey?"

"Tuh! Anasını!" dedi, "Uyumuş kalmışım!"

Cevdet Barlas doğruldu:

"Gel!" dedi, Şişir şu lâstiği... Tahta gibi olmuş."

Tersliği üzerindeydi Niyazi'nin:

"Dur be komutanım! dedi" Çayımızı içelim de kafamızı bulalım. Ben nerde yatıyorum biliyor musun. Kemiklerim sızlıyor sabaha kadar!"

"Nerde yatarsan vat, ben mi acıyacağım sana! Şişir şunu!"

Kahve ocağına girmişti Niyazi:

"Üsteleme komutanım!" dedi. "Burası senin bildiğin parti ocaklarından değil, kahve ocağı... İçelim çayımızı da, düşünürüz!"

Ayağa bir kalktı mı kolay kolay oturamazdı.

"Şişir diyorum sana!"

İşi biraz da saygısızlığa döken Niyazi-

"Ne yumurtacısın seeen!" dedi, "Halâ kendini manyatolu telefonun başında sanıyorsun..."

Eliyle manyatoyu çevirir gibi yaparak:

"Alooo! Santral!... Tatvan, Tatvan! Çık aradan! Alooo! Şemdinli sen misin? Çıksana aradan be! Ulan sana söylüyorum köprübaşı! Bağla komutanı çabuk! Recep onbaşı, ne oldu tavuklar? Bağladınız mı yüzbaşıyı, Aloooo!..."

Çayını içtikten sonra geldi. Çekip aldı simidi altından. Avurtlarını şişire şişire üflemeye başladı. Öğretmen emeklisi takılıyordu Niyaziye:

"Şişir... Cevdet bey de görsün!"

Lâstik şişmiş, Cevdet bey yerleşmişti üstüne. Konuyu değiştirmek için bir "yakalanma" haberi arıyordu gazetede. Çok geçmeden buldu da:

"Hiç yakalanmış hırsızı, göz göre göre salıveren hâkime de rastlamamıştım!"

Öğretmen emeklisi:

"Hayrola!" dedi. "Vukuat mı var!"

"Ekmek çalan biri beraat etmiş!"

Takmaz Niyazi karıştı lâfa:

"Asmamışlar demek!"

"Hiç olmazsa bir altı ay vermeliydi. Hadi diyelim ki beraat ettirdin ne demeye gazetelere verirsin. İt uğursuz okusun da fırınlara saldırsın diye mi?"

Yargıç emeklisi Nihat Haktanır:

"Hiç üzülme sen!" dedi, "İt uğursuz gazetedeki yazıyı okumağa başladığı gün ekmek çalacak adam kalmaz memlekette..."

"Ne olursa olsun... Hırsız, ekmek de çalsa cezasını bulmalı! Ne olur sonumuz!"

Garson Niyazi:

"Çok yaşasın böyle hâkimler..." Diye başladı söze, "on iki, on üç yaşlarındaydım İstanbula geldiğim sıralarda... Nereye baş vurdumsa suratıma kapandı kapılar... Bir gün açlıktan gözlerim dönmeye başlayınca..."

Cevdet Barlas:

"Yoksa sen de mi ekmek çaldın!" diye gürledi.

"Hayır çalmadım. Girdim bir lokantaya... Efendiler gibi kuruldum. Getir dedim bir kuru... Çeyrek ekmekle yumuldum. Dişimin kovuğuna gitmedi. Getir, dedim bir kuru daha... Bir çeyrek ekmekle onu da sildim, süpürdüm. Eh biraz doymuştum. Kalktım, ağzımı burnumu elimin tersiyle sildim. Tam kapıdan çıkarken Parra! diye yapıştılar yakama... Yok dedim... Yok ha!" Yürü merkeze! Sorgu sual.. Çıkardılar bir hâkimin karşısına... Söyle oğlum dedi hâkim. Ne yapayım hâkim bey dedim, gözlerim kararmıştı açlıktan, girdim ahçı dükkânına.. Ne yedin diye sordu..."

Cevdet Barlas kızmıştı:

"Bu da sual mı be!"

"Sual ya! Bir kuru yedim, çeyrek ekmekle hâkim bey dedim. Eeee... Peşinden ne yedin?"

"Sen parayı vermedikten sonra ne yersen ye!"

"Hiç de kazın ayağı öyle değil! peşinden mi Hâkim Bey, dedim. Bir kuru daha yedim! Pekiy sonra diye sordu. O kadar dedim, yani iki çeyrek ekmekle iki kuru... Öyle mi, diye sordu

garsonlara... Evet hâkim bey, öyle dediler. Tamam dedi, beraat! Çık dışarı! Yallah!"

Cevdet Barlas köpürüyordu:

"Beraat ha! Doğru mu bu Sulhi bey? Nasıl beraat edermiş. Haksızlık bu... Adalet nerde?"

Niyazi kimseye söz bırakmıyordu:

"Beraat tabii... Bir kurudan sonra bir pilâv yeseydim, gitmiştim okkanın altına. Bir kuru, mecburi... Bir kuru daha, o da mecburî... Eğer iki kurudan sonra bir pilâv yeseydim, işte o zaman keyfi olurdu. Ulan derdi hâkim, sen kim oluyorsun da kurunun üstüne pilâv yiyorsun, aç köpek! Hele bir de komposto yeseydim, keyfinin keyfisi olurdu. Can kurban böyle hâkimlere..."

Cevdet Barlas lâstik simidin üstünde hop oturup hop kalkıyordu"

"Beraat ha! Beraat ha!"

"Ne sandındı! Memlekette kanun var. Bir kuru, mecburî, bir kuru daha, o da mecburî... Hadi oğlum çık dışarı, beraat! Yallah!"

KİMDİR BU ADAM?

NİZAMİ Yalçın on bire doğru girdi kıraathaneye. Dışarda sulu sepken, verip veriştiriyordu. Sırılsıklamdı şemsiyesi olduğu halde. Kapıdan hışımla girdi, dikildi kıraathanenin ortasına:

"Niyaziii!"

Bir uğultudur gidiyordu, Masaları bir çırpıda gözden geçirdi:

"Ohhh!" dedi, "Kıraathane almış yükünü!"

Bugünlerde hep böyle olurdu... Bu aylar, bu yıllar... İşsizlik şahlandıkça Nizami Yalçın'ın ağzı kulaklarına varırdı. Emeklilerden yana bir göz attı. Sanki arkadaş cenazesi kaldıracaklarmış gibi tam kadroydular. Gözünü sevdiğim emeklileri... Koyun gibidirler. Sokarlar başlarını birbirlerinin koltuklarının arasına, yirmisi birden bir masaya çöreklenip kalırlar. Bir kahvenin, emekliden müşterisi kalmadı mı, vur kilidi kapısma.

Pamuk gibi müşterilerdir ihtiyarcıklar. Çabuk kızarlar, bağırıp çağırırlar ama, aradan beş dakika geçmeden süt dökmüş kediye dönerler. "Bir daha şu musibet kıraathaneye ayak basarsam, bana da bilmem ne müdürü demesinler!" diye direk direk bağırmalarına hiç kulak asma sen! Yarın sabah sanki ant içen o değilmiş gibi kuzu kuzu gelip, yerine geçecektir. Her kükreyişten sonra biraz daha uslu, biraz daha uysallaşırlar. Emekliyi, pişkinleştirip geliştiren memurluklarındaki tecrübeleri değil, kahvedeki eskilikleri, bir takılma havası içinde yetişmeleridir. En sert generali pamuk gibi yumuşatan da bu şakalaşmalardır işte.

"Niyazi, kör müsün! Baksana buraya!"

Koskoca Meşrutiyet Kıraathanesinin patronu, eski İttihatçılardan Nizami Yalçın —Bugünlerde Nizamettin Yalçın— dışardan, yağmurda, karda gelecek de iki paralık garson parçası hiç takmıyacak ha:

"Niyaziii! Ulan sağır mısın be!"

Niyazi, patronun girdiğini çoktaaan görmüştü ama, ayaklarına kapanıp eteklerini öpecek değildi ya! Patron, eğer aklı başında bir patronsa, müşterilerin sürü sepet, birden kastırdığını da görmeliydi:

"Şekerli biiiir! Çay iki... Nuriii! Helânın oraya elli iki ver!"

Sertliğin para etmediğini gören Nizami Yalçın Niyazi tam yanından geçreken:

"Niyazi oğlum!" dedi, "Alsana şu şemsiyeyi elimden! Sonra şu paltoyu..."

"Bir dakka!"

Çayları pencerenin önündeki masaya bıraktı. Çırak, patronun çevresinde dolanıp duruyordu ama, uzanıp şemsiyesini bile alamıyordu. Koskoca Nizamettin Yalçın'ın, bir çırak parçası mı çıkaracaktı paltosunu sırtından! En kızdığı, cinifrit olduğu şey de buydu onun. Garson dediğin, patron içeri girdi mi, kendini yerden yere atmalıydı. Ulan, hadi müşteriyi iplediğin yok, patrona ne demeğe boş verirsin!

Yeniden sinirlenmeğe başlamıştı:

"Heeeey! Sana sesleniyorum be!"

Patronun deliye döndüğünden habersizcesine geldi, elindeki şemsiyeye yapıştı. Çırağa:

"Al şunu!" dedi. "As içeri!"

Paltosunu çekip çıkarırken tekmil vermeğe başladı:

"Gene o adam geldi. Zarfı geciktirmeyin, söyle patrona karışmam sonra ha!" dedi.

"Geeeç! Başka yaramaz bir şey yok ya?"

"Yok!"

"Tazeyse bir çay getir. Değilse bir ıhlamur!"

Yürüdü emeklilerin masasına:

"Selâm beyler!"

Cevdet Barlasınki hariç, bütün sandalyeler hafiften kımıldadı. Niyazinin getirdiği sandalyeye yer açılmıştı.

"Merhaba Yalçın Bey!"

"Merhaba Nizamettin bey!"

"Merhaba Nizamettin Yalçın!"

"Merhaba Nizami bey!"

"Nizam, merhaba!"

"Merhaba, patron!"

"Merhaba!"

"Merhaba komşu!"

Cevdet Barlas, en sona saklamıştı selâmını:

"Mahalleden mi, böyle?" diye sordu.

"Mahallden!"

"Ne var ne yok, mahallede?"

"Arkadaşlarla şöyle bir tarayalım dedik... Doğu'ya yardım için... sorma komşu! Bir dokun, bin ah işit... Torbasızın karısı ne dese beğenirsin. Sizde varsa bize bırakın gelmişken. Kızımı okuldan aldım, pabucu yok diye. İki yüzden fazla kapının ipini çektik, iki yüz lira toplayamadık!"

Öğretmen emeklisi:

"Doğu'da açlık kaldı mı ki..." dedi.

"Kaç kuruş yardım yaptın..."

"Tam elimizi cüzdana atalım dedik, bir bakan "Doğu'da açlık yenildi" diye beyanat verdi."

Az konuşan Malmüdürü emeklisi:

"Yalan mı?" dedi. "Açlık yenilmiş. Afiyet olsun. Açlık bile yenilip tüketilmiş!"

Öğretmen emeklisi:

"Hocanın birini köye göndermişler." diye bir hikâyeye başlamıştı ki, sırılsıklam olmuş kırçıl biri girdi içeriye. Uzun saçları ensesinden doğru sarkıyor, uçlarından sular sızıyordu paltosunun yakasına doğru. Geldi, toptan bir selâm verdi. Emeklileri şöyle bir inceledikten sonra Cevdet Barlas'a elini uzattı. Sıradan başladı el sıkmaya. Jandarma emeklisinin yanına namazından sonra, bir köylü sokulmuş yanına. Hocam, demiş, bir sandalya çekip oturdu. İşini bitirince:

"Nasılsınız?" diye sordu.

"Çok şükür..."

"Çoluk çocuk?"

"Hepsi iyiler!."

"Bak oğlum şöyle demlice bir çay... Bayılırım demli çaya... Hava çok soğuk... Balkanlardan soğuk dalgası geliyormuş..."

Öğretmen emeklisi piç olan hikâyesinin namusunu temizlemek için albaştan etti:

"Adamın birini köye göndermişler..."

"Hocanın birini demiştin..."

"Evet. Hocanın birini köye göndermişler... Bir gün akşam namazından sonra, bir köylü sokulmuş yanına .Hocam,, demiş, izin verirsen bir şey soracağım, İsa Peygamber, gökyüzünde ne yer, ne içer?, çok merak ettik de... Hocanın tepesi atmış, ulan, demiş tam üç gündür köyünüzdeyim, bizim hoca, ne yer, ne içer diye sormazsınız da, gökteki İsayı sorarsınız!..."

Yeni gelen, kimseye sözü teslim edeceğe benzemiyordu.

"Biz açlık deyince ne anlıyoruz. Sorarım size! Türkiye'de kaç memur öğlenleri sıcak yemek yer? Kaç memur sandviçle nefis körletir? Kaçı, sabah yediği, ile akşam yiyeceğini düşünür de oyalar kendini? Memur diyorum, dikkat buyuruluyor mu? Hademe değil, kapıcı değil işçi değil, işsiz değil... Şu kıraathanede oturanların kaçı öğle yemeği yiyecek bugün?

Fransız işçisi sofrasında şarapla, biftek bulamazsa basar yaygarayı, açlıktan ölüyoruz, diye... Biz simidi bulduk mu ağzımızı açıp gık bile demeyiz. Ben Fransadayken Fernandel'in atölyesinde... Oğlum bir çay daha.. Bir de nargile... İkramlı olsun!"

Nargile gelene kadar, güvensizlik üzerine bir konuşma yaptı:

"Hükümet halka neden güvenmiyor, neden itimat etmiyor, anlıyamıyorum!" diye başladı. "Bakın iki çay söyledim, bir de nargile. Garson "Ver parayı!" diye sarılmadı yakama. Şimdi ben Beylerbeyinden geliyorum. Dikkat buyurun beyler! Biletimi aldım, bindim vapura!"

Nargilenin işleyip işlemediğini kontrol etti:

"Vapur kalkar kalkmaz izbandut gibi iki memur daldı salona. Sağlı sollu başladılar taramağa yolcuları. Dikildi karşıma: "Bileeet!"

Elimi soktum ceketin üst cebine, yok! Ben bileti yalnız bu cebime korum. Yok. yok... İster istemez öbür ceplerimi de karıştırmağa başladım. yok! Gitti, geldi sordu. "yok!" "Bilet de bilet!" diye tutturdu "Bana itimat edin ki aldım!" dedim. Bilet de bilet!.. "Öyleyse ikinciye!" Kuşkulu bakışlar önünde kalktım ikinciye. "Bulurum diye umudumu kesmemiştim."

"Bulabildiniz mi?" diye sordu öğretmen emeklisi.

"Bulamadım!"

"Ya, vah vah, vah! Sonra?"

"Aldım kapıdan bir bilet, çıktım. Yani demek istiyorum ki bu iki izbandutun vazifesi ne? Benim gibileri birinciden ikinciye kaldırmak değil mi? Güzel! Ne alırlar bunlar? En azından beş yüz... İkisi bin lira... Benden ne kazandılar... Nasıl olsa kapıda bilet aldıktan sonra! İdare kazansa kazansa bir mevki farkı kadar para kazanacak değil mi?. Bunu da kaldırsa..."

"Neyi!" diye kaşlarını çattı Cevdet Barlas.

"Mevki farkını!"

"Olur mu böyle şey!"

"Olur tabiî.. Tünelde olmadı mı? Bu adamların o zaman se-

bebi vücudu ne olur? biraz olsun halka itimat etmeliyiz. Bir adamın parası yok da vapura bindi diyelim. Ne çıkar? Vapur mu batar? Yoksa Denizcilik Bankası mı? Şu kadar milyon lira zarar ediyor da hâlâ batmıyor. Batmaz da... Ben yakında bir meyhane açıyorum" diye lâftan atlayacak oldu. Hurşit Bey önlemek istedi:

"Bırakın meyhaneyi canım. Kahve daha zararsız..." diyecek oldu.

"Benim açacağım meyhane öylesi değil, Aydınlarımız için. Dekorlarına bile başladım. Adını şimdiden söyliyebilirim: Ahır!"

"Ne? Ahır mı?"

"Yooo! Gülmeyin baylar. Ben orada müşteriye itimadı öğreteceğim. Parası olan da, olmayan da içecek. Adını mı beğenmediniz?.. Durun biraz daha açıklıyayım. Bir at arabası ortada....

"Atları!..."

"Atları da yolcuları da müşteriden... Koşumlar, saman çuvalları... Yem torbaları..."

Nizami Yalçın tutamadı kendini:

"Tutar bu meyhane!" diye bağırdı.

"Duur... Sözümü kesmeyin. Şarap kovayla gelecek müşterinin önüne... Herkes kafasını sokup içecek. Garsonlara düşen en önemli iş nedir biliyor musunuz: Sadece ıslık çalmak!"

Nizami Yalçın bir iş adamı bilgiçliğiyle:

"Tutar diyorum size..." diye kalktı ayağa" Tutar bu iş. Bizde o kadar çok beygir var ki..."

"Mezeler yem torbalariyle verilecek.. Bağlanacak müşterinin boynuna...

Öğretmen emeklisi :

"Torbalar boş da olabilir. Bir yem borusu çalarsın yeter. Beklemesini de biliriz biz!"

"Tutar bu meyhane! dostum!"

"Tutmak da ne kelime.. Sonra duvarlara şöyle vecizeler asacağım: At, sahibine göre kişner. Sen eşek olduktan sonra binen çok olur! Arpayı nerde yersen orda kişne!"

Cevdet Barlas:

"Bir vecize de benden." dedi, "Kişnemek serbesttir, çifte atmak yasak!"

Ahırın sahibi konuşmayı şöyle bir toparlamak için. Cevdet Barlasa döndü ilk önce:

"Söyle rica ederim, tutmaz mı bu meyhane?"

"Nasıl tutmaz! yalnız sıkı bir disiplin ister. Kırbaç düşmiyecek elinden! Karakola da yakın olacak."

Uzun saçlı müşteri, sağında oturan Hurşit Beye döndü:

"Sen ne dersin, tutar mı?"

Sonra sıradan sordu. Cevap beklemeden kalktı ayağa:

"Yakında açıyorum!" dedi, "Hepiniz dâvetlisiniz. Size kova kova şaraplar... Torba torba mezeler. Gazeteye ilân verdim uzun ıslık çalmasını bilen garsonlar aranıyor diye..."

Önce Cevdet Barlasın nezaketle elini sıktı:

"Hadi hoşça kal!" dedi, "Beklerim!"

Sıradan el sıkıp çıktı dışarı.

Öğretmen emeklisi Cemal Zülfü:

"İnsan bu adamı dinleyince neye memlekette bu kadar işsiz var diye kızıyor. İnsanda biraz buluş olmalı... Yani kafa olmalı biraz!"

Cevdet Barlasa döndü :

"Kimdir bu bay?"

"Tanımıyorum!"

"Nasıl tanımazsın yahu! Geldi, önce senin elini sıktı... Giderken de öyle..."

"Benden sonra da Hurşit beyinkine yapıştı. Sen tanıyor musun Hurşit Bey?"

"Yoooo!"

"Sen Nabi bey?"

"Ben de tanımıyorum. Herhalde patronun tanıdığı olacak ki cesaret alarak girdi aramıza!"

Nizamı Yalçın:

"Yok be yahu! Nerden tanıyorum!" diye telâşlandı.

"Canım sizin İttihatçılardan falan olmasın?"

"Yaşı ne, başı ne herifin! Ellisinde var, yok. İttihatçı dediğin en az benim yaşımda olur.!"

Yular Takmaz Niyazi, gelmiş emeklilerin başında dikilmişti:

"Kimin misafiriydi bu zat? İki çay bir nargile... Kim verecek parasını?"

Suçlu suçlu herkes biribirinin yüzüne bakıyordu:

"Ben tanımıyorum!"

"Benim tanıdığım değil!"

"Bilmiyorum!"

"Kim bilir, kim!"

Öğretmen emeklisi:

"Yooo! hiç telâşlanmayın!" dedi, "Ben tanıyorum! Bir işsiz, o kadar... Yaz benim hesabıma!"

DOKUZ NUMARANIN TEMELİ

KÖŞEBAŞİNDAKİ arsaya kapı kadar tabelâları yatıran Tabelâcı Rıza, avuçlarına hohlaya hohlaya girdi kıraathaneye:

"Dinine yandığım!" dedi, "düştü parmaklarım soğuktan!"

Şoför Cemil çayını iki avucunun içine almış, öyle içiyordu:

"Şu radyonun hiçbir şeyine inanmam! Çok denedim, bu gece soğuk, sıfırın altında üç, sıfırın altında beş dedi mi, tıpatıp çıkıyor.

Geçti sobanın başına. Önünü arkasını ısıttı:

"Aç şu radyoyu da türküleri olsun dinliyelim!"

Garson Niyazi:

"Açılmaz!" dedi.

"Neden açılmazmış!"

"Patronun emri!"

"Ulan, burda müşterinin sözü geçer. Demokrasi var be!"

"Burası Meşrutiyet Kıraathanesi... Müşteriden önce patron gelir!

Uzandı radyonun düğmesine:

"Çok konuşma! Bana bi çay yap! İşte o kadar!"

Önce bir hırıltı duyuldu. Sonra pesten bir köroğlu türküsü başladı:

"Kır at köpüğünden, düşman kanından. Çevre dolup, şalvar ıslanmalıdır."

Tâbelacı Rıza.

"Şalvar ıslanmalı ama, içerden mi, dışardan mı? Yahu. Şalvar dedim de aklıma geldi. T... parti kuracakmış, sağcı parti... Toplayacakmış adamlarını da...."

"Sana ne, kuracaksa..."

"Sana ne olur mu? Ulan, ben tabelâcıyım, iş çıksın bize de... Geçen gün, bir makarna tabelası ısmarladılar. Bin lira istedim. Vermem dedi... Sen verecek değilsin ki dedim, makarnayı yiyen verecek... Adamın aklı yattı. Arkadaş, bu sağcı partilerde çok iş vardır... Hitler ortaya çıktığı zaman propaganda masraflarını top fabrikası sahipleri vermiş, fazlasını çıkarmak için...."

"Bizde top fabrikası mı var be!"

"Her memlekette top dökmek âdettir. Millet nedense hoşlanıyor kuru gürültüden. Bizde de kuru sıkı Ramazan topu atılır... Dedim ya... Avrupada bu gibi partileri ya din adamları destekler, ya da büyük fabrikacılar.. Bizde de yobazlarla, celepler... kabzımallar, toptancılar arka çıkar. Hitler Yahudi düşmanıydı değil mi?... Bizim sağcılara Yahudi dostu denemez ama... Bütün yahudilerimiz, ırkçıların can dostu kesiliverdi. Turancılar, bağırıp çağırdıkça yağ bağlıyor yürekleri... Neden mi, diyeceksin... Sağcılarımız sıyırma kantar devletçiliğe karşı da ondan, Hani açın keselerin ağzını deseler açacaklar. Karga mandayı hayrına bitler mi? Her şey karşılıklı tabii..."

"Arkadaş boşuna çeneni yorma! Aklın ermez bu işlere... Ben ceza ödemekten feleğimi şaşırmışım, kafam tekliyor bu işlerde... Niyaziii!... Bak şu Nargileye... Çekmiyor ölüsü kınalı... Al, şu başı da, bir deliver!"

Öğretmen emeklisi dipteki masadan seslendi tabelâcı Rıza'ya :

"Yoksa sen de mi özeniyorsun bu partiye..."

"Nerden çıkardın be aaabi?"

"Yükü tuttun bu günlerde... Patron oldun! Her gün karşıdaki arsada iki tabelâ yatar, tabut kapağı gibi..."

"Patronlar için parti mi yok, memlekette... Açmaz bizi bu partiler... Bizim tulum leş gibi tiner kokar. Girelim desem de sokmazlar içeri. Burunları rahatsız olur onların. Abi be sana bir şey diyeyim mi. Biz bilmeyiz haddimizi. Bakmayız da donumuzun yırtığına, rüzgâra karşı gideriz. Neyimize gerek ırkçılık bizim!. Aç acına insan kalkar da taaa Orta Asyalara gider mi? Atalarımız zor kurtarmış kendilerini oralardan! Enver Paşa gitmiş de ne olmuş! Bilirsin sen!"

Öğretmen emeklisi:

"Aman!" dedi. "Sakın Nizami Bey duymasın. Sokmaz seni Meşrutiyet Kıraathanesine!"

Tarım Müdürü emeklisi, ağzı burnu kaşkolla sarılı girdi kıraathaneye!

"Vallaaa!" dedi. "bizim meteoroloji istasyonları güzel çalışıyor. Soğuk, soğuk... Sıcak, sıcak... Hiç şaşmıyorlar..."

Şoför Cemil:

"Bunlar iyi de abi..." dedi, "Şu sis işinden pek çakmıyorlar gibi geliyor bana. Geçen sabah Boğaza bir yolcu aldım. Az kaldı bindirecektim bir kamyona... Arabalıynan karşıya geçmiştim. Bi sis bastırdı. Kaldım karşıda... Oysam radyoyu dinledim de sisin lâfını bile etmemişti.

Tarım Müdürü emeklisi:

"Haber verseydi ne yapacaktın?" dedi.

"Geçmezdim karsıya! Enayi miyim ben! Araba vapurunun radarına güvenip hem malımı, hem canımı kor muyum tehlikeye?... Ama geçen gün müşteri beklerken okudum gazetede..."

Rıza kesti sözünü:

"Sen gazeteye para vermezdin, ne oldu?"

"Bırak alayı!" dedi, "Artık yirmi beşliği bayılıp alıyoruz. Gazeteler işi lotaryacılığa döktü Ne olur ne olmaz..."

"Ne yazıyordu?"

"Bu sis işini de yoluna koyacaklarmış..."

Tabelâcı sordu:

"Nasıl koyacaklarmış yoluna?"

"Yeni istasyonlar açılıyormuş. Dur neydi adı? Ha!... Sismoloji... Sismoloji istasyonları..."

Tarım Müdürü emeklisi Halûk Ekerbiçer şemsiyesini astıktan sonra yanaştı emekliler masasına:

"Selâm!" dedi, "kurudu canına yandığımın kaktüsü... Kızım ölmüş gibi acıdım."

Malmüdürü emeklisi gazeteyi indirdi yüzünden:

"Müjde!" dedi, "Almanlara Maydanoz satıyoruz! İşimiz iş, bundan sonra... Bol döviz girsin be! Girsin de ferahlıyalım!"

Uzun bir "Ohhhh!" çekti öğretmen emeklisi. "Kredi açarlar bundan sonra!"

"Hepsi bu kadar değil! Macarlara sülük... Fransızlara salyangoz... Saka kuşu.. Keçiboynuzu.." '

Arkadan biri sordu:

"Ne yapacaklarmış bu maydanozu acaba?.. Salataya mı doğrayacaklarmış?"

Posta emeklisi:

"Onlar salataya ne doğranacağını senden iyi bilirler."

"Hitler bol bol doğradı senin dediğini!"

"Ben sahra postalarında çavuştum seferberlikte. Herifler bayılırlardı maydanoza... Bayağı kaz gibi otlarlardı. Sonra maydanoz deyip geçmeyin, ilâç bile yaparlar maydanozdan... Çok şifalı olduğunu söyler eski hekimler... Uyandırır derler erkekliği..."

Öğretmen emeklisi:

"Öyle mi?" dedi, "Ben hiç sanmıyorum!"

"Neden yahu?"

"Çok yerim de, avuç avuç... Ya maydanozun eski hızı kalmamış, ya da bizim erkekliğin hayırı.."

Sağlık memuru Ali Lokman, Cemal Zülfünün kulağına eğildi:

"Üç tutam karabiber.. Turp tohumu... Nöbet şekeri.. Yarım fincan da zerdeçal..."

"Olmaaaz!" dedi Malmüdürü, "Hindistan cevizi rendesi olmadan macun, bir şeye benzemez... Sonra efendim havuç... Havuç deyip de geçmeyin!"

Sağlık memuru:

"Ben elyazması bir kitapta gördüm, cevzi bevva.. diyor... Mısırçarşısında aradım, buldum, Koydum benim tertibin içine... Allah sizi inandırsın, benim sekiz numara var ya... İlhân! İşte bu tertipten peydahlarma..."

"Zerdeçalı biraz fazlaca koymuşsun. Oğlan, kayısı gibi.."

"Bırak şakayı... Başka bir tertip daha... İki fincan bal... Boca edeceksin bir kâseye.. Bir fincan da balık yağı..."

"Balıkyağı mı.. Geç bu macunu!..."

"Duuur. Karatavuğun beyaz yumurtasını kıracaksın. Onu da kâsenin içine boca... Adam akıllı çırpıp bırakacaksın ayazda.. Aç karnına gözlerini kapayıp, burnunu tıkayıp şifa niyetine bir çektin mi, Allahını seven tutmasın bizim Selâmi beyi..

"Hangi mide kaldırır bu zehir zemberek mereti beeee!.."

Malmüdürü emeklisi:

"Hükümetin yapacağı en akıllı iş maydanoz ekimini teşvik.. Alıcısı arttı maydanozun... Almanlardan önce bizim Zülfü Bey.. Telgrafçı... Ali Lokman..."

Ekerbiçer:

"Vekâletteydim İkinci Dünya Savaşı aralarında..." diye başladı, "Afrikadaki askerler için domates satın almağa geliyor İngilizler... Ne kadar domatesiniz varsa alacağız diyorlar... İşte size bol avans!... Bizim vekâlet yurdun dört bucağına heyetler çıkarıyor... İncele babam incele... İncele babam incele... Hangi bölgede, hangi tip domates yetişir diye... Rapor üstüne rapor yağıyor merkeze. Tam bir yıl bu incelemeler sürüyor. Domates bekleyen İngiliz dostlarımızın nihayet sabırları tüke-

nip telgrafla soruyorlar: Bizim domatesler ne oldu, diye... Vekâlet, bütün raporları özetleyip veriyor cevabını:

"Yaptığımız uzun incelemeler sonunda, topraklarımızın domates yetiştirmeğe asla elverişli olmadığı anlaşıldı. özür dileriz!" Nasıl, çok şık değili mi?"

"Aman Nabi beyciğim, bir de maydanozun teşvikini çıkarma. Uzmanlarımızın rahatını kaçırırsın!"

Sağlık Memuru emeklisi ayağa kalkmış ceplerini karıştırıyordu:

"Niyazi!" diye seslendi, "Bir bardak su!"

Aradığını bulamıyordu bir türlü:

"Bu kıraathanenin iki şeyi meşhur: Biri çayı, öbürü baş ağrısı, canına yandığım, şu kömür kokusu yok mu, bitiriyor beni!"

Öğretmen emeklisi sinsi sinsi güldü:

"Aspirin mi! arıyorsun?" dedi. "Bende daha iyisi var... Sibaljin!..."

"Bilirim!" dedi, "İyidir!"

Dört köşe bir kutudan iki tane çıkardı, verdi:

"Dayan!" dedi, "İkisini birden! Bıçak gibi keser!"

Su gelmişti. Hapları teker teker dilinin üstüne koyup yuttu. Kalan suyu da bir dikişte çekti.

"Oh'hh!"

Öğretmen emeklisi konuyu karşı masaya kaydırmak için Tabelâcı Rızaya seslendi:

"Demek, karga, boşuna bitlemezmiş mandayı ha!" dedi.

"Öyle âbi. Benim zorum şu tabelâ memurlarından! Saçı çakıp da astarını çekmeğe başladım mı hemen biterler: Kimin bu tabelâ?... Nereye asılacak?... Tabelâ dükkândan çıktı mı, onlar da düşerler peşine... Vazife dediğin böyle yapılır, aşk olsun doğrusu! Gün sektirmezler, kör olayım, çıkarırlar mezürelerini şıpınişi ölçerler. Bir metre kareden büyük mü. küçük mü? Hemen yapışırlar koçanlara... İster hepsini ver, ister dörtte birini... Ver de, ne verirsen ver! Geçen gün bizim dükkânın tabelâsını değiştireyim dedim, dakka geçmedi üstünden. Biri dikildi

karşıma. Olmadı dedi, metre karesi eskisini aştı. İdare et dedim. Asılır da asılır. Kızdım, neyse borcumuz verelim, dedim. Yüz elliden kapı açtı. Yoktu üzerimde. Yirmi lira koydum cebine... Nedir o, diye bozuldu, yirmi lira ha! İnsaf be... Hele şunu elli yap demez mi? Sonunda anlaştık... Geçen gün yabancı konsolosluklardan birinde çalışan bir tanıdık geldi. Rıza, dedi, durum berbat, bizim firmanın tabelâsını komünistler çaldı! Ne olmuş çaldıysa dedim, yaparız bi tane daha!. Ne olmuşu var mı? Nerdeyse Türkiye'yle münasebetler kesilecek! Tabelâyı bulamazsak iş kötü! Dur be, dedim, kes şamatayı. Tabelânız neden yapılmaydı? Mel mel bakar yüzüme. Yâni dedim, saç mı, kontrplâk mı, pirinç mi? Pirinç, dedi. Öyle desene beee! Koş, doooğru hurdacılara! dedim. Koştu, 100 liraya aldı tabelâyı geriye... Aldı da, siyasi münasebetler birden düzeliverdi. Tabelâcılık deyip de geçme Zülfü bey!... Dış politikayla da ilgilidir, iç politikayla da... Sağcı Partinin kuruluşunu beklemem boşuna değil benim!"

Sağlık memuru bir kere daha kalkıp oturdu.

Zülfü bey:

"Nasıl!" dedi. dedi. "Geçti mi başın?"

Sağlık memuru ters ters baktı:

"Sen bana ne hapı vermiştin allaaasen! Yoksa Sibaljin değil miydi verdiğin?"

"Ne telâşlanıyorsun be! Bize neler gösterdiler de neler yutturdular bugüne kadar. Ben sana sibaljin gösterip, hormobin yutturdumsa ne olmuş. Bak Turancılar parti kuracakmış. Orta Asyaya gidecek kafatasçılar lâzım, memlekete. Kalk bakalım, vakit kaybetmeden. Doğru eve, marş marş! Böyle atılsın dokuz numaranın temeli!"

KURT MU?
TİLKİ Mİ

HİLMİ Uçaner, heyecandan kısılmış bir sesle:

"Kül yutmaz o!" dedi. "Eski kurttur!"

Öğretmen emeklisi:

"Kurt mudur, tilki mi?" diye sordu.

"Kurttur o, kurt!"

Hurşit bey düzeltti:

"Dediklerine göre tilki, onun kafasının içinde dolaşırmış."

Ali Ergüder ekledi:

"Hem de dokuzu birden... Dokuzu birden dolaşırmış da dokuzunun da kuyrukları biribirine değmezmiş..."

"Kurtların en sabırlısıdır o!"

"Bilir yıllarca beklemesini!"

"Gözü de pektir ha... Bekler bekler de..."

"Zamanı gelince bakmaz adamın gözünün yaşına."

Boldâvalı Ahmet Bey, kaşlarını çattı:

"142 inci maddeden 158, 159 a doğru gidiyorsunuz. Orda da duracağa benzemiyorsunuz. Bu gidişle 161 de alacaksınız soluğu."

Öğretmen emeklisi

"Hoppalaaa!" dedi. "Bizim Cevdet Barlas'ın kafasına uygun bir savcı çıktı en sonunda. Ahmet Beyciğim, yola girmişken 450 inci maddeye kadar dayan ki Cevdet bey de rahat rahat sallandırsın!"

"Fazla lâf istemem, sizin hecelediğiniz devrimciliği biz çoktan ezberledik..."

"Eeee... Sıra unutmağa geldi desene!"

"Benim Konyada bir çobanım vardı. Yirmi beş yaşlarında... Çarığı attırdım, iskarpin verdim ayağına... Poturu çıkardı..."

"Eeee?. Sonra!"

"Ütülü pantalon giydi... Peşinden..."

"Kravat... Kolalı gömlek... Şapka!"

"Hepsi tamam. Yeni yazıyı da öğrendi. En önemlisi sakalı, bıyığı da kazıttı, kökünden..."

Öğretmen emeklisi:

"Tanıdım!" dedi."Tanıdım bu çobanı! Şimdi de manikür yaptırıp kaşlarını aldırıyor!"

Baldâvalı Ahmet Bey fırladı ayağa:

"Hakaret!" dedi, "Yarın Cumhuriyet savcısına gidiyorum. Şahitsiniz arkadaşlar!"

"Duuur! dedi "Telâşlanma Sakalla bıyıkla ne yobazlık olur, ne devrimcilik... Her kravat takan, aydın olsaydı memleket nur içinde kalırdı. Anayasayı taban halısı gibi çiğneyenlerin yarısından çoğu doktorla avukat değil miydi!?"

Malmüdürü:

"Gelelim bizim aslanlara!" dedi, "Biz adam yetiştirmeyi bir kenara bırakılıyoruz da bol bol aslan yetiştirmeğe kalkışıyoruz. Aslan, dediler mi vidalarımız gevşeyiveriyor. İzmir fuarında nasılsa bir aslan yavru yapacak olmuş, İzmirliler görmek için birbirini çiğnemişler..."

Öğretmen emeklisi:

"Geç bizim Turancılara!"

"Neredeyse çarıkları çekip çıkacaklardı yola!"

"Belli olmaz, havalar ısınsın! Altaylarda karlar erisin hele.."

"Ne olduysa ara yerde öğretmenlere oldu. Şöyle iki yüzü bir araya gelip Ulus meydanına doğru bir yürüyüşe geçelim dediler, burunlarından geldi!"

"Okyaycıların şerrine uğradılar!"

Posta telgraf emeklisi bu remizli konuşmalardan bir şey anlıyamamıştı:

"Bilmem içinizde Mavramolos şenliklerini bilen var mı?" diye başladı.

Öğretmen emeklisi:

"Sen nerden biliyorsun ki..." diye meydan okudu, "Mavromolos şenliklerini ben bilirim ancak... Sarıyerde öğretmendim bir zamanlar... Rum kızlarıyla kolkola kasap oyunu oynardık. Çekerdik mastikayı da..."

"Bu kasap oyunu ta o zamandan beri tekrarlanıp durur..." dedi; "Geçen gün bir kilo biftek alayım, diye girdim dükkâna, Kasap Ali kulağıma eğildi iyi bir şey olsun mu, âbi dedi, olsun tabii, dedim. Peki sen bana bırak... Bıraktım. Yağlı, sinirli bir iki parça eti sardı sarmaladı, buyrun âbi dedi, on altı lira... Suratına acı acı baktım. Ne bakıyorsun dedi, yakında yirmi versen de gene bulamıyacaksın. Dışarıya hayvan gönderiyoruz!... Merak etme sen dedi. Amerikalı dostlarımızın İkinci Dünya Savaşı et stokları daha tükenmedi. Bayat et yemeğe alıştık nasıl olsa..."

Öğretmen emeklisi sözünü kesti:

"Eğer Kasap Ali'ye minnet etmek istemiyorsan yapılacak çok şey var daha..." dedi.

Posta telgraf emeklisi:

"Mavromolos şenliklerinin günü geldi mi, bütün İstanbul, dökülür Sarıyere... Heeeyyyy!... Ne şenliklerdi onlar. Lâternalar, utlar, kemanlar, darbukalar... kasap oyunları... Bütün Rum dilberleri orda. Su gibi akar İstafilinalar, Mastikalar.

Gene böyle şenlik günüydü Sabahtan başlamıştık içmeğe.

Süslüydüm, sizin anlıyacağmız. Şenlik alayı Sarıyere doğru akıp gidiyordu. Ben de akıntıya kapılmış gidiyordum. Önümde kadını bol, erkeği kıt bir kalabalık... Mavili beyazlı bir Rum güzelinin peşine takılmıştı ayaklarım. Kalabalık birden bire durunca Rum kızını kucağımda buldum. Sarıldım sıkı sıkı beline... Kız, nasıl anlatayım, bir içim düziko... Enfes bir koku başımı döndürmeğe başlamıştı ki... Başıma çaat, diye bir şey indi... Bir keman... Teller, tahta parçaları döküldü başımdan aşağı... Birden dar attım kendimi kenara. Bir kördöğüşüdür başlamıştı. Vuran, kıran, söven, sayan... yere yıkılan, bağırıp çağıran... Bir ara mavili - beyazlı güzel Rum kadını gözüme ılişir gibi oldu. Yanında güçlü kuvvetli bir delikanlı... Tam kolunu kaldırmış bağırıyordu ki kafasına küt diye bir şey indi. iri karınlı bir ut... Geçiverdi başına göğüs tahtası.

Delikanlı İngiliz amirlerine dönmüştü. Düşman kadırgasına yapılan bir baskına komut verir gibi bağırıyordu. Karımı kucaklayan o namussuzu gebertmezsem bana da Hiristo demesinler! diye... Neden sonra zaptiyeler sökün etti... Aradan iki gün mü ne geçti.. Balıkçı kahvesinde oturuyorum. Bir tanıdık omuzuma dokundu. Vaaay arkadaşım, dedi, geçmiş olsun! Baktım bizim balıkçı Hiristo! Kafası sargıdan evliya kavuğuna dönmüş. Sesinden tanıdım. Benim alnımdaki sargı onunkinin yanında tek kat kordela gibi kalıyor. Sana da geçmiş olsun dedim, ne oldu böyle, balıkta mı oldu? Yok! dedi, balıkta değil... Mavromolosta... Namussuzun biri bizim karıyı yanımda kucaklamaz mı... İndirdim kemanı kafasına.. Tuzbuz oldu... Sapı bile kalmadı elimde... Pekiii dostum, sana ne oldu böyle?... Ne olacak, dedim, Telgrafhanenin merdivenlerinden yuvarlandım, uyku sersemliği... İkimize de büyük geçmiş olsun, dedi. O boyuna söylenip duruyordu. Şu memlekette neler var, ne kendini bilmezler. Ne olduysa bizim kemana oldu ara yerde!"

Öğretmen emeklisi:

"Delikanlılık bu!" dedi. "Olur böyle şeyler!"

Jandarma komutanı acı acı güldü:

"Delikanlılık ha!" dedi. "Delikanlılık deyip geçme öyle...

Hitler öyle bir gençlik yetiştirdi ki.. Hâlâ Almanyayı ayakta tutan bu gençlik işte. Gençlik demek, disiplin demektir. Almanyada harp içinde istihkakından fazla kim bir yumurta alabildi bakkaldan! Bakın bugün bile aynı gençlik..."

Öğretmen emeklisi sözünü kesti.

"Şu Hamburgda bakkal dükkânlarını yağma eden gençlikten söz açıyorsun değil mi?"

Malmüdürü elindeki gazeteyi yüksek sesle okumağa başladı:

"Bir Alman turisti, arabasına aldığı iki genç tarafından soyulduğunu iddia etmişse de yapılan tahkikat sonunda bir cinsî sapık olduğu anlaşılmış... ve gençlerden ikisi yakalanarak muayeneye gönderilmiştir!"

Cevdet Barlas:

"Geçin bunları canım.. Ben ne diyorum, siz ne diyorsunuz. Size disiplinden söz açıyorum. Disiplin gevşedi mi böyle olur işte... Cinsî sapıklar çıkar ortaya.. Hamburgdaki bakkallara hücum ederler... Bizim için tek kurtuluş yolu..."

Öğretmen emeklisi sözünü kesti:

"Orta Asya!"

Hurşit bey:

"Aman bırakın Orta Asyayı... Çiçekten sonra, şimdi de Asya gribi başlamış! Zamanın Cumhurbaşkanı 1944 yılının 19 Mayısında bir nutuk söylemişti. Bu nutuktan sonra uzun zaman raslamamıştık Orta Asya hikâyelerine... Dergilerde "Kelle kesem kan içem..." diye manzumeler de görünmez olmuştu...

Öğretmen emeklisi:

"Gene görünmez!" dedi, "Sen keyfine bak! Bir kurt masalı geldi aklıma... Kurtların en sevdiği şey neymiş biliyor musunuz. Ne kuzu eti, ne koyun ciğeri... Hiç biri değil.. Bayılırlarmış eşek kulağına... Kurt eşeğin, eşekliğini iyi bildiği için birden atılmazmış üzerine... Eşeği karşıdan görünce başlarmış yatıp yuvarlanmağa... Bir gün eşeğin biri, otları karnına kadar çıkan bir çayırda yayılırken taaa karşıda kurda benzer bir yaratık görmüş.. Otlar öylesine diri, öylesine tazeymiş ki, başını yer-

den bile kaldırmamış. Kurt onun vurdumduymazlığından faydalanarak sürüne sürüne biraz daha yaklaşmış. Otlar ne kadar gizlese de gene yarı belinden yukarısı kabak gibi ortada... Eşek bir ara başını kaldırıp bakmış. Değil, demiş, kurt böyle olmaz! Kurt bu kuşkulu bakışlardan kurtulmak için başlamış oynaklamaya... Sıpalar gibi atlayıp sıçramaya. Eşek, gözünün ucuyla yaklaşan kurda bir daha bakmış:

"Hayır!" demiş. "Kurt değildir bu... Kurt dediğin avını görünce hemen sıçrar üzerine. Böyle oynaklayıp durmaz!"

Kurt bu kez de eşeğin kuyruk tarafına kaymış, bakışlarından kendini kurtarmak için... Eşek onun bu kaymasını görünce büsbütün umutlanmış:

"Böyle kurt olmaz!" demiş, "Kulağı bırakıp kuyruğa bakan kurt daha dünyaya gelmemiştir!"

Kurt da kurtmuş hani!... Saatlerce beklemiş... Varlığını Eşeğe tam unutturduğu sırada, hop, birden atlamış üzerine! Önce burnuna atmış pençesini, sonra yapışmış kulaklarına. Eşek böyle kıskıvrak sarılıp sarmalandığını görünce yana yakıla başlamış yaygaraya:

"Oymuş!... Oymuş!... Oymuş!... O!... O!... O!... A!... A!... A!... İ!... İ!... İ!..."

Boldavalı Ahmet Beyin tepesi atmıştı. Masanın üstündeki dosyaları koltuğunun altına yerleştirirken hırsından tiril tiril titriyordu. İşi tam tersinden alarak başladı ileri geri söylenmeğe:

"Hele biraz sabredin!" dedi. "Kanun bir çıksın. İlk dâvayı ben açmazsam bana da Boldavalı Ahmet demesinler! Kurt ha! Kurt!... Ben sizin kime kurt dediğinizi biliyorum. Bütün çenesi düşükler bu kıraathanede toplanmış. En azından on dosya çıkarmazsam bu Meşrutiyet Kıraathanesinden, kazıtırım şu bıyıkları! Kurdu da gösteririm size, tilkiyi de!"

SANSÜRE KARŞI ÇILBIR

TABELÂCI Rıza'nın işleri yoluna girip de, başını kaşıyacak zamanı olmadı mı, gider kafasını usturayla kazıtırdı. Şoför Cemil, kıraathanenin açık penceresinden seslendi:

"Hadiii, Allah versin, işin iş, gene bugünlerde" dedi, "Kafayı kazıtmışsın! Ulan, o Amerikalı dazlak artistle sidik mi yarıştırıyorsun yoksa?"

Bir baştan bir başa gerdiği Amerikan bezinin üstüne, mavili kırmızılı bir şeyler yazıyordu fırçayla. Cağaloğlunda ne kadar boşta gezen tabelâcı varsa, toplamıştı arsaya Harıl harıl çalıştırıyordu.

Şoför Cemil:

"Boş ver!" dedi, "Seninkilere bırak işi! Gel de karşılıklı birer çay içelim!"

"Gelemem!" diye başını işten kaldırmadan cevap verdi.

"Gel canım! Ne çay yapmış, Hüseyin be! Üçüncüyü içiyorum!"

"Yarına kadar elli döviz teslim edeceğim. Yetiştiremezsem paralar yandı, ben de yandım demektir!"

"Elli olmamış da kırk dokuz olmuş, ne çıkar. Gel iki lâf edelim!"

Gözlerini kısarak görebildiği yazıları hecelemeğe başladı:

"36 sine.. mada.. birden... Neymiş bu yahu? Cilâli İbo mu?"

"Aklın ermez senin!"

"Ermez ha! Ulan, Cemal Paşanın beğendiği film olmasın, sakın!"

"Üstüne bastın!"

"Göreceğim şu filmi ne olursa olsun!"

"İşler bitsin de, beraber gideriz. İki bilet uydururuz patrondan!"

Cevdet Barlas:

"Vali dediğin böyle olur!" dedi. "Yüz vermiyeceksin bu heriflere. Teknelerini kafalarına geçireceksin acımadan!"

Şoför Cemil sandalyesini ters yüz etti:

"Ağır ol Beybaba!" dedi, "Kimin kafasına geçiriyorsun tekneyi!"

"Oteriteye karşı gelinmez. Bak, levazım taburu Saraçhane başında seyyar fırınlar kurmuş. Ben olsam alırdım ruhsatiyelerini ellerinden. Atardım içeri! Acımayacaksın bunlara. Daha olmazsa sıradan.."

"Asacaksın değil mi Beybaba? Sen çok yaşa emi!"

"Ne sandın ya! Asacaksın elbet! Valinin emrine karşı gelmek ne demek!"

"Ben de asardım ama, Beybabacığım, Vali Beyin emirlerine karşı geldikleri için değil.. Halkın ekmeğine kan doğradıkları için. Ne hakları var aç bırakmaya milleti? Bunu düşünmeleri bile suç bu heriflerin!"

"Yok öyle şey! Ekmekten de önce gelen otorite var! Otorite bozuldu mu, her şey bozulur! ahlak da bozulur, ekmek de bozulur!"

"Vallaaa Beybabacığım, benim böyle şeylere aklım ermez ama.."

Barlas kızmıştı:

"Ermezse sus!" dedi. "Sen şu pencereyi kapatsana, serinledi hava. Canına yandığımın İstanbulu. Bu yıl güneş yüzüne hasret kalacağız!"

Tabelâcı Rıza, koşar adım girdi içeri:

"Soğuk iliklerime kadar işledi be!" dedi, "Sözde Mayısa giriyoruz! Aldandık havalara da, kafayı kazıttık!"

Arka cebinden yağlı bir bere çıkardı, geçirdi kafasına:

"Bir de yağmur bastırdı mı aynadır işimiz! Takım yatar bizim. Sekiz metrelik dövizler... Nereye gerip de yazarsın! Tam elli tane döviz bu! Niyazi, büyük bardakla bir çay getir hele! Demli olsun! Bizim hatunla geçen gün bir akrabaya gitmek icap etti.. Karı dedi ki, git kafana biçimli bir şapka al dedi, ben bu pırıl pırıl kafalı adamla sokağa çıkıp da kendime güldüremem. Kırmayalım karıyı dedik, girdik bir şapkacıya.. Herif şöyle bir baktı da, maşallah dedi, kafa varmış sende be.. Aldı mezüreyi eline, tam altmış dört santim. Zor bulursun dedi, bu kafaya göre şapkayı!. İndirdi şapkaları. Onu çıkardı, bunu çıkardı. Kelebek gibi kalıyordu tepemde her biri. Yok, dedi, nafile taban tepip durma arkadaş. Tam çıkıyordum ki seslendi peşimden. Gel dedi bir de şunu deneyelim! Halis İtalyan malıdır, Borsalino! Kendi eliyle koydu kafama, tıpatıp oturdu. Aldım, dedim, kaç kâğıt? Yüz doksan lira, der demez, şapka kendiliğinden fırladı tepemden. Ne dedim, yüz doksan lira ha! Yürüdüm kapıya doğru. Dur, dedi, nereye gidiyorsun, sen de ver bakalım! Ben versem versem dedim, kırk kâğıt, bilemedin elli kâğıt, bir kuruş fazla veremem. Herif baktı baktı da bu kafaya sen zor bulursun dedi, şapkayı! Güldüm. Sen de zor bulursun arkadaş böyle kafayı da, dedim, satarsın! Yürüdüm çıktım."

Şoför Cemil:

"Almadın mı?" diye sordu.

"Neden alacakmışım! Çıkardım kartımı, bıraktım tezgâhın üstüne. Son fiyat elli kâğıt, dedim, düşün de sonra işine ge-

lirse çağır beni! Bizim kelle sağ olsun, Külâh nasıl olsa bulunur!"

Şoför Cemil, lâfı gediğine koymak için, Barlasa çevirdi başını:

"Evet, Beybaba!" dedi, "Bütün mesele kellede.. Şapka sonra gelir!"

Karşıdaki arsada bir iki yabancı peydahlandı. Dövizleri inceleyip duruyorlardı. Tabelâcı Rıza, kuşkulanmıştı bunlardan. Dövizleri yazanlar, kendilerini lâfa tutanları başlarından savmak için, kıraathaneyi gösteriyorlardı. Az sonra girdiler içeri. Elleriyle koymuşlar gibi buldular tabelâcı Rıza'yı.

"Buyrun!" diye yer gösterdi Rıza.

"Biz" dediler, "Şirketten geliyoruz!"

"Hoş geldiniz, safa geldiniz!"

"Dövizler elli değil, yüz tane olacak! Yazılanları da göndereceksiniz, hemen! Anadoluya gidecek! Gene aynı fiyattan!"

Rızanın yüzü gülmüştü:

"Niyaziiii!" diye seslendi, "Bak buraya! Çay mı içersiniz, kahve mi? İki kahve bir çay.. Kahveler nasıl olsun? İkisi de az şekerli ha? Haydi Niyazi göreyim seni aslanım, çabuk!"

Gelenlerden biri idareciydi. Öbürleri senaristle rejisör.. Kahveler gelince, bez döviz işleri unutuldu. Konu sansüre atladı birden. Senarist çok ateşli görünüyordu.

"Olmaz!" dedi, "Yürümez böyle Sansür heyetini tam devirmenin zamanı! Ne adamlar bunlar be! yahu heyette tek sinemacı yok! Hepsi de hükümet adamı. Filmi, suç üstü mahkemesinin savcısı gözüyle inceliyorlar, insafsızca!"

Senarist sordu:

"Pekiii.." dedi. "Dün ne oldu, neye karar verdiniz?"

"Neye mi karar verdik? Tam bir haftadır arkadaşlarla meyhanede, sinemada, tiyatroda evlerde teker teker konuşmalar yaptım. Hepsi de toplantıya geleceklerdi. Hele bizim Zülfü Kanat.. Göğsünü yumrukluyor, ah, diyordu, önce bizim film yapımcılarından başlıyacağım işe, ağzıma geleni söyliyeceğim. Kim imzalamazsa imzalamasın, Başbakanlığa protesto telgrafı

çekeceğim. Sansür heyeti, ne zamana kadar eserlerimizi linç etmekte ısrar edecek, diye soracağım. Hadi diyelim ki, sansür heyetini gerekli görüyorsunuz. Mutlaka aynı adamlar mı kalacak bu heyette. Bir tanecik de sinemacı karışmıyacak mı aralarına?"

Senarist sordu:

"Peki, Kayhancığım, ertesi gün bu arkadaş toplantıda nasıl konuştu? Protesto telgrafı için imza toplayabildi mi?"

"Zülfü Kanat mı?"

"Evet!"

"Herkesten önce geldi. Sinirli sinirli geçti yerine. Bizim çocuklar toplanmağa başlayınca, eğildi kulağıma, dostum dedi, çok önemli, bir işim var. Üzülerek söylüyorum toplantıya katılamıyacağım. Hemen gitmek zorundayım. Ağbi, dedim, gitmezsen olmaz mı? Çok, çok üzgünüm, kalamadığım için dedi. Haydi sizlere başarılar dilerim, aman boyun eğmeyin sakın onlara!.. Sen hiç merak etme ağbi dedim. Yürüdü gitti. Kapıcıya bıraktığı kesekâğıdını aldı, çıktı dışarı!"

"Ne varmış kesekâğıdında?"

"Yumurta gibi bir şeyler. Aradan beş dakika geçti geçmedi. Hani o sosyal konulara değinir görünüp de bir türlü parmağının ucunu değdiremiyen ünlü senarist var ya.. Hani şu senaryolarını Yalova kaplıcalarında yazan büyük sanatçı!"

"Ha, şu kaptıkaçtı yolcuları senaristi..."

"Paltosunu çıkarmadan oturdu. Bu toplantının tertipçilerinden görünüyordu. Aman ağabi, dedim, çıkar şu paltonu. Ah, dedi üzüntüyle söylüyorum ki..."

" O da mı?""

"Evet o da!... Kalktı gitti!"

"Ya toplantı?"

"Çok geçmeden Zülfü'nün adamlarından Turhan var ya! Çekmiş kafayı Çiçek pasajında.. Fitil gibi geldi. Nerde, dedi. Bizim kafadarları arıyormuş meğer. Gittiler, dedim. Çok önemli işleri varmış da..."

"Çok önemli işleri mi varmış, diye baktı yüzüme. Peki, de-

di, bizim şu iki teneke yoğurt ne olacak? Ne yoğurtu bu? dedim. Elinde üstüste bağlanmış iki kutu yoğurt vardı. Kâğıda sarıldığı halde, belli oluyordu dışarıdan. Ne olacak bu yoğurtlar, dedim. Ne mi olacak, Çılbır yapacaktık, demez mi!"

"Çılbır mı yapacaklarmış! Vay anası be! korkulur bu adamlardan!"

"Ya, böyle üstadım, çok önemli işleri varmış! Turancığım, merak etme dedim, bir kesekâğıdı yumurta vardı Zülfü Kanat'ın elinde. Hiç durma, seni bekliyorlar evde! Kalktı, hadi, eyvallah dedi. yürüdü gitti. Peki dostum, sen neye gelmedin o gün toplantıya? Hadi onlar çılbıra gittiler!"

"Ben mi?" dedi. "Ben de davetliydim, o gün çılbıra. Valla kardeşim, Turhan öylesine bir çılbır yapıyor ki parmaklarını yersin!"

"Kaçırdık, desene! Artık bir dahaki toplantıya!"

Jandarma komutanı yavaştan yavaştan doğruldu:

"Haydi eyvallah!" dedi.

"Nereye böyle komutanım!"

"Nereye olacak?" dedi. "Fırına! Beş on ekmek atalım bugünden eve!"

"Hani sizin levazım taburları.."

Patron gür sesiyle seslendi:

"Niyaziiii!"

"Buyur patron!"

"Koş, Recebin fırınına! On ekmek de bizim eve gönder! Yarın pazar. Ne olur ne olmaz. Aç kalmayalım!"

Kıraathane birden boşalıverdi, hür yaaa!.

KARI NASIL BOŞANIR?

KAPIDAN girince, birkaç adım attı, durdu. Bakışlariyle yarım daireler çizdi, kıraathanenin içinde. Kendisini, oturup bekliyecek olanları aramaktan çok, bir karşılayıcı gözlediği anlaşılıyordu. En azdan, çantasını elinden alacak, paltosunu çıkarırken yardım edecek, hiç olmazsa önüne düşüp yer gösterecek bir garson..

Takmaz Niyazi, bu kıraathaneye ilk defa ayak basan bu çıtkırıldım müşteriyi de takmadı. Yarım ağız, bir:

"Buyrun beyim!" çekti, o kadar. Daha fazlasını kime yapmıştı ki zıpçıktıya yapacaktı? Doğrusu, bu bile bir başarıydı, yeni gelen için.

Yeni gelen önce elindeki çantayı tozunu üflediği masaya bıraktı. Garsona umutsuzca bir göz daha attıktan sonra, eldivenlerinin sol tekini çekiştire çekiştire çıkardı. Oturacağı sandalyeyi

eldivenli eliyle ayarladı. Sağ tekini de sıyırdı peşinden. İkisini birden parmaklarının uçlariyle sıçan ölüsü gibi tutarak, attı çantasının üstüne. Eh, artık oturabilirdi.

Bir süre, Niyazi'yi izledi gözleriyle. Tam yanından geçerken:

"Bakar mısın?" dedi, "Sil şu masanın üstünü!"

"Peki" dedi. "sileriz!"

Gitti, geldi. Bilârdonun saatini kesti. Kapıdan çıkanlardan hesap aldı, işi biten tavlayı şangırtıyla tepesinin üstüne dikti. Götürdü, yerine koydu. Sonra ocaktan aklığını yitirmiş bir bezle döndü, yeni gelenin masasını, gözlerinin içine baka baka sildi.

"Ne içersin?" dedi, "Çay yeni demlendi!"

Hemen cevap vermedi, yeni gelen. Kuşkulu kuşkulu Niyazi'nin yüzüne baktı.

"İyi kahveniz var mı?" dedi.

"Bulunur!"

"Yani katkısız, temiz kahve?"

"Alıyoruz kuru kahveciden. Müşteriler beğeniyor!"

"Emin misin katkısız olmadığından?"

Basıp gidecekti Niyazi. İki adım attı, durdu. Bugün efendiliği üzerindeydi demek:

"Kimsenin bir şey dediği yok!.. dedi, "Beğeniyorlar ki..."

"Pekiii... şekeri az bir kahve... Karbonat falan istemem. Kesme şeker atın cezveye. Aman fazla kestirmeyin!"

Peşinden ekledi:

"Bak hele!" dedi, "Garson efendi! Kahveyi havagazında yapıyorsanız, hiç zahmet etmeyin sakın. İstemem!"

Söver gibi cevap verdi Niyazi:

"Kömürde yapıyoruz... kömürde!. Kömürde!.."

"Kapalı şişe suyunuz..."

"Bulunur!"

"Ne suyu alırsınız?"

"Su işte... şişe suyu..."

"Bardağı güzelce yıka... Gıcır gıcır..."

Niyazi ocağa doğru giderken, emeklilerin masasına uğradı:

"Benim..." dedi, "Bugün bir cinayet çıkabilir elimden.. Böylesini ne gördüm, ne de duydum. Züppe, kendisini ne sanıyor!"

Öğretmen emeklisi:

"Orta tedrisat müfettişine benziyor!" dedi.

Vali emeklisi:

"Hayır!" dedi, "Yeni yetişme kaymakamlardan olacak!"

"Zannetmem!" dedi Malmüdürü, "Kıtipiyoz bir deftercidir, gelir vergisi deftercisi..."

Sağlık memuru:

"Ben size bir şey söyliyeyim mi?" dedi, "Bu adam, olsa olsa, Sağlık Müfettişidir. Ne suyu olduğuna kadar sordu!"

Komiser emeklisi Hidayet Akalın:

"Hiçbiri değil.. Şube müdürüdür, Hukuk Fakültesinden yetişme.. Böyle olur hep bunlar, çatalı eldivenle tutar bizim mesleğe girince!"

Jandarma komutan emeklisinin, komserle yıldızı barışık değildi. Sırf onun şube müdürünü kötüleınek için:

"Aç gözünü de iyi bak!" dedi, "Bu adam su katılmamış koçancı be! Şu çantaya baksana sen! Tahminlerinde hiçbir isabet yok.. Pekii, sen, kamyon farelerinin, kamyonlara şehir dışından bindiğinde inat ediyor musun hâlâ? Bütün bu fareler, araba vapurunda yuvalanırlar kamyonlara.. Polisin ihmali, alâkasızlığı, dikkatsizliği ne işler açar bizim başımıza! Kamyon farelerinin adamları Üsküdar iskelesinde arabalarında beklerler onları. Düşerler kamyonun arkasına. Biçimli bir yerde fareler başlar ipleri kemirmeye... Denkler açılır, top top kumaşlar dökülür yollara. Anladın mı yaaar Akalın!"

Hidayet Akalın:

"Hayır!" dedi, "Hayır Sayın Barlas! Kamyon fareleri Belediye sınırları içinden binmeğe cesaret edemezler kamyonlara. Hiç fare, kendi isteğiyle kapana girer mi?"

"Ben, kaç kamyon faresi enseledimse hepsi de şehir dışından binmediğini açık açık itiraf etti."

"Hele bir etmesin!"

Niyazi, yeni gelenin kahvesini koymuştu önüne. Şişenin ağzını açacaktı ki müşteri huysuzlandı:

"Çek elini!" dedi. "Ben açarım! Kahve nasıl? Dur gitme!

Bir yudum aldı, alır almaz, fırladı yerinden:

"Al götür, istemem!" diye başladı yaygaraya, "Ne dedim ben sana! Çok şekerli mi olsun dedim. Götür, götür!"

Niyazi, bir lâhavle çekip, emeklilere bir göz attıktan sonra, aldı kahveyi, götürdü. Yeni gelenin gözü kapıdaydı. Bir beklediği olacaktı. Kıraathanenin, en azdan on dakika ileri giden saati, onu büsbütün sabırsızlandırıyordu.

Şişeyi aldı eline, ışığa doğru çevirdi. Hafifden bir çalkaladı. Dibindeki tortular çıkmıştı üzerine. Bardağa yapıştı. Evirdi, çevirdi. Sonra garsonu izledi. Bardağı da beğenmemişti, suyu da...

Tarım müdürü Hulki Bey, başını hışımla çevirdi öbür yana:

"Deli edecek bu adam beni!" dedi, "Ellerim titremeğe başladı. Allah kahretsin. Bugün Niyazinin efendiliği de üzerinde aksi gibi, kolundan tutup da atamadı dışarı!"

Lâcivert Amerikan pardesülü biri girdi kıraathaneye. Girmesiyle, Az önce gelen titiz müşteriyi görmesi bir oldu. Doğru geldi masasına, oturdu:

"Haber bırakmışsın eve!" dedi. "Kuzum Nihat, bu batakhaneyi nerden buldun!"

"Önce boşanma işini anlat. Bitti mi bu iş?"

"Sen de bir kelimeyle Dernek işini haber ver, Kuruldu mu?"

"Evet! Bir haftadır karasular indi ayaklarıma!"

"Oh, oh!.. Buna memnun oldum!"

"Beş on dakikaya kadar, o dört arkadaş da gelecek... Senin adını koymadım beyannameye! Anlat bakalım, nasıl silkeledin karıyı!"

"Biliyorsun. Bir senedir ayrıydık, karıyla. Nerde yatıp kalktığı bile belli değildi namussuzun. Bin lira vereyim, iki bin lira vereyim, bırak yakamı dedim, bırakmaz. Beş bin istiyor! Mahkemeye gidiyoruz. Ben kocamdan memnunum diyor da, başka bir şey demiyor. Arada çocuk var ya. Her sabah tam sa-

at sekiz buçukta, telefon. Zırrr! Açmasan olmaz. Eeee çocuk nasıl?. İyi mi? Giyimi, kuşamı.. Yemesi içmesi... Hepsi birer mesele onun için... Geçenlerde düşündüm. Ulân Nami dedim. Bu karı her sabah tam saat sekiz buçukta telefon ettiğine göre... Olsa olsa telefonlu bir erkekle düşüp kalkıyor. Metresliğini muhakeme bir ispatlarsam, bir oturumda ayrılırız dedim. Onun da buldum kolayını. Ayrıca ne para, ne pul... Bir sabah telefon etmeden önce erkenden kalktım... Bir dilekçe yazdım Emniyet Müdürlüğüne, hayatım tehlikede dedim. Bir kadın, her gün saat sekiz buçukta telefon ediyor, Beni ölümle tehdit ediyor, diye Nasıl, şık değil mi?"

"Çok şık ama..."

"Emniyetten hemen ertesi gün, hangi numaradan telefon edildiğini öğrendim. Bu sefer bir dilekçe de Telefon Müdürlüğüne. Falan numaralı telefonuma paralel bir aperey ekliyeceğim, diye.. İkinci gün, damladım dilekçemin peşinden. Masrafını, gününü öğrenmek için. Dosyalar çıktı. Benim verdiğim düzme adresle, telefon numarası tutmadı birbirini. Nasıl olur, diye bağırdım, çağırdım. Hadi, dedim, telefonda aradığımız numarayı bulamıyoruz. Siz, adımızı, adresimizi nasıl olur da bulamazsınız! Ben, öğreneceğim adresi çoktan ezberlemiştim tartışmamız sürüp giderken.

Fırladım dışarı. Bir dilekçe de C. Savcılığına döşendim, suçüstü için... Mahkeme gününe kadar ne baskın, ne suçüstü. Mahkeme sabahı, o açmadan ben çevirdim telefonu. Alo, dedim. Nermin hanım! Şaşkına dönmüş olacak ki, kapatmayı bile düşünemedi. Hangi evde, kimin yatağında olduğunu biliyorum. Baskından vazgeçtim şimdilik.. Ne kadar olsa oğlumun annesisin. Zinadan içeri girmeni istemiyorum. Bugün mahkemeye gel, insan gibi konuş!"

"Geldi mi?"

"Gelmeyip de ne yapacak! Ayrıldık bir oturumda!"

"Bravo!"

"Bunlar benim için, bilirsin ki çok ufak iş! Şimdi sen anlat bakalım!"

"Kurdum derneği!"

"Adı?"

"Veremlileri Kurtarma Derneği!"

"Kimden? Veremden mi, doktordan mı?"

"İkisinden de!"

"Yer?"

"Şimdilik Meşrutiyet Kıraathanesinden idare edeceğiz! Şu masa nasıl?'

"Emeklilerden biraz uzak olsun masa! Çok sokulmuşsun burunlarına! Peki, nerde kaldı senin profesyonel veremliler! Yahu nerden buldun bu çarpılmış herifleri!"

"Derneğin biraz gerçeğe yakın olması için, bunlara da iş düşecek... İdare heyetine aldım onları. Ölü, diri bütün veremliler tabii üyemiz. En önemli işimiz sanatoryumlara, prevantoryumlara, hastanelere hasta yatırmak... Bu bölgeyi merkez olarak seçmemin sebebi, bütün verem doktorlarının, muayene yerleri burada. Yataklar, otuz liradan başlıyor, hastanesine, uzmanına göre yüz liraya, iki yüz liraya kadar çıkıyor.."

"Peki, sen ne alacaksın?"

"Hastasına göre! Elliden iki yüze kadar! Ortalama ellisini doktora versek, yüz, yüz elli bana kalacak. Allah bereket versin. Şimdi Namiciğim, bütün bankalar sende. Biliyorsun hayır cemiyetleri için her banka müdürünün bin liraya kadar bağışta bulunma yetkisi var! Daha fazlası idare heyetinden karar ister."

"Bana ne vereceksin?"

"Yüzde elli, nasıl?"

"Zarar ederim daha az alırsam! Düşün bir kere. Her banka müdürünün çocuklarının okul kitaplarından tut, tiyatro, sinema biletlerine kadar hep benden çıkıyor!"

"Senin bileceğin iş bunlar.. Makbuzlar çantada. Yahu, benim kahve hâlâ gelmedi. Bak, garson efendi!"

Nami, gelenleri görmüştü:

"Geliyor, seninkiler!" dedi.

Kalktılar, gelenlere yer gösterdiler. Dördü de birbirinden sıskaydı. Sandalyelerin birer ucuna iliştiler. Başkanları:

"Arkadaşlar!" dedi; "Derneğimizden ilk faydalanan siz olacaksınız. Her birinize iki yüzer lira maaş! Şunu da unutmayın ki, verem yüzünden yaşıyanlar, ölenlerden daha çoktur. İlk işimiz, büyük bir bina tutmak.. İkinci işimiz, reklâm dağıtıp üye kaydetmek.. Siz dördünüz, her gün hastaneleri dolaşacak, üye kaydedeceksiniz! Ölü, diri bütün veremliler üyemizdir! Yakında "Sarı Gazete" adlı haftalık bir gazete de çıkaracağız! İlk hedefimiz, doktorları sosyalleştirmek. Her doktora aylığından fazlasını verdik mi, sosyalleşti demektir. Hastanelere yalnız üyelerimiz yatacak. Sağlık Bakanı diyor ki.. Memleket dışında tam iki bin beş yüz doktor var. Bu gidenlerin hemen hepsi de genç! Kodamanlar tutmuş köprü başlarını yüz lira, iki yüz lira vizite.. Hastaneler onların elinde. Genç doktorları biz destekliyeceğiz. Her nöbetçi doktorun hasta yatırmak yetkisi olduğundan ötürü."

Profesyonellerden biri, lâfa karıştı:

"Kanamadan yalnız!"

"Bizim üyeler de hep kanamadan yatar bundan sonra. On bin hastaya, on dört yatak düşüyormuş memlekette. Eh o da bizim üyelere şimdilik. Bak, garson efendi, ne oldu benim az şekerli?.. Sor arkadaşlara da.. Ağzım dilim kurudu be! Temiz bir şişe de su. Ben, Veremlileri Kurtarma Derneğinin başkanıyım. Mikroplu su istemem. Bozuşmayalım sonra! Kapatmayayım kahvenizi!"

Az sonra Niyazi Takmaz, büyük bir tepsiyle döndü. Eğildi başkanın kulağına:

"Bak, bey!" dedi. "Şu tepsiyi, olduğu gibi kafana geçirmemi istemiyorsan, ne sudan, ne kahveden ağzını açıp bir tek lâf etmiyeceksin. Bir sabır.. İki sabır.. Biz de insanız be! Nerdeyse patlayacağım artık!"

TERKOS KAÇAĞI

KIRAATHANENİN suları dünden beri kesikti. Niyazi arka sokaktaki çeşmeden teneke teneke su taşıyor, boyuna da söyleniyordu:

"Çırak ararsın, çırak yok... Nerde? Patronun evinde muşamba cilâlıyor! Nerde bu çırak, evde bulaşık yıkıyor! Çırak da sensin, garson da sen... Sular kesilir, hadi Niyazi. suya! Saka mısın, garson mu... Çekip gideceğim anam avradım olsun!'

Şoför Cemil:

"Amma da poz veriyorsun kendine haaa... Sakalık kiiim, sen kim! Sakalar, yeni açılan bankalara ortak oldular, En külüstürü han, hamam apartman sahibi... Sakaymış! Ulan sen sakanın eşşeği bile olamazsın be!"

Şoför Cemilin arabası çarpılmış, karşı garajda tamirdeydi. Öfkesinden iki gündür çay üstüne çay içiyordu kapının önündeki masada. Niyazi:

"Kızdırma beni!" dedi, "Sana da ben çarparım sooona! Efendi, efendi otur oturduğun yerde!"

Dolu tenekeyi kahve ocağındaki küpe boşalttı. Acem Hüseyin:

"Bu tamam!" dedi, "Bi teneke de helâya boşalt, sonra gel çayını iç!"

Şoför Cemil, dalına basıyordu boyuna:

"Oooh! Kekâ... Ha Meşrutiyet Kıraathanesinde garson olmuşsun, ha bu devirde emekli... Salla başını al maaşını... Boşuna buraya emekliler kıraathanesi dememişler. Patronu emekli, garsonu emekli, müşterisi emekli..."

Hayri Efendi:

"Nasıl?" dedi, "Araban kolayladı mı?"

" Direksiyon yağ kaçırıyor. Motör yağ kaçırıyor, şanzıman yağ kaçırıyor.."

Niyazi ekledi:

"Şoför yağ kaçırıyor... Tamircisi yağ kaçırıyor..."

Tefeci Hayri efendi işin malî tarafını kurcaladı:

"Eeee!" dedi, "Bir binliği var bu işin!"

"Bin iki yüz falan... Motörü indirdik. İstediği gibi yapsın da..."

"Var mıydı hazırda paran;"

"Uydurduk!"

Birden hevesi kırılıverdi:

"Zor iş, şoförlük!" dedi, "Hem de pis meslek!"

"Benim işim değil ya... Girmişiz bi kere... Geçen gün Sirkeci, Taksim yapıyordum Yolların tıkalı zamanı. Önümde bi şevrole zırt zırt duruyor. Şoförü başlıyor çığırtkanlığa: Tarlabaşı Taksim! Tarlabaşı, Taksim! Yürüüü, diye bir iki dokundum klâksona... Ben üç yolcuyla, girmişim yola... Onun dört yolcusu var, alt üst ediyor ortalığı... Şöyle bi sollayayım dedim. Kesti, açık göz yolumu. Ulan dedim, şoförlük haysiyeti yok mu sende... Tarlabaşı, Taksim... Tarlabaşı, Taksim. Salata soğan mı satıyorsun be! Açtı soldaki camı. Ben özür dileyecek diye bek-

lerken, "Ulan Lâterna!" diye bozmaz mı ağzını! Ölmüş bu meslek dinine yandığımı!"

Tefeci Hayri efendi:

"Yani ne demek istedi, sana küfür mü etti?" diye sordu.

"Bana küfür etse boşverir geçerdim. Altımdaki 56 model şevroleyle alay etti. Kendi arabasına bakmadan!"

Niyazi:

"Ne var bozulacak bunda! Onunki de şevrole, seninki de..."

"Sen bu kadar çakarsın bu işten! Debriyajlı Şevrole kalkacak da benim otomatik Şevrolenin üstüne lâf edecek. Öldük mü be! Yuh taş arabası diye fırladım direksiyondan. Ulan, lâterna senin babandır!"

Öğretmen emeklisi Cemal Zülfü gözlüğü çıkardı. Taaa dipteki masadan:

"Gerisini ben söyliyeyim!" dedi, "Bir düdük... Bir düdük daha... Trafik polisi uzandı, ver ehliyetini!"

"Orda mıydın be babalık!"

"Hep böyle olur. Sen kızacaksın. O salata soğan satar gibi zırt zırt durup yolcu alacak... Trafik polisi ikinizin de yapışacak yakasına. Ver yirmi beş lira!... Bu işler başka türlü yürümez ki..."

Niyazi son tenekeyi getirmiş, boşaltmıştı helâya:

"Mahalle kırılıyor susuzluktan... Ne kepazeliktir bu!"

"Kış ortasında da terkos kesilir mi?"

Öğretmen emeklisi:

"Kesilir!" dedi, "İnsanlar eskidi mi emekliye ayrılır, arabalar eskidi mi tamire gider. Ama terkos boruları sittin sene değiştirilmez. Senin Şevrole yağ kaçırır da terkos su kaçırmaz mı?"

Tefeci Hayri efendi, öğretmen emeklisinden aşağı mı kalacaktı:

"Bırak kaçırmayı..." dedi, "Mart ayı yaklaştı. Vergi kaçıran kaçırana... Hesap uzmanları harıl harıl çalışıyor. Ne yapıyorsun arkadaş diye sordun mu, defter tutuyorum der sana... Evet defteri sıkı sıkı tutar, vergiyi de bi kalemde kaçırır! Ya

döviz kaçıranlar... Ufaktan ufaktan döviz nasıl kaçırılır bilir misin. Bulursun Almanyada, Fransada sağlam bir adres, ki günde bir yazarsın mektubc, içine sokarsın helâlinden elli dolar, yüz dolar..."

Malmüdürü çattı kaşlarını:

"Yooo!" dedi, "Yağma yok... Kontrol var! mektubu cereyana bir tuttular mı başlar ibre tiril tiril oynamaya! Kâğıt paraların içinde bir tel var ya..."

"yorma kendini, Onun da bulmuşlar kolayını beyim. Karbon kâğıdına sardılar mı doları, değil ibre, kılın bile kıpırdamaz!"

"Işığa tutmak yok mu?"

"Onun da var kolayı beyim. Eseri Cedit kâğıdını iki kat sardın mı ne karbon kâğıdı görünür, ne para! Uğraşılmaz bu namussuzlarla!

Şoför Cemil:

"Geçen gün eski patron çağırtmış beni, gittim, kız gibi bir Bıyık araba... Gümrükten yeni çıkarmışlar. Her şeyi gıcır gıcır otomatik... Gel gelelim..... Şurasına dokun, burasına dokun, çalışmaz bir türlü!"

Niyazi:

"Sen kiiim, Bıyık araba kim!"

"Hadi ordan Deve! Arabadan çakmasam çağırtırlar mı beni... Bir de kaldırdım kaputu ki, ne göreyim. Sökmüşler kendi motorunu... Eski model hurda bir motor takmışlar yerine!"

Öğretmen emeklisi:

"Nerde takmışlar?" diye sordu. Sonra yine kendi verdi cevabını, "Ya gümrükte, ya acentada ya da.."

"Kaçırırlar beyim kaçırırlar... Hep döviz kaçırmazlar ya... İşte böyle mal da kaçırırlar gümrükten"

Hurşit Bey girmişti kıraathaneye:

"Selâaam!" dedi. "Gene ne kaçırıyorsunuz! Kız mı kaçırıyorsunuz sabah sabah. Çocuk mu kaçırıyorsunuz, yoksa. Suriye hududundan koyun mu? Ha?... Pasaportsuz adam da kaçırabilirsiniz! Gümrükten mal kaçırsanız da olur. Geçen gün ga-

zetede okudum, Bir şebeke enselenmiş, bir sandık açılmış gümrükte... İçindeki motörü almışlar.. Aynı ağırlıkta demiri oturtmuşlar içine! Çek malını dedikçe, çekemem param yok dermiş ithalâtçı. Tam geriye gönderecekleri sırada kuşkulanmış bir memur bir de sandığı açmışlar ki tam iki yüz elli kilo paslı demir!"

Şoför Cemil:

"Kaçıran kaçırana!" dedi, "Bu gidişle neredeyse keçileri de kaçıracağız!"

Hurşit bey şöyle bir göz gezdirdi masalara:

"Nerde bizim Cevdet Barlas!"

"Bugün gecikti nedense!"

Öğretmen emeklisi:

"Bu kadar şey kaçar da bizim Cevdet Barlas kahvede oturur mu! Düşmüştür elbet birinin arkasına! Savunmanızı yapın bakalım Hurşit Bey! Dün nerdeydiniz siz?"

"Durun!" dedi. "Anlatacağım!.. Oğlum, evvelâ şu benim çayımı getir! Dün mü nerdeydim! Hani ben ev aradıkça, böyle evi buldun da bunuyor musun, otur oturduğun yerde, altından su mu çıkıyor, diyordun. Evet dostum, altımdan su çıkıyor! Hem de nasıl su! Bilek gibi..."

"Bırak alayı Hurşit bey!"

"Ne alayı canım. Bizim bodrum katını bu altımızdan çıkan sular bastı işte!"

"Yağmurlar kesileli bir hafta oluyor! Nasıl olur!"

"Yağmur suyu değil!"

"Petrol olmasın sakın. Kokladınız mı?"

"Nerde bizde o talih!"

"Bulanık mı duru mu?"

"Turna gözü gibi!"

Şoför Cemil:

"Anladım!" dedi "Cenevizler zamanından kalma bir sarnıcın kapağı açılmış olacak!"

"O da değil!"

"Yere batan sarayından bir sızıntı..."

"Değil canım. Belki bir damar... Temelden doğru fışkırıyor boyuna.. Taşdelen gibi bir su olamaz mı?"

"Neden olmasın. Tahlile gönderseydiniz!"

"Baktım ki, su yükseldikçe yükseliyor. Hemen koştum telefona! İtfaiyeyi buldum. Ne duruyorsunuz dedim bizim apartmanı su bastı. Biz yangına bakarız, suya karışmayız, diye cevap verdi. Telefondaki zata, boyuna yükseliyor dedim. Bir dilekçe yaz da ver, hemen muameleye koyalım deyince, oturdum bir dilekçe yazıp verdim. Güzel! Dediler. Şimdi Belediye veznesine elli lira yatır, makbuzunu da dilekçeye iğnele!"

"Su ne oluyor, bekliyor mu?"

"İşlem uzadıkça su da yükseliyor... Yükseldikçe de bizim çocuklar ellerinde kova, durmadan boşaltıyorlar! Neyse bugün gittim itfaiye kumandanına. Bir motopomp gönderdi... Su bir taraftan fışkırıyor, motopomp bir taraftan boşaltıyor."

Bu sırada Nizami Yalçın kıraathane kapısını ardına kadar açtı:

"Niyaziii!" diye bağırdı.

"Buyur patron!"

"Su geldi mi, su!"

"Gelmedi!"

"Neden gelmedi!"

"Ne bileyim ben! Çeşmeden taşıdım. Doldurdum içerdeki küpü!"

Hemen arkasında jandarma kumandanı emeklisi Cevdet Barlas da girdi içeri! İkisi birden emeklilerin masasına yanaştılar. Patron:

"Sular idaresinden geliyorum!" dedi, "Açtım ağzımı yumdum gözümü. Nedir bu kepazelik dedim! Musluklardan bir dirhem su akmıyor!"

Cevdet Barlas telâşla sordu:

"Onlar ne dediler!"

"Kaçak var, dediler."

"Ne kaçağı?" diye sordu şoför Cemil.

"Terkos kaçağı canım!"

Öğretmen emeklisi:

"Haydi göreyim seni Cevdet bey!" dedi "Mahçup etme bizi, kaçak varmış!"

Göğsünü gere gere cevap verdi Barlas:

"Kaçar mı hiç." dedi, "Yakaladım namussuzu!"

"Kimi yakaladın?"

"Kimi olacak, Terkos kaçağını!"

"Nerde?"

"Hurşit beyin bodrumunda!"

"Yaşa Cevdet bey!"

"Sonra açtım telefonu, buldum Sular İdaresini. Alovv, santral dedim, Bağla Müdür beyi! Bağladı. Acele bir ekip gönderin dedim. Aradığınız terkos kaçağını yakaladım! Çabuk!"

LODOSUN ATTIKLARI

POSTA telgraf Emeklisi Feyzi Telci Anlatıyordu:

"Nana Pastanesi var ya... Tepebaşında... O zamanlar telgrafhaneydi, Fransızların kontrolü altında... Hani Beyoğlunun Pera olduğu zamanlar... Evliydik ama, bir ayağımız dışarda... Bizim meslek kaldırır. Hatun sorar: Nereye? Yorgi efendi hasta... Yerine gidiyorum, nöbete... Gece kalkarım, çıkar karşıma, Nereye? Parisle direk konuşacağız... Saat yirmi dörtte... Peki bu traş, bu kolalı gömlek de ne oluyor... Fransız kumandanı gelecek de telgrafhaneye... Gıcır gıcır giyinir çıkarım... Doğru Tatavlaya..."

Bütün gece lodos altüst etmişti İstanbulu... Emekliler sıkıntılı bir gece geçirmişler, Erkenden damlamışlardı kıraathaneye... Lodos bir sürü de yabancı müşteri atmıştı.

Öğretmen Emeklisi Cemal Zülfü, "Yani Kurtuluşa..." diye düzeltmek istedi.

Feyzi Telci:

"Daha kurtulmamıştı o zamanlar... Hırisantosun bıçağının iki yüzü de keserdi o günlerde... Bir gece şöyle karşı karşıya oturmuştuk da istafilina çekmiştik... Ne rakıydı İstafilina... Yağ gibi giderdi. Bizim rakılar da rakı mı?... Hem ayva gibi takılıp kalıyor adamın boğazına... Arkanı yumruklatmadan yutamıyorsun..."

Hurşit Bey gelmiş, oturacak yer arıyordu:

"Aman ne lodos. ne lodos... Böylesi görülmüş şey değil!... Bizim kapının önündeki ağaç boylu boyunca devrildi, sabaha doğru... Dışarı çıkabilirsen çık... Bakar mısın Enver efendi sen bana orta şekerli bir kahve getir..."

Malmüdürünün arkasında oturan topsakal:

"Nasıl olur Beyefendi..." dedi, "Niyetli değil misiniz yoksa..."

Vali emeklisi ters ters baktı.

"Hayır!" dedi, "Niyetli değilim!"

"Bir rahatsızlığınız mı var?

"Seferîyim ben... Seferî!..."

"Aankaraya falan mı?"

"Benim yaşımdaki adam nereye seferî olur... Sen beni Eminsulu mu sandın ne işim var Ankarada"

"Ben niyetliyim. Allah kabul etsin! Bu gece saat ikiye doğru uyandım. Bendeniz Samatyada otururum... Bir lodos... Bir lodos... Bütün balıkçı kayıkları parça parça oldu..."

Öğretmen emeklisi:

"Sen, yol açtırıyorum diye çek duvarı deniz kıyısına! Balıkçılar sandallarını nereye çeksinler lodosta! Kumkapıda mendirek var diyeceksiniz... Kaç sandal alır bu mendirek... Lodos bindirdi mi sandalı asfalttan mı yürüteceksin Kumkapıya!"

Tefeci Hayri efendi ellerini üfleyerek göründü kapıda:

"Bu ne biçim lodos be! Benim bildiğim lodos yağmur getirir. Bu lodos adamın soluğunu donduruyor!"

"Yahu, neredeydin Salıdan beri?..."

"Eyüpte!"

Öğretmen emeklisi uzun uzun güldükten sonra:

"Deveye ne iş yaparsın diye sormuşlar, terzilik demiş... Eline ayağına da yakışır ya demişler..."

"Yooook..." dedi, "Öylesi değil... Bir arsa işim vardı Eyüpte..."

Topsakal atıldı:

"Ben de sandımdı Eyüp deyince... Niyetli değil misin yoksa?..."

"Eee... Niyetliyim, ne olmuş... Niyetliler Eyüpte arsa alamaz mı?..."

Sakallının gözünün içine yiyecek gibi baktıktan sonra anlatmağa başladı:

"Bugün çöp tenekesine atılacak bir idare varsa o da hususî muhasebeler... Otuzaltı bin lira veriyorum, tahakkuk yapmıyorlar... Dosya yok meydanda... Elimdeki makbuzlara göre tahakkuk yapıyorlar... Yüz altmış lira verdim, yeniden tapu çıkarttım. Anamdan emdiğim süt fitil fitil burnumdan geldi.

"Demek Salıdan beri bu işin peşindesin! Biz de sandıkdı ki..."

"Ne sandınız?"

"Bizim Hayri efendi Eyüp Sültana imam tayin edildi!."

Topsakal, başını iki yana sallamağa başladı:

"Töbe, Töööbe... Töööbe!"

Malmüdürü emeklisi işi düzeltmek için gazeteden bir iki satır okumayı gerekli buldu:

"Öğretmenler sessiz yürüyüş yaptılar. Bir Alman genci Müslüman oldu..."

Bu son haber Topsakalı yatıştıracak yerde büsbütün coşturmuştu.

"Elin gâvuru, hâşâ huzurunuzdan gâvurken İslâm dinini kabul ediyor da... Bizim, sözüm ona Müslümanlar, mübarek ramazanda niyet edip.."

Posta telgraf emeklisi Fevzi Telci sözü topsakaldan almak için bir hamle yaptı:

"Bir gün Marikayla buluşup Boğaziçine gidecektik... Gene bizimkine beni yemeğe bekleme sakın, dedim, Parisle direk buluşacağız. Kumandan da başımızda... Bizim hatun, hiç beni üzmeden, kalktı, kolalı gömleğimi getirdi... Ütülü pantalonu serdi yatağın üstüne... Suyumu ısıttı. Sinek kaydı bir traştan sonra giyinip çıktım. Beni kapıya kadar da geçirince içimde bir sıcaklık hop hop etti. Ben öyle hanım hanımcık karıyı bırakayım da, elin şırfıntılarıyla gönül eğlendirmeğe kalkışayım, yazık!... Diye söylene söylene gittim randevu yerine... Hava da ayna gibi pırıl pırıl... Bir gün önceden bizim Yorgi efendiyi peylediğim için, hiç uğramadım telgrafhaneye... Gittim yarım saat önce Taksim durağına, dikildim. Durak karınca yuvası gibi kaynıyor, inen binen, bekleyen... Bir ara gözüme, şemsiyesiyle yüzünü kapamış bir hatun kişi ilişti. Dedim ya hava sıcak mı sıcak... Ne yapsın, şemsiyesini açmasın da... Beş dakika... On dakika derken bizim Marika göründü karşıdan. Hay anam, hükümet gibi karı!... Tatlı bir sırıtışla eğdi başını, "Geç kalmış, bekletmiş seni... Pardon Fevziyamu!" diye tam sokulmuştu ki burnuma... Hasılı fesime, şırrak diye bir şemsiye inmez mi! Fes bir yana gitti, püskül bir yana. Bu sefer semsiyeler çıplak başıma iniyor, indikçe küt küt ötüyordu. Sen ha! Parisle direk buluşacaksın ha! Beni ne sanıyorsun utanmaz, rezil!... Bir sabır, iki sabır... Nah burama geldi!"

Anlaşıldı, bizim hatundu bu... Marikayı koydunsa bul! Duraktaki kalabalık arttıkça arttı. Şemsiye o kadar kullanılmıştı ki bezi parça parça, sarkmış, telleri salkım saçak dökülmüştü. Ne kulak kalmıştı bende, ne burun. Bizim hatun yoruldu mu yoksa bana acıdı mı, her ne 'hal ise, kesti postayı...

Koluma girip götürdüler eczahaneye. Sarıp sarmaladılar başımı. Bir gözlerim kalmıştı açıkta."

Öğretmen emeklisi:

"Hay ellerin dert görmesin emi!" dedi, "Kuzu gibi oldun ondan sonra!"

"Heyyy! Zülfü bey uyuma!. Yaş tam yirmi iki... Böyle altmış altı değil... Yalnız bu işin içinde bir kurt yeniği vardı. Kim-

den öğrenmişti bizim hatun? Bir sondajda çıktı ortaya. Yorgi efendinin ispiyonluğuydu bu! İspiyonluk öyle yapılmaz, böyle yapılır dedim. Oturdum saraya bir mektup döşendim. Bir sabah saray arabası davanmış Yorgi efendinin kapısına, Haydi giyin demişler, saraya gidiyorsun! Yorgi Efendiyi çıkarmışlar Hasan Tahsin'in karşısına... Yorgi efendi kimin karşısına çıktığını anlayınca ayaklarının bağı büsbütün çözülmüş... Hasan Tahsin yarı ciddî, yarı alaylı:

"Yorgi efendi sen misin?" demiş.

"Evet efendimiz, bendenizim!"

"Nerden aklına esti bu iş senin?"

"Hangi iş Beyefendimiz!"

Masanın üstündeki mektubu göstererek:

"Bu dini islâm ile müşerref olmak fikri!" deyince çakmış meseleyi.

"Efendimiz!" demiş, "Bir gece rüyamda nur yüzlü başı sarıklı bir zatışerif gördüm. Uzattı mübarek elini. Hemen sarıldım, öptüm. Kapandım ayaklarına. Beni yerden kaldırarak saçlarımı okşadı, alnımdan öptü. Uyandığım zaman kendimi tanıyamadım. Bambaşka bir adam olmuştum artık. Oturdum zatı şahaneye bu mektubu yazdım!"

Herifin asık yüzü ışımış, çatık kaşları çözülüvermiş:

"Yaaa!" demiş, "Demek böyle ha!... Al şu zatı şahanenin ihsanını!"

Açmış kasayı, bir kese altın!

Yorgi Efendi ertesi gün beni Telgrafhanede bulup da hikâyeyi anlatınca tepem atmıştı. Biz şemsiye yiyelim, o bir kese altınla ödüllensin haa!... Hemen oturdum bir mektup daha... Ertesi sabah aynı araba gene kapısının önünde durmuş: Hadi! demişler, Cerrahpaşa hastahanesine!

Öyle ya! Müslümanlığın bir de cerrahî tarafı var!"

Jandarma emeklisi Cevdet Barlas kuşkulu kuşkulu sokulmuştu masaya. Topsakal'a gözü takıldı:

"Kimdir bu?" der gibilerden Hurşit Beye baktı. Vali emeklisi:

"Lodos attı!" dedi, "Geç otur şöyle!"

Enver efendi lâstik simidini getirdi, yerleştirdi bir sandalyenin üstüne. Cevdet Barlas kendini bırakıverdi:

"Yoruldum!" dedi, "Ohhh!"

"Ne oldu!"

"Tam kahveye giriyordum ki... Baktım millet sokağın içine doğru koşuyor... Ben de düştüm arkalarına... Ulan tutun, kaçıyor!... Koş!... Bağıran bağırana... Kesin önünü!... Şurdan kestirin!.... Yakalayın sokağa saptı... Bankaya doğru gidiyor... Tuh!... Allah kahretsin, Kaçırdınız! Birine sokuldum, oğlum kimdir bu kovaladığınız dedim, Gene banka mı soyuldu, cinayet mi var? Delikanlı dikildi karşıma... Yok Beybaba, dedi...Nah gidiyor! Bak, bak, bak!... Göstermesi ayıp, nah şu kadar bir fare... Allah seni inandırsın, kırbaç gibi kuyruğu... Göz göre bu kadar insanın arasından kaçtı gitti!"

İki kafadar peydahlanmıştı kıraathanenin ortasında... Birinin elinde bir tepsi.. Öbüründe bir koçan... Sokuldular emeklilerin masasına:

"Selâmün aleyküm!" dediler.

"Aleyküm selâm"

"İmanlı din kardeşimiz! Bu geceki lodosta Eyüp Sultan Camii şerefinin minaresi uçtu. Tam üst şerefenin hizasından. Bu mübarek Ramazanı Şerifte acele tamiri için makbuz kesiyoruz. Gelin, siz de bu hayırlı yardıma katılın! Sevabından mahrum etmeyin kendinizi!"

Tefeci Hayri efendiye sokuldu:

"Sizden elli lira mı?"

"Al şu beş lirayı helâlinden... Karınca kararınca..."

Beş lira da Hurşit bey çıkardı. İş tavsamıştı başlangıçta. Topsakal yapıştı cüzdanına, bir ellilik attı. Bunu gören koçancılar coştular birden:

"Sağ ol Hafız efendi. Mekânın cennet olsun!"

Hocanın bağışı işi hızlandırmıştı. Makbuzlar on liradan aşağı düşmüyordu. Tepsinin üstü kabardıkça kabardı. Emekliler temizlenince geçtiler öbür masalara.

Öğretmen emeklisi:

"Kelle sağ olsun cihanda, hiç külâh eksik değil!" diye bir mısra yuvarladı. Herkes uyanır gibi olmuştu. Bir kuşku düşmüştü içlerine.

Topsakal bir ara kalktı yerinden. Kapıya doğru yürüdü. İki koçancıya sokuldu, yavaşça:

"Yürüyün çocuklar!" dedi, "Bu dereden bu kadar balık avlanır! Dolmuş durağında bekleyin beni."

KIZANLAR NİCEDİR?

JANDARMA komutanı emeklisi pestil gibiydi bu sabah. Sallana sallana girdi kıraathaneden içeri. Sobanın başında, ayakta çayını içen Tabelâcı Rıza:

"Hoş geldin Beybaba!" dedi. "Tuzsuz helvaya dönmüşsün, takipten gelir gibi... Neredeyse yıkılacaktın kapının önüne. Sen de mi Koçeronun peşindeydin yoksa?"

Cevdet Barlas, ters ters baktı:

"Biz nasıl bindiysek öyle ineriz attan çivi gibi!"

"Evet.. Yangın çivisi gibi.. Koçero'nun atı mı tepti yoksa! Çarpılmışsın sabah sabah!"

"İki fırça sallayıp koşuyorsun sobanın başına. Senin benden kalır yerin mi var? Sözüm ona gençsin ha! Bizim gençliğimizde dağlarda, değil Koçerolar, kurtlar bile dolaşamazdı."

Gitti Tarım Müdürünün başında dikildi. Seslendi ocağa doğru:

"Bak, Niyazi! Ben geldim!"

Bunun anlamı, önce lâstik simiti getir, peşinden de demli bir çay, tam bir saat sonra da bir çayla bir de nargile" demekti.

Tarım Müdürü:

"Geçmiş olsun!" dedi, "Dün bulunmadın yoklamada, hastamıydın?"

Bam teline dokunmuştu komutanın:

"Hay yiyemez olaydım!" diye başladı, "Geçen gün, iki kilo et almıştım. Bizim köroğluna, yap bir yahni de bol bol yiyelim dedim, Soğanlı yahni... Mereti de çok severim. Hani bizim köroğlu da ağzınıza lâyık, yahni yapar... Teker teker körpelerinden seçer soğanın, hepsi bir boy. Bütün bütün sarımsakları da atar içine. İlik gibi olur bu sarımsaklar... Akşam oturduk sofraya. Koy, dedim bizimkine, doldur! Tepeleme doldurdu. Yahni de bir olmuş. Koy, dedim bir kepçe daha. Çok geçmedi aradan... Bir buruntu, bir buruntu... Zor yetiştim ayakyoluna. Sabaha kadar taşın bre taşın!"

"Keçi etidir!" dedi, Tarım Müdürü. Her kafadan bir ses çıkmağa başladı:

"Bozuk ettir!"

"Bu aylarda bütün etler bozuktur!"

"Taze ot girdi mi hayvanın işkembesine böyle yapar adamı!"

"Kaçak ettir!"

"Ah, bu belediye!"

Malmüdürü gazeteden okumağa başladı:

"Belediye zabıtası, şehrimizde kaçak et kontrollarına devam etmektedir. Dün de Üsküdardan, araba vapuruyle sağlığa aykırı 3798 kilo kaçak sığır eti Balıkesir plâkalı bir kamyonda..."

"Yani dört ton kaçak et!..."

Malmüdürü, hızını alamamış, alttaki haberi de okumağa başlamıştı:

"Üsküdar'da bir kadın cesedi bulundu!"

"Dur yahu!" diye bağırdı Cevdet Barlas, "Midemi altüst ettin be! Niyazi, oğlum şekeri az bir kahve getir sen. Çay kalsın!"

"Belediye zabıtası uyuyor!"

"Belediye yetkililerinden bir zat, yine aynı gazetede ne demiş, okumuşsunuzdur!"

"Ne demiş?"

"Demiş ki, elimizdeki Belediye Kanunlariyle ölmüş at etinden sosis yapanlarla bile başa çıkacak halde değiliz. Söyleyin, ne yapsın Belediye!"

"Bir tedbirler kanunu da o çıkartsın Meclisten!"

Cevdet Barlas sordu:

"Pekiii..." dedi, "Ölü at etinden sosis yapanlara yürürlükte olan Belediye Kanununda hiç mi ceza yokmuş?"

"Olmaz olur mu?"

"Ne cezası?"

"Tam elli lira para cezası!"

"Şimdi anlaşıldı, bizim her et yedikçe ayak yolunu boylamamızın sebebi... Asacaksın bu adamları azizim, sallandıracaksın!"

Altı seçimden yüz geri olmuş aday emeklisi Burhan Tozkoparan:

"Seçmediniz ki beni! O kanun tasarısını ben sunacaktım Meclise halkın gıda maddeleriyle oynayanlar için, isteyeceğim en hafif ceza: İdam!"

"Yazık!" dedi, Cevdet Barlas, "Benim bulunduğum yerden koysaydın adaylığını, seni ne yapar yapar kazandırırdım!"

Hurşit Bey:

"Ne dedin, ne dedin? Jandarma komutanları ne zamandan beri seçim kazandırıyor!"

Nizami Yalçın, Tabelâcı Rıza'yı sobanın başında görmüştü:

"Nerede bizim tabelâlar?" diye sokuldu.

"Yazıldı, tamamdır. Kurusun diye bekletiyorum!"

"Getir şunları da asalım yerlerine. Millet azıttıkça azıtıyor bugünlerde, getir çabuk!"

Burhan Tozkoparan:

"Bu sefer, ne yapıp yapıp gireceğim Meclise. Hazırladığım tasarılar nah, bu boy oldu. Önce halkın sağlığını kurtarmalıyız!"

Hurşit Bey:

"Pekiii" dedi, "Meclise hangi yoldan gireceksin?"

"Köy yolundan. Altına sağlamca bir eşek çekeceksin, köy köy dolaşacaksın. Köylü kendini iyi tanıyana canını verir. 1950 seçimlerindeydi. Biz arkadaşlarla seçim turnesine çıkmıştık. Karşılamalar, uğurlamalar çok tatsız gidiyordu. Yerine göre aç kaldığımız bile oluyordu. Baktım ki iş tatsızlaşıyor, Kumköy'e mi gidiyoruz? Tâ kasabadan öğreniyorum, Kumköy'ün ileri gelenlerini. Çolak Ali mi, Çopur Arif mi, Bekir Usta mı? Nasıldır bu adamların giyimleri, kuşamları? Boyları bosları? Hangisi iri kıyımdır, hangisi sıska... Kim potur giyer, kim şalvar, Taaa karşıdan görünce yürüyorum üzerine, vaaay Bekir Ustacığım, nasılsın bakalım? Kızanlar nicedir? Ekinler nasıl? Mahsul bol mu bu sene? Oğlun izinli geliyor mu? Bekir Usta, önce bir afallıyor, sonra düşüyor önümüze. Artık yemeğin yağlısı, yatağın kabarmışı benimdir. Gelsin ayranlar, bal şerbetleri, çaylar, kahveler... Köylü, adaydan da bıktı, memurdan da.. Kendini iyiden iyiye tanıyanı bileni tutuyor artık. Tanımıyanlara oy değil, selâm bile vermiyor açıkçası!"

Öğretmen emeklisi:

"Köylüyü bu kadar öğrendin de hâlâ Meclise neden giremedin, aklım ermiyor!"

"Ben köylüyü öğrenemedim ki. Yalnız işin bu gerçek yanını öğrendim, o kadar. Bu sefer, daha seçimlerin lâfı edilmeden, çıkacağım köylere. Karış karış dolaşacağım bölgemi, tanımadığım tek seçmen kalmıyacak!"

Öğretmen emeklisi, lâf olsun diye sordu:

"Kalırsa ne olurmuş sanki?"

Burhan Tozkoparan, keyifli keyifli güldü:

"Onu ben bilirim!" dedi, "Geçen dönem Yozgat'tan aday gösterilmiştim. Boğazlıyan'ın bir köyüne gitmem gerekiyordu. Aç kalmamak, açık kalmamak için benim usule dayanarak taaa kasabadan öğrenmeğe başladım köyün ileri gelenlerini. Hamza çavuşu da öğrendim, Hasan Onbaşıyı da. Bir de Yusuf Kırkayak vardı. Herbirinin boyunu bosunu, giyimini, kuşamını, bakışını, duruşunu su gibi ezberledim. Kim uzun boylu, kim kısa boylu? Kim sıska, kim bodur.. Kime güvenilir, kime güvenilmez? Bir kitaplık bilgi edindim. Gönül ferahlığı ile çıktım yola... Köye yakın bir su başında indim atımdan. Köylü, bir at, bir eşek karaltısı görse, böyle günlerde çıkar yol üstüne.

Baktım, beş on kişi de beni karşılamağa geliyor. Ama ortada bir soğukluk, bir tatsızlık var. Önlerinde iri kıyım biri... Bıyıkları nah, öyle, kulaklarında. Verilen ipuçlarına göre, bunun Hamza Çavuş olması gerekiyordu. İşe biraz heyecan katmak için, yürüdüm üzerine vaaay çektikten sonra, aslan Hamza Çavuşum, dedim. nasılsın bakalım. Çocuklar nasıl? Ekinler iyi mi bu yıl? Adamın birden nevri dönüverdi. Ne? Dedi. Hamza Çavuş mu, dedin? Kılkuyruk Hamza Çavuşa nerem benziyor benim bee. Ben senin Hamza Çavuş dediğin adam kadar afyon yutuyorum!.. Sonra arkasındaki adamlarına döndü. Dönün gidelim dedi, karşı tarafın adayıymış bu gelen. Meğer hilemi anlamışlar kasabada, bana bu oyunu etmişler! Yaaa! İşte böyle!.. Millet de uyandı, ben de uyandım. Kırkayak Yusuf'u Hamza Çavuşla karıştırdığımız için çuvalladık seçimlerde. Bu sefer öyle yağma yok!"

Niyazi, Komutan emeklisinin nargilesini getirirken, birden ayağı kaydı. Nargile şangırtıyla düştü. Kıraathanenin ortasına. Sağlık memuru yüksek perdeden bir:

"Eline sağlık!" çekti.

Barlas alınmıştı bu çıkışa. Nargile henüz önüne konmamıştı ama yine kendi adını taşıyordu:

"Neden eline sağlık olsun?" diye çattı kaşlarını.

Sağlık memuru, açıklamak zorunda kalmıştı:

"Bir hastanede çalışıyordum, bir zamanlar... Eli sakar

bir operatör vardı, masaya kimi yatırsa bir daha kalkamıyordu kolay kolay... elinden her kaza çıktığında, bütün doktorlar sıradan, eline sağlık üstadım derlerdi. Ben de Niyazi'yi tebrik ettim, hepsi bu kadar!"

Öğretmen emeklisi:

"Hay eline sağlık Niyazi" diye bağırdı.

Tabelâcı Rıza, çırağının kucağında bir yığın tabelâyla girdi içeri. Boş masalardan birinin üstüne koydu teker teker. Mal sahibinden önce Tozkoparan koştu tabelâların başına. Birini aldı eline, okudu:

"Parasına oyun oynamak yasaktır!"

İkinciyi okudu:

"Teslim olunmayan palto ve şemsiyelerden mesuliyet kabul edilmez!"

Üçüncüyü okudu:

"Pike çekmek yasaktır!"

Dördüncüyü aldı eline :

"Boyacı ve satıcıların girmeleri yasaktır!"

Son tabelâya da yapıştı, önce içinden okudu:

"Yahu!" dedi, "Tedbirler Kanununun bütün maddeleri burda. Bir de şu son maddeye bakın: Yüksek sesle konuşmak yasaktır! Ha? Ne buyrulur bu maddeye? Benim tasarılarda bile bu kadar yasak yok. Nizami bey dostum. Bunlar anayasaya aykırıdır. Önce Anayasa komisyonuna havale edilsin!"

Cevdet Barlas, bu itirazları yersiz bulmuştu:

"Tamamdır!" dedi, "Hemen asılsın! Kabadayıysan Ceza Kanunundaki 141 leri 142 leri kaldır. Daha İtalyan yasaklarını kaldıramamışsın. Türk yasaklarını kaldırmaya çalışıyorsun..

Öğretmen emeklisi:

"Tümünü birden kabul ediyoruz!" dedi. "Çok güzel! Bu yasaklar bizim gibi miskinlere az bile! Böyle baş, böyle traş! Kabul! Hay eline sağlık Rızacığım! Hay eline sağlık!"

KRAVATINIZDAN UTANIN!

İKİNDİ güneşi, Kıraathanenin camlarını dolandıktan sonra, camiin arkasında kayboldu Güneş daha yerini bulmadan Niyazi, sıradan bütün lâmbaları yaktı. Koştu Ahmet'in meyhanesine... Tak, tak iki bardak şarabı yumruk mezesiyle yuvarladıktan sonra, rahat bir soluk aldı.

Her akşam, kahve karardı mı, yaz kış, geç erken, sıradan lâmbaları yakar, sonra pırrr!. Ahmet'te alır soluğu. Tak, tak.. İki bardak şarap, ayakta. Döner işinin başına, sonra bardaklar tekleşir. Aşağı yukarı, yarım saatte bir... Kıraathane kapanana kadar on, on bir, on iki bardak şarap... Bir şişe de yatarken... Ünlü şarapçılardandı Niyazi... İş arası ağzına koymaz rakının damlasını. Rakı dediğin izinli çıkınca içilir. Değişen pantalonla, ceketle, gömlekle içki de değişmeli. Ama sonunda aynı şey olacakmış, olsun. İzinli çıkmanın bir özelliği, bir başkalığı olmalı. Bir şey yapamıyor musun, git Karagümrük kahvelerine, konçina oyna. Kahve söyle, çay söyle. Beğenmedin

mi ocakçıya kafa tut. Geç getirdiler mi garsona dikleş. Yapamıyorsan al voltanı de! İnce iştir garsonluk! İnsan sarrafı olacaksın, bileceksin adamına göre iş yapmasını, lâf etmesini. Siz de mi garsonsunuz be diyeceksin. Bu meslek sizlere mi kaldı artık?... Tepeden tırnağa acı acı süzeceksin, taş olsa eriyecek karşında. Meşrutiyet Kıraathanesinin garsonu bu kahvede tenezzül edip oturuyorsa, şereftir kahveniz için diyeceksin, daha olmazsa!

Akşam olup da iki bardak şarabını çekti mi Niyazi, kendi de şenlenir, Kıraathane de. Dolaşır masaları teker teker:

"Var mı?" der, "Akşam çayından içen? Aman, ne çay ya! Çay yapar bizim Acem Hüseyin! Müslim efendiye ağır bir çay yap! Bir de Hâzım ustaya. Mehmet bey, içersin değil mi, taze demden... Var mı başka içen? Sen? Beş olduuu! Uyuma ocakçı? Arif bey, ha, içersin değil mi? Taze çay, akşam çayı!.."

Tavlacılar, prafacılar, bezikçiler, kurmuşlardı tezgâhlarını, daireler çoktan boşanmıştı.

Arif, zarı avucunun içine almış, şıkır şıkır sallıyordu:

"Rakısına!"

Hıfzı:

"Evet, ufak rakısına.." dedi, "Nasıl? Mezesi de içinde mi?"

"Meze için de br beş oynarız!"

"Bu gece de geç gideceğiz eve demektir. Birader ne zaman eve geç gitsem, bir kaza geliyor başıma!."

"Ne kazası?"

"Merdivenin üst başından yuvarlanıyorum!"

"Sarhoşluktan tabii..."

"Ben de öyle sanıyordum. Anladım kı bir ilgisi yokmuş sarhoşlukla. Geçen akşam sinemadan dönüyordum. Bir dirhem içki koymamıştım ağzıma. Tam üst başına geldim merdivenin, gene kaymaz mı ayaklarım. Tepetaklak gittim taaa merdivenin alt başına kadar."

"Uyku sersemliği olacak!"

"Ne uykusu be! Bütün gün uyuyoruz dairede!"

"Nedenmiş, anlayabildin mi?"

"Neden olacak.. Merdivenlerde lâmba yanmıyor, bir."

"Neden yanmıyor?"

"İş inada bindi. Tam üç yıldır, merdivenlerdeki lâmbaların parasını tıkır tıkır ben ödüyormuşum. Bizim saate bağlıymış. Bir de üstelik ev sahibi beş lira, altı lira kat başına elektrik parası kesiyor. Herkesle birlikte benden de... Bu işin farkına varınca, altüst ettim ortalığı, kesip attım telleri saatten. Şimdi, karanlıkta çıkıyoruz merdivenleri... Kimse bağlamıyor saatine, dedim ya iş inada bindi!"

"Yahu, sen ne söylüyorsun. Herif canavar be! Bana posta koydu, ya yüz lira fazla verirsin, ya da çıkarsın diye. Ben de ne veririm, ne de çıkarım, dedim. Üstelik de kira takdir komisyonuna vereceğim, benden zaten fazla alıyorsun diye tutturdum. Daha fazlasını da verenler olduğu için, kiracıların gözü açılmasın diye bu sefer de sana beş yüz lira vereyim çık, diye tutturdu. Ne alırım, ne de çıkarım dedim. Dayattıkça dayatıyorum. Herif ifrit oluyor. Akla gelmedik cambazlıklar yapıyor bana.. Sinemadan döndüğüm gece, kibrit çakıp merdivenleri çıkıyordum. Tam bizim katın basamaklarını çıkıyordum ki, ayaklarım kaymağa başlamaz mı!. İkinci kibriti çakmağa vakit bulamadan, tepetaklak gittim. Kalçamı tuta tuta çıktım tekrardan yukarı. Hem de dört ayak... Bizim kata tırmanırken, bir de ne göreyim, ellerim vıcık vıcık... Kokladım, baktım, sabun... Arap sabunu..."

"Vay namussuz, vay!"

"Ya... Vıcık vıcık Arap sabunu.. Demek her gece ben kendime iftira eder dururmuşum. Sarhoşluktan diye!"

"Pekiii.. Bunu öğrenince ne yaptın, boyadın mı herifi? Dipten doruğa!"

"Ne mi yaptım?. Ertesi sabah, bizim mahalle bakkalına gittim, tam bir teneke Arap sabunu aldım, çaldım kapısını. Kerim efendiyi istiyorum dedim, geldi. Sayın Kerim bey, diye başladım, geç geldiğim geceler, hem zahmete giriyorsunuz. Hem de masrafa... Size bir teneke Arap sabunu getirdim, buyrun! O

şaşkın şaşkın bakarken, bu gece de geç geleceğim, dedim. Bol bol kullanabilirsiniz! Tenekeyi içeri bıraktığım gibi yürüdüm."

"Kullanmış mı?"

"Gece çektim kafayı, çektim... Dut gibi.. Ne ayağım kaydı, ne yuvarlandım. Efendiler gibi çıktım merdivenleri.. Düşeş değil yahu!. Şeş beş be... Sen de lâfa tuttun beni, bildiğin gibi oynuyorsun. Senin de Kerim efendiden kalır yerin yok be!"

Arif, tepesinde birinin dikildiğini anlayınca, başını kaldırdı, baktı:

"Ooo, sen misin Recep usta?" dedi. "Sen de gelir miydin bu Kıraathaneye?"

"Eeee.. bundan sonra geliriz artık..."

"Neden?"

"Başmühendis yol verdi?"

"Yahu daha geçen hafta zam yapmıştı sana... Herkes saat başına yüz seksen kuruş alırken, sana üç yüz elli kuruş vermedi mi?"

"Verdiiii..."

"Sonra?"

"Bir hafta sonra da ekipin başında bulunmadığım için, kolumdan tuttuğu gibi atıverdi kapı dışarı!"

"Şikâyet et, başkana!"

"Nasıl ederim, haklı herif!"

"Ya, öyle demek..."

"Geçirdik şikâyetin zamanını, şimdi o haklı... Haydi, hayırlı akşamlar!"

"Haydi güle güle!"

Recep usta uzaklaşınca, Hıfzı sordu:

"Tanır gibiyim, bu adamı?"

"Tanırsın canım. Ekip başıydı, Sulalar İdaresi'nde. Bir gün oturuyordum, daha doğrusu hafiften kestiriyordum, dürttüler, başmühendis çağırıyor seni dediler. Yüzümü yıkadım, girdim odasına. Elime bir mektup tutuşturdu. Baktım, yazı yabancı değil, ama imza yok altında. Tanıdın mı bu yazıyı, diye sordu. Hayır dedim, yabancı gelmiyor ama... Peki dosyaya bak... Ra-

por dosyassına.. Hani ekip başlarından gelen raporlar yok mu? Mutlaka onlardan biridir bu... Bir ekip başını, mutlaka başka bir ekip başı şikâyet eder. Mektubu alıp çıkmak istedim, duuur, dedi, sen dosyayı buraya getir. Gittim, getirdim. İkimiz birden başladık incelemiye... Ben o zamana kadar, kâğıtta ne yazıldığına göz ucuyla bile bakmamıştım. Bir biçimine getirip okudum. Bir ihbar mektubuydu bu... Ali Taşkıran'ı ihbar ediyordu. On, on beş amele çalıştırdığı halde, uydurma imzalarla yetmiş seksen kişilik para çektiğini açıklıyor, Başmühendisten, onu sık sık kontrol etmesini istiyordu."

"Başmühendis ne yaptı?"

"Önce bu mektubun kimin tarafından yazıldığını incelemesi gerekiyordu. Rapor dosyasını açtık, bir de ne görelim. Daha birinci rapordaki yazının tıpatıp benzeri değil mi? Baktık, Recep ustanın elyazısı..."

"Yani deminki adamın!"

"Evet işte onun!"

"Başmühendis hemen çağırttı tabii..."

"Ne çağırtması! Ben odadan çıkarken açtı telefonu... İhbar edilen Ali'yi buldu. Bak Aliciğim, dedi; ihbar var. Aman biraz dikkatli ol bugünlerde. Bu aybaşı, tam kadronun listesini ver. Listeyi öyle şişirme sakın. Anladın mı? Ekipi de ona göre ayarla! Haydi başarılar. Ben kapının arkasından dinliyordum!"

"Vay anasını be! Demek fazla işçi gösterip çekiyorlar birlikte vezneden parayı!"

"Ertesi gün, baktım, bizim Recep usta, dairede... Hayrola, dedim, ne var, ne yok? Başmühendis çağırmış da.. Bir aksaklık mı oldu, dedim? Kuşkulu kuşkulu yüzüme baktı, yoook dedi, ne aksaklığı olsun! Şu ihbar mektubunu sen mi yazdın diyemezdim ya! Adamcağız, girdi Başmühendisin odasına. Eyvah dedim, içimden, Recep ustanın kuyruğu düğümleniyor!"

"Eeeee?"

"İçeride en azdan yarım saat kadar kaldı. Yüzü gözü pırıl pırıl çıktı dışarı, sevinçten. Şu Başmühendis yok mu, çok dü-

rüst adam doğrusu, dedi, etrafını hırsızlar çevirmiş ama; altın gibi bir yüreği var! Öyledir dedim, iyi benzettin, altın gibi... Hem de yirmi dört ayar! Eeee, dedim, atmadı ya seni, işinden? Sert sert, ne atması be, dedi, ne zamandır saat başına hiç olmazsa bir elli kuruş zam yap der dururdum, o yaptı tam yüz elli kuruş... Ben şaşırmıştım, zam mı yaptı dedim. Ne var bunda şaşacak, dedi; hakkım değil mi yani? Benden sonra gelen Ali Taşkıran, saatini üç yüz elliden alsın da, ben yüz seksen, iki yüzden alayım, reva mı bu!

Aman dedim, çok güzel, sakın işi karıştırma.. Hakkın tabii.. Hakkın olmaz mı? Haydi güle güle..."

"Sonra?.."

"Sonrasını gördün işte. Herif şimdi boşta geziyor. İşinin başında bulunmadığı bir saatte, bir teftiş... Kapı dışarı! Tencerenin doğurduğuna inanıyoruz da, öldüğüne neden inanmıyalım!"

"Canım, Recep ustanın da bir şey dediği yok zaten! Öyle biçimli yemişki tekmeyi."

"Herifler cambaz... Ev sahibinden taaa Başmühendisine kadar... Biz de çıkmışız, onlarla aynı ipte oynamağa çalışıyoruz. Dört çıhar!"

"Ne dört cihar be! Beş dört!"

"Ne beş dördü... Ayan beyan dört cihardı işte! Kör değilim ben!"

"Beş dört oyna! Uzun etme!"

"Dört cihardı... Dört pul alırım, mars! Parti de biter!"

"Hayır beş dörttü... Hadi dört cihar diyelim, mars olur, eder dört! Parti nasıl bitermiş. İki değil misin sen! Diyelim ki parti bitti. Bir parti daha yok mu?"

"Yok tabii... Mezesine de yenildin, rakısına da!.."

"Canım bir şişe rakı yeter mi iki kişiye!"

"Çok bile gelir!"

"Oyna beş dördünü de uzun etme!"

"Dört cihar... Dört pul alır parti biter. Nesini oynıyayım.!"

"Oyna diyorum sana, beş dört!"

"Hayır dört cihar! Bak oğlum, paran yoksa hır çıkarma! Yakana da yapışmıyorum senin. Aybaşında ısmarlarsın olur biter."

"Ulan, seni satın alacak kadar param bulunur her zaman için!"

"Yaaa! Bugün işler yolundaydı demek... Elli kâğıt göster, senin beş dördünü kabul ediyorum! Haydi, çıkar cüzdanı!"

"Hakaret ha! Senin ne hakkın var bana hakaret etmeğe!. Hırsız da sensin, namussuz da!"

Bütün bezikçiler, prafacılar, kaptıkaçtıcılar, tavlacılar bağırmağa başladılar:

"Heeey, Niyazi, at şunları dışarı be! Onları mı dinliyeceğiz! Burası Dingo'nun ahırı değil, Meşrutiyet Kıraathanesi... Efendiler gelir buraya.. Kendini bilenler gelir!"

İki tavlacı çoktan kapışmışlardı. Tavla bir yana gitmişti, pullar bir yana...

Takmaz Niyazi, tam sekizinci bardaktaydı, yani en güçlü zamanı. Her ikisini de tuttuğu gibi attı dışar. Hıncını şöylece boşaltıverdi arkalarından:

"Boyunbağlarınızdan utanın! Efendi olacaksınız beee!..."

UYUYAN MİLLET

SABAHÇILAR bastırmışlardı erken erken.. Başlarını masalara dayayıp kestiriyorlardı. Kimisi kumardan gelmiş olacaktı, kimisi Ay-yıldız Otelinden...

Niyazi ifrit olurdu kestirenlere. Önce kulaklarının dibinde:

«Çay biir! Şekerli biiir!» diye, var gücüyle bağırdı. Bana mısın demiyorlardı. Sinirlilerden biri:

«Çûş be!» diye homurdandı, «Dağ başında mıyız?»

Niyazinin tepesi atmıştı:

«Şahinpaşa oteli mi burası!» dedi, «Kestirmek yasak! İşte o kadar.»

Vali emeklisi Hurşit bey, tartışmanın nereye kadar gideceğini kestirdiği için:

«Bak, Niyazi!» diye seslendi, «Bir bardak su getir bana!.»

Su geldi. Yeleğinin cebinden bir karbonat paketi çıkardı. Yarım bardak suyla dolu dolu bir avuç karbonatı yuvarladı:

«Perhiz.. perhiz..» dedi. «En sonunda sabah kahvaltısını bir dilim kızarmış ekmekle bir bardak çaya indirdik... Hâlâ aynı hazımsızlık.. Ekmek taş gibi oturuyor mideme. Yani, bu bir dilim ekmeği de mi yemiyelim. Dokunmasın diye büsbütün mü aç duralım be!»

Tarım Müdürü:

«Ben sana dostça bir şey diyeyim mi Hurşitçiğim..» dedi, «Kes! Bu bir dilim ekmeği de kes! Eğer rahatını istiyorsan o bir dilim ekmeği de yeme!»

Öğretmen emeklisi:

«Hiiiç üzme tatlı canını!» dedi. «Fırıncılar Derneği başkanı, bu işi kökünden kesip atacakmış. Bundan sonra sen sağ, ben selâmet!»

«Nasıl kesip atacakmış kökünden?»

«Nasıl mı? Eğer Belediye istedikleri zammı kabul etmezse, ekmek çıkarmıyacaklarmış. Çekeceklermiş fırınların kepenklerini!»

Jandarma komutanının tepesi atmıştı:

«Ne!» dedi, «Bunlar hükümetle oyun mu oynuyorlar!»

«Onun gibi bir şey!»

Defterdar emeklisi:

«Belediye başkanının beyanatı var gazetede!» dedi. Komutan, kendine bir destek olur diye sordu:

«Ne demiş?»

«Kızdırmasın bu fırıncılar beni, demiş, bütün işletmeleri alırım elime, şakır şakır ekmek çıkarır, ucuz ucuz veririm İstanbullulara!»

«Hem de yapar bu adam! Hükümetle oyun oynanmaz! Aşkolsun!»

Hurşit beyin kaşları çatıldı:

«Aman ne yapıyorsun sen, Barlascığım. Özel sektörü bir ürküttün mü, halimiz dumandır. Başta gelen politikamız, özel sektörü ürkütmemek... Özel sektör dediğin bir salyangoza benzer. Bir ürktü mü, girer kabuğuna, kendi kapısını, kendi eliyle

mühürler. Kulağının dibinde gümbür gümbür davul çalsan, başını çıkarıp bakmaz bile.»

Yanından geçen Niyazi'yi tuttu kolundan:

«Bu karbonat bana mısın demedi. Bak oğlum Niyazi! Bana bir maden suyu getir dışarıdan. Al şunu. Ha? Ne diyordum? Aman bu özel sektör ürkmesin. Büyük şehirlerimizde bu özel sektörü kolay kolay gözle göremezssin ama, kasabalarımızda, köylerimizde özel sektörün bir adı da ağa'dır. Bu ağa, yerine göre parti başkanıdır, yerine göre çiftlik sahibi... Bankalarda ortaktır, ithalâtçıdır, müteahhittir, fabrikatördür. Kadirli Kaymakamını bir parmak havalesiyle taaa güneyden kuzeye havale eden de bu özel sektördür işte. Neler çektim ben bunlardan. Ramazan geldi mi, yüreğim küt küt atardı. Hacı Dursun efendi, bir biçimine getirir, iftara çağırır seni. Gitsen bir türlü, gitmesen bir türlü.. Atlattın diyelim, yandın. Dedikodu alır yürür. Bu zındık kaymakamı da kim gönderdi başımıza.. Mektuplar, telgraflar yağar Ankara'ya. İster istemez kalkıp gideceksin iftara. Gittin değil mi, gene yandın! Ertesi gün, başka bir fayton dayanır kapıya. Bunu da kırmıyacaksın ister istemez! Otuz Ramazan kurtaramazsın yakanı özel sektörden!»

Öğretmen emeklisi:

«Daha Ramazanın başından ilân edersin. Beni hiçbir özel sektörün iftara davet etmemesi rica olunur diye.. Çünkü ben, oruç tutmuyorum dersin açıktan açığa!»

«Tamam, gene yandın! Kendi elinle kendi kuyruğunu düğümledin demektir!»

«Neden yahu! Biz lâik bir millet değil miyiz?»

Taaa sobanın başından konuşmayı sinsi sinsi dinleyen tabelâcı Rıza, dayanamadı:

«Evet öyleyiz beybaba!» dedi. «Onun için, ağır hastalarımıza veremediğimiz dövizi, hacı adaylarına çıkarıyoruz. Bir hacı, bu milletin başma, helâlinden tam dört yüz dolara mal oluyor. Helâlinden diyorum, anlarsın gerisini... Her gün üç yüz hacı adayı başvuruyormuş döviz için. Günde yüz yirmi bin dolar! Soruyorum size beyler! Bu yüz yirmi bin doları kapatmak

için her gün kaç bin salyangoz toplamamız gerekiyor, bir düşünün!»

Öğretmen emeklisi:

«Arkadaşlar!» dedi, «Benim anlıyamadığım bir şey daha var. Biz, az gelişmiş bir millet miyiz?. Yoksa çok mu gelişmişiz? Eğer az gelişmiş, yahut hiç gelişmemiş bir milletsek, bu dövizleri neye harvurup harman savuruyoruz?»

Rıza, bu soruyu da cevapsız bırakmadı:

«Biz!» dedi, «Ortak Pazara girerken, çok gelişmiş bir milletiz. Amerika'dan, ya da Almanya'dan yardım isterken, az gelişmiş, hattâ hiç gelişmemiş bir milletiz! Çözünlenemiyen bir sorunumuz daha var. Asyalılık, Avrupalılık işi... Biz Orta Doğu paktına girerken Asyalıyız... Futbol Birliğine girerken, Avrupalı... Natoya girerken Batılı, Centoya girerken...»

Hurşit bey, Niyazi'nin getirdiği maden suyundan bir iki yudum içtikten sonra:

«Evet...» dedi, «İşin en doğrusu bu bir dilim ekmeği de kesmek... Allahın gücüne gitmesin, ekmekten başka her şeye benziyor bu mübarek. Ne karıştırırlar içine bilmem ki.. Geçen gün bizim Ömer'in ilkokulun ikinci sınıfındaki kızı sordu bana: Dedeciğim, dedi, ekmek neden yapılır? Öğretmen ödev verdi de... Kızım, dedim, bu öylesine bir soru ki, bunu ne Fırıncılar Derneği başkanı bilir, ne Belediye başkanı... Ne yazayım diye sıkıştırdıkça sıkıştırdı. Yaz, kızım, dedim, ekmek değirmende öğütülebilen her şeyden yapılır bu memlekette, yalnız buğdaydan yapılmaz. Öğretmeni, kafası işliyen bir adammış. Aferin kızım demiş, al sana Hayat Bilgisinden on numara!»

Telgrafçı:

«Şu Amerikalılar da olmasa..» dedi, «Ekmeğin adını çocuklarımız kitaplardan öğrenecek. Gene iki yüz ton buğday gönderiyorlarmış. Seferberliğin sonlarına doğru, bir un göndermişlerdi bize, kâğıt gibi bir un. Ekşi ekşi de kokardı ekmeği!»

Öğretmen emeklisi:

«Evet!» dedi, «patates unu!»

«Ne olursa olsun... Ellerine ne geçerse gönderiyorlar bize.. İnsan adam şu Amerikalılar.. Onlar da olmasa, vay haline insanlığın!»

Defterdar emeklisi, gözlüğünü bunalmış gibi çıkardı, birden:

«Vay anasını!» dedi, «Amerikalılar silâhsızlanmayı istemiyorlarmış!»

«Yalandır!» dedi, Telgrafçı, «Aslı yoktur!»

Defterdar, yeniden taktı gözlüğünü. Başladı okumaya:

«Birleşik Amerika'da yayınlanan bir rapordan öğrenildiğine göre, tam yirmi bin firma, Cenevre'de yapılan Silâhsızlanma görüşmelerinden sonuç alınmamasını istemektedir. Savaş endüstrisinin, Amerikan ekonomisinde çok önemli bir yeri olduğu, bu raporda açıklanmakta, Cenevre'de alınacak olan kararın bu yirmi bin firma üzerinde, dolayısiyle Amerikan ekonomisinde ciddî tehlikeler yaratacağı ileri sürülmektedir. Ha? Ne buyrulur bu rapora?»

Hurşit bey, şişede kalan son maden suyunu da kaldırıp içti.

Öğretmen emeklisi:

«İçilir bu haberin üstüne!» dedi, «Başka türlü hazmolmaz doğrusu!»

Vali emeklisi:

«Ben çok korkarım bu özel sektörden» diye başladı, «Özel sektör hükümetin içine giremediği zaman ne yapar yapar, senatörleri, başkanları, başbakanları değiştirir.. Kaymakamlar, onun elinde, sadece Yalova Kaymakamıdır! Oğlum Niyazi! Sen bana şekeri az bir kahve getir, bastırsın!»

Niyazi uyuyanlardan birinin kulağının dibinden seslendi:

«Şekeri aaaz biiir! Uyuma ocakçı!»

«Ha, ne diyordum. Nasıl vali olduğumu öğrenmek ister misiniz? Karadeniz kıyılarında bir kazaya vermişlerdi beni. Hükümet binası, eski bir okuldan bozmaydı... Dökülüyordu sizin anlıyacağınız! Yazdık, çizdik... Bir ödenek kopardık... Biraz da

yardım sağladık özel sektörden. İş geldi dayandı hükümet binasının yerine! Köprübaşını, kalfaoğlu istemez. Konak bayırını Hacı İlyas efendi... Pazar yeri, Uzun Ahmet'in işine gelmez. Yalıboyu Hüdai efendiyi açmaz. Aşağıçarşıda atsak temeli, yukarıçarşı'daki ağalar bozulur. Yukarıçarşı'da bulsan arsayı. aşağıçarşıdakiler dayanır kapıma. Hükümet binası dediğin, halkın harman olduğu yerde olmaz mı? Tam mahallenin göbeğinde attırdım temeli. Bu sefer birbirini çekemiyen ağalar, hemen ağız birliği ediverdiler. Vaaay! Çoluğumuzun çocuğumuzun başı açık dolaştığı mahalleye hükümet binası mı yapılırmış! Bu kaymakamda hiç mi namusumuza saygı yok! Heyetler yola çıktı. Başta Kalaycıoğlu, Hükümet binası mutlaka eski yerine yapılmalı diyor da başka bir şey demiyor. Kırk yıllık Merkez kahvesini, kırk yıllık Merkez Otelini, kırk yıllık Merkez Lokantasını körletmeğe ne hakkı varmış bu kaymakamın! Ankara'dan müfettişler gelmeğe başladılar akın akın. Ne yaptılarsa para etmedi. Göz var, iz'an var. Bütün müfettişler benim seçtiğim yeri beğenmekten öteye geçemediler. Temel karış karış yükselip dururken, haziran geldi, dayandı. Karadeniz kıyıları bu aylarda şenleniverir birden. Baktım bir gün, Dahiliye Vekilinin arabası, Kalaycıoğlu'nun köşkünün önünde duruverdi. Akşama ben de davetliydim yemeğe.

«Sillenin nerden geleceğini beklerken, Kalaycıoğlu başladı söze, Bizim kaymakam bey diye girdi hikâyeye... Eşi emsali bulunmaz öylesine bir kaymakammışım ki ben, elime kimse su dökemezmiş. İdarecilikte, siyasette, hattâ ilimde, fende bütün memleket karış karış gezilse, kim rastlayabilirmiş benim gibisine. Kaymakam değil, vali olacak adammışım!.. Bu kadar övülürse bir kaymakam, vekile de bir iş düşer elbet. Kalktı yerinden elimi sıktı. Sizin gibi genç arkadaşlarla iftihar ediyorum, dedi. Kalaycıoğlu, öbür ağalara bakıp, bıyık altından kıs kıs gülerken, sayın Vekil bey sarıldı boynuma, alnımdan öptü. Hakkâri Valiliğine tâyinimi hemen oracıkta yapıverdi sayın Vekil. Daha ne yapacaktı. İstanbul Valiliğine tâyin edecek değildi ya!»

Sobanın kapağına yapışan Niyazi'nin parmakları yanmıştı:

«Vayyy!» diye iki kat oldu, «kavruldu parmaklarım!»

Tabelâcı Rıza başladı çıkışmağa:

«Ne yapışırsın yeni gelin gibi sobanın kapağına! Maşa dururken ne yakarsın elini. Şopar İbram da ekmek yiyecek bu memlekette!»

Canı yanan Niyazi, acısını uyuyanlardan çıkarmak istiyordu. Başladı uyuyanları sıradan dürtüklemeğe:

«Uyanın be!» diyordu, «Uyanın artık! Tembelhaneye çevirdiniz koskoca Meşrutiyet Kıraathanesini. Heeey! Sana söylüyorum. Sil gözünün çapağını da aç gözünü! Üsküdar'da sabah oldu! Bu ne uyku be!»

Sonra emeklilere dönüp, dert yandı:

«Uyuyor millet!» dedi, «İstediğin kadar dürtükle, kılı kıpırdamıyor namussuzum!»

DAMA DEDİK

ÖĞLE yemeğinden sonra, teker teker düştüler kıraathaneye. Bu saatte emeklileri görmeğe alışık değillerdi müşteriler.

Üniversitede çalışan Lütfü:

«Gene dünyasına darıldı emeklilerden biri galiba?» dedi, «Cenazeye gidecekler.»

Arkadaşı Behçet:

«Yok, hayır!» dedi, «keyifli görünüyorlar. Bir yas havası yok!»

«Canım, onlar sıranın kendilerinden atladığını görünce de keyiflenirler. Bilirler her saniye topun ağzında olduklarını.»

«Bak, bak! Bizim komutan Barlas, madalyasını da takmış!»

«Daha iyi ya! Bu madalya cenaze günlerinde değil de bayram günlerinde takılmaz mı?»

«Ölen için cenaze... Geride kalanlar için bayram!»

«Ama var bir şey!»

«Ölüm için değil sanıyorum bir araya gelişleri... Bak saat ikiyi geçiyor. Öğle namazı çoktan kılınmış olacak.»

Denizci emeklilerden Selim Dalgakıran, dümen suyunda boyacı Şopar Arifle girdi içeri. Arif, kapıdaki «Boyacı ve satıcıların girmeleri yasaktır!» levhasına sırt çevirerek, ancak böyle hatırlı birinin yedeğinde girebilirdi bu yasak bölgeye. Dalgakıran'ın uzattığı pabuçlara başladı saygıyla fırça sallamaya, yavaştan, yavaştan...

«Var bir şey!» dedi, Lûtfi, «Boşuna elliliği vermez Selim bey! 18 Mart dersen o da çok gerilerde kaldı!»

Arkadaşı:

«Dur, öğreniriz!» dedi, «Niyazi bakar mısın biraz. Yahu, bu morukların nesi var bugün, yortuları mı, bayramları mı? Gelmezlerdi bu saatte!»

Niyazi eğildi kulağına:

«Tefeci Hayri efendi var ya..» dedi, «Onun kızıyla vermişler mercimeği fırına.»

«Kim vermiş?»

«Barlas'ın oğlu Erol!»

«Eeeee?»

«Kız altı aylık gebe! Barlas tutturdu, ben bu kızı evime sokmam diye.. Hayri efendi, ne yaptı yaptı, avuç dolusu para döktü. Ev tuttu Cihangirde. Dayadı, döşedi. Bugün nikâhları kıyılıyor!»

Bir boyacıyla Hurşit bey de girmişti içeri. Niyazi, önce boyacıya ters ters baktı. Sonra Hurşit beye:

«Sözde valilik etmiş!» dedi. «Yasaktan herkesten önce onun anlaması lâzım. Oysa, kendisi sokuyor boyacıları içeri!»

«Boş veeer!» dedi. «Böyle günlerde nizama, intizama bakılmaz!»

Bu ikinci boyacıya Şopar Arif de kızmışa benziyordu. Sıradan çıkarırdı emeklileri. Bu piçkurusu da nerden gelmişti.

Lûtfü:

«Canına yandığımının!» dedi. «Biz evlenemedik şu memlekette!»

«Ne oldu, senin de vardı bir nişanlın? Götür artık evlendirme dairesine! Karnının şişmesini mi bekliyorsun, sen de onlar gibi!»

«Bizim beklediğimiz başka şeydi. Bekledik bugüne kadar. Ne gelen var, ne giden.»

«Neydi beklediğin?»

«Zam bekledik ilk günlerde. Terfi bekledik. Bir yolunu bulup başka bir yere sıçrarız dedik. Olmadı, olmadı...»

«Kader!»

«Doğru, kader! Her şey kılı kılına, öyle hinoğlu hince hesaplanmış ki... Bu çemberi kırıp çıkabilen kadere aşkolsun. Geçti bizden evlenmek!»

«Canım bırak şu tasalanmayı be! Kız mı yok memlekette. Hani kocakarıların bir sözü vardır. Elini sallasan ellisi diye. Şimdi, elini değil, parmağını sallasan yüz ellisi...»

«Neyini sallarsan salla. Kızı bulmakla iş bitmiyor ki... Biz bulduk da ne oldu sanki. Biliyorsun, on yıldır, Üniversitede çalışıyorum. Askerlikten önce Hukuka yazılmıştık. Hem ev geçindir, hem oku, olmadı. Yapalım şu askerliği de çıksın aradan, dedik. Tezkereyi koyduk cebimize. Bu sefer, olmuşken, doktor olalım diye düşündük. Temiz iştir doktorluk... Bak, şu emekli sürüsüne. İçlerinde bir tane doktor var mı?. Doktorun emeklisi olmaz arkadaş, her şeyi olur... Bezirgânı olur, simsarı olur, tefecisi olur, karaborsacısı olur, emeklisi olmaz! Neyse, biz de doktorluğa özendik; girebilirsen gir fakülteye. Kadro meselesi dediler. Dişçilik, dedik; olmadı. Peki eczacılık olsun dedik, o da olmadı. Mühendislik.. Ona da benim kafam yatmaz. O kadar gittik geldik ki, Üniversiteye, hiç olmazsa bir iş versinler de çalışalım diye düşündük. Hep kadro meselesi çıktı karşımıza. En sonunda yüz elli lira aylıkla, gece bekçisi kadrosuna girdik bilmem ne fakültenin muhasebesine.»

«Gece bekçisi olarak ha!?»

«Canım kadromuz öyle.»

«Nişanlın ne dedi?»

«Nişanlım mı? Müjdeye gittim, girdim diye. Nereye dedi, Üniversiteye dedim. Oh, oh! Tebrik ederim, hangi fakülteye girdin, diye sordu. Muhasebeye, dedim. Şaşırdı, kaldı. Öyle fakülte var mı Üniversitede diye baktı gözlerimin içine. Var, dedim, bizim gibiler için var. Anlar gibi oldu. Yani dedi, memur olarak girdin haaa? Hayır, dedim, gece bekçisi olarak... Büsbütün şaşırdı. Ne var bunda şaşacak, memur değilim ama memur sayılırım. Bekçi değilim ama, bekçi kadrosundayım. Öğrenci değilim ama Üniversitedeyim işte.»

«Tabii, allak bullak oldu kızcağızın kafası?»

«Öyle oldu. Sonra tasalı tasalı baktı yüzüme. Aylık? Diye sordu. Aylık mı, dedim, korka korka.. Şimdilik yüz elli lira! Yazık, dedi, evlenemeyiz bu parayla. Bekleriz dedim, bir gün kadromuz değişir. Böyle sürüp gitmez ya bu iş. Söyle Behçetçiğim, haklı değil mi kızcağız? Nasıl evlenirsin bu parayla? Aylık yüz elli lira... Kuru fasulyenin kilosu yüz kuruştu o günlerde!»

«Hep öyle kalmadı ya işler?»

«Evet, öyle kalmadı. Bir yıl sonra kadro değişti. Gece bekçisi kadrosundan lâborant kadrosuna geçtim.»

«Muhasebedeki iş ne oldu?»

«Canım iş aynı iş, kadro değişti diyorum sana!»

«Aylık da değişti tabii?.»

«Aylık mı? Kadroyla birlikte o da değişti. Oldu yüz yetmiş beş!»

«Evlenseydin artık!»

«Ama kuru fasulye de oldu yüz elli kuruş! Sonra bizim nişanlı en azdan benim bir şef olmamı istiyordu. Bir lâborant karısı olmak işine gelir miydi? Bordro işleriyle uğraşıyordum kalemde, daha doğrusu aylıkları veren arkadaşa yardım ediyordum. Profesör yüzü görmeğe de başladık her ay başı.. Ödenekti, yolluktu, ne uydurma listeler, faturalar geçmedi elimizden!. Derken bir tanıdık profesörün desteğiyle geçiverdik «elektrik ustası» kadrosuna. İnsan, kontrol saati gezdirmeden gece

bekçisi, mikroskop görmeden lâborant olur da, arka cebinde tornavida taşımadan neden elektrik ustası olmasın!»

«Peki, aylık?»

«Yirmi beş lira zam!«

«Yani oldu iki yüz lira. O gün için iki yüz lira iyi para. Evlenseydin!»

«Kuru fasulye de oldu iki yüz kuruş, ne haber?»

«İşim gittikçe önem kazanmaya başlamıştı. Masam biraz daha büyüdü. Şef, bana güvenerek bir saat geç gelmeye, bir saat erken gitmeye başladı. Profesörlerle daha sıkı fıkıydım artık. Avrupa'ya gidip gelenlerin ödenekleri benim elimden geçiyordu. Londra, Paris, Newyork markalı gravatlarla gönlümü almayı unutmuyorlardı. Ama, kadroda elektrik ustası görünüyormuşum, ne çıkar! Bizim nişanlı nedense, çok küçük görüyordu beni. İki yıl da böyle geçti. Bir sabah, şef, kadromun değiştiğini müjdeledi. Bordroda adımın karşısına «Yabancı dil, daktilo» diye bir kayıt geçildi.

«Aylık?»

«Yirmi beş lira zam!»

«Yani etti iki yüz elli!»

«Kuru fasulye de elli kuruş birden fırladı, o da oldu iki yüz elli!»

«Tabii evlenemedin!»

«Nasıl evlenirsin. İşler aylıkla ölçülemiyecek kadar arttı. Bizim şef haftada bir gün izin yapmağa başlamıştı. Geldiği günlerde istim üzerinde duruyor, yerini bile ısıtmadan gidiyordu. Bordroları ben yapıyor, aylıkları ben veriyordum. İki yıl da böyle geçti!»

«Kadro değişti gene?»

«Bu çalışmaya kadro mu dayanır. Geçtik, ressam kadrosuna!»

«Aylık? Yirmi beş lira daha...»

«Hayır, bu sefer elli zam!»

«Çok güzel! Hemen evlenseydin!»

«Evlenmek mi? Kuru fasulye olduğu yerde durmuyor ki. Oldu o da üç yüz!»

«Tüüh be! Eee sonra?»

«Yabancı dilden çakmadan, yazı makinesinde şapkalı a'nın yerini bilmeden nasıl «yabancı dil, daktilo» olduysak, bir kuş resmi çizmeden de ressam kadrosuna geçivermiştik. Şef, muhasebeye uğramaz olmuştu artık. Bordrolar, müstahdemi, memuru, profesörü benim elimden geçiyor, ödenekleri, yollukları ben hesaplıyordum. Şef adına telefonlara cevap veriyor, Rektöre bile ben çıkıyordum. Profesörlerle enseye tokat gidiyoduk nerdeyse. Bizim hediyeler boyunbağından çoktan gömleğe yükselmişti. Derken...»

«Gene kadro değişti. Ne oldun bu sefer Lûtficiğim?.»

«Teknisiyen!»

«Aylık oldu, üç yüz elli!»

«Hayır Behçetçiğim, tam dört yüz!»

«Çok güzel! Eee artık, bu sefer evlenebilirdin!»

«Fasulye oldu üç yüz elli... Et oldu on iki lira. Ispanak oldu iki buçuk lira.. Buyur, evlen bakalım! Eğer alacağın kız, teknisiyen kadrosunda bir «müstahdem» le evlenmeğe nezaketen razı bile olsa, evlen göreyim seni!»

«Kaç yıldır teknisiyen kadrosundasın?»

«Tam dört yıldır!»

«Ne zaman kadro değiştireceksin?»

«Behçetçiğim, bizim kadro buraya kadar artık. Anladın mı, tam buraya kadar!»

«İlerisi yok demek!»

«Var.. Var ama, bize göre değil!»

«Yahu, profesörlerden falan tanıdığın yok mu? Rektör falan?»

«Hepsi tanıdık.»

«İyi ya! Bir yolunu bulursun!»

«Bulamam!»

«Canım, dört yüzden yukarı kadro yoksa, o başka!»

«Var, olmaz olur mu? Kadronun dört yüzden yukarısı, profesörlerin okuyamıyan, diploma alamıyan haylaz kayınbi-

raderleri, serseri yeğenleri için. Biz çalışanların kadrosu dört yüzde bitiyor!»

«Peki, senin nişanlı farkına varmıyor mu, bu işin?»

«Ben anlattım ona, bak kızım, dedim, şu bizim Üniversitede, bir bizim gibiler var, bir de elleri cebinde, bütün gün dolaşanlar... Yani yükün altına girdiği halde, kadrosu dört yüzde bitenler var. Bir de kıçı sandalye, dirseği masa görmeden kadrosu dört yüzden başlıyanlar...»

«Anlayabildi mi bari?»

«Daha da fazlasını anladı. Yalnız, sizin Üniversitede mi?» dedi, «Bütün dünyada hep böyle bu iş! Bütün iş, yükün altına girmeden kadroyu dört yüzden başlatabilmekte...»

«Bak heleee!»

«Ve bir gün, aldı başını, bu kadrosu dört yüzden başlıyan haylazlardan biriyle evleniverdi!»

«Oooh! Eline sağlık! Evet, kadınlar için bazı kolaylıklar yok değil!»

«Beyoğlu sokaklarında öyle de çok firesi var ki bu kolaylığın.»

Şopar Arif, emeklileri sıradan boyamıştı. Behçet, bir papuçlarına baktı, bir Şopar Arif'in sandığına:

«Gel!» dedi, «Şunları da boya bakalım!»

Sandığın dört ayağını ileri geri çekerek, ayarladıktan sonra:

«Kaçtan boyadın ihtiyarları?»

«Elliden... Bahşiş nanay bu tekavitlerde. Nerdeyse el uzatıp pazarlığa girişecekler!»

«Söyle bakalım Arif! Senin rahmetli ne demişti sana!»

«Şunu öğütlemişti Bihçet abi, uğlum Arif! Adam olmak istersen, işte sandık! Serseri olmak istersen al eline darbukayı!»

«Sen hangisini aldın?»

«Gündüzleri sandık.. Geceleri darbuka...»

«Kaç çocuğun var senin!»

«Dur bir düşüniym. Uç kız, iki ulancık Uriyeden. Yenisinden de bej ulan, ikicik de kız. Kaç etti Bihçet abicim!»

«Karıştırdık hesabı. Kâğıt kalem lâzım içinden çıkmak için!»

Ekzoz gürültüleri artmıştı dışarıda. Kapının önüne sıradan dizilmişti arabalar. Şoför Cemil'in arabası kapıya bordoladı. İçinden Tefeci Hayri çıktı. Kapıdan seslendi, emeklilere:

«Buyurun beyler, gidebiliriz!»

Emekliler, cenaze tabutu görmüş gibi, birden ayaklandılar. Oğlan babası Barlas'ı başta, çıktılar birer ikişer dışarı. Şoför Cemil kaptı ilk çıkanı, buyur etti arabasına. Arabalardan dördü beşi boş kalmıştı. Hayri Bey yeniden göründü kapıda. Kumarcılar görmemezlikten geldiler. Beş on kişi ister istemez kalktı ayağa. Boş arabalar da dolmuştu.

Niyazi kapıyı arkalarından kapadıktan sonra, rahat bir soluk aldı:

«Ulan!» dedi, «asılacak mısın, tefeci kızına asıl!»

Gözü Şopar Arif'e ilişmişti:

«Çık dışarı!» diye gürledi. «Tefeci Hayri'nin kızı koca buldu diye kahvenin kırk yıllık raconunu altüst ettiniz be! Ulan bidaaa bu kıraathaneden içeri ayak basarsanız, başınızda parçalarım sandığınızı. Al voltanı!»

Bir tekme salladı kuyruksokumuna doğru, şakacıktan. Lûtfi, arkadışım dürtükledi:

«Gidelim!» dedi, «Yeter bu kadar dalgamızı geçtiğimiz. Yemekten beri hep dışarıdayım. Bir görünelim hiç olmazsa kalemde. Bundan sonra hep böyle.. Nerden? Saymanlıktan.. Nerden, Defterdarlıktan! Nerden, Vilâyetten! Anlıyorsun ya Behçetçiğim, dama dedik kaldık dört yüzde. Yok ilerisi bizim için. Geçti kavak ağacında nar yetiştirdiğimiz günler, hem de kafam kadar!»

SATILIK

KURBAĞA Kralı, rakısını çekmiş, üstüne kahvesini içiyordu.. Kıraathanenin taaa öbür ucundan ev tellâlı Hasbi efendiye seslendi:

«Merhaba Hasbi efendi! Nasıl gidiyor işler!»

«İşler mi...» diye duraladı, «Ehhh... Orta şekerli...»

Kurbağa Kralının keyfi yerindeydi bugünlerde:

«Memlekette iş yok derler...» diye başladı, «İş mi yok!... Otuz kuruştan kurbağa topluyorum da kimsenin kılı kıpırdamıyor... Hem de kepçesi, kovası da benden!»

«Ne kepçesi bu?»

«Kepçe... Bayağı kepçe... Elleriyle yakalayacak değiller ya kurbağayı. Süzgeçli kepçeler yaptırdım. Daldırırsın dereye... Hoop! Süzülüverir makarna gibi..»

Foto Burhan, bütün gün, okuna okuna paçavraya dönmüş bir gazeteden başını kaldırdı:

«Ağabii..» dedi. «Bir adam günde kaç kurbağa yakalayabilir?»

«Adamına göre.. Çayına, deresine göre.. Kurbağasına göre.»

«Yani... ortalama demek istiyorum!»

«Ortalamaa.. iki yüz. Üç yüz kurbağa!»

«Otuz kuruştan ne eder? Doksan lira! eğer, doksanı bırak, otuz lira kazanacağımı bilsem bugün bırakırım işimi! Ne var fotoğrafçılıkta!»

«Ne duruyorsun! Durduğun kabahat...»

Yarın gel, al kepçeni, tak kovanı koluna! Marş, marş... Kâğıthane deresine!»

Demirci Ali:

«Ağabiii» dedi. «Sormak ayıp olmasın ya... Ne yapıyorsun bu kurbağaları sen?»

Kurbağa kıralı bir kahkaha attı:

«Ne mi yapıyorum?.. Konser verdiriyorum kurbağacıklara. Satıyorum be! cayır cayır Fransızlara satıyorum... Çil çil dövizler giriyor memlekete.. Elli tonluk anlaşmam var Avrupayla.»

«Fransızlar n'apıyor bunları?»

«Arka ayaklarını çıtır çıtır yiyorlar. Fransız sosyetesi bayılıyor kurbağanın arka ayaklarına. En itibarlı misafirlerine ikram ediyorlar bunları.. Anladın mı?.. Biz aç gezeriz de yüzüne bile bakmayız değil mi?»

Yeşildirekli Cavit:

«Sus be Ağabi!» dedi. «Midem bulanmağa başladı. Nerdeyse..»

Çantacı yanında çalışan Nevzat, telâşla girdi içeri. Bir iki masanın önünde dikilip karşı sokağa göre yerini ayarladı. Tam Hasbi'nin masasına çöküverdi. Ev tellâlı:

«Gene o dalga mı?» dedi.

«Hep o.. Başka ne olsun.. Beni katil edecek bu kız! Ulan parmağında oynatıyor bee!»

«Yok!» dedi Hasbi. «Sen bunu anladıktan sonra katil olmazsın! Boş ver böylelerine.. Senin gibi kaç tanesini dolaştırıp duruyor saadet Apartımanınm önünde!»

Demirci Ali dayanamadı:

«Geçen gün geçiyordum Apartımanın önünden. Çıkmış kapının önüne, çulunda iş yok ama, tazı da, tazı hani, diye lâf attı bana! Kızım dedim, tazıda da iş yok. Biz günlük nafaka peşindeyiz. Sonra.. Kapıcının kızı da olsa.. Mahallenin kızı sayılır, bozmadım ağzımı, neyime gerek!»

Yeşildirekli Cavit:

«Hangisiydi! Ortancası mı, büyüğü mü!» diye sordu.

«Ne bileyim... İkisinin birbirinden farkı yok ki.. Al birini, vur öbürüne!»

Ev tellâlı;

«Siz bilmezsiniz..» diye başladı. «Babaları Şevket efendi tam altı sene oluyor bu apartımana gireli. Bir Boyabatlı hemşerisi yollamış mal sahibine. Mal sahibi soruyor Şevkete.. Evli misin, bekâr mı diye.. Evliyim emme diyor, sen bizim evliliğimize heç gulak asma. Ne çarıklıdır ooo, siz hiç bilmezsiniz! Bir köroğlu bir ayvaz, diyor. Karı çifte çubuğa göz kulak oluyor memlekette!»

Nevzat sandalyesini ileri geri ayarladıktan sonra, tam saadet apartımanının kapısını dikizliyecek bir noktada çakıldı kaldı:

«Ağabii» dedi. «Ben sanıyorum ki kızı kaçıracaklar bu gece.»

«Nerde öyle enayi!...» dedi, Hasbi efendi, «Babası çoktan razı bu işe...»

«Ben razı değilim. Hacerle görülecek daha, çook hesaplarım var!»

«Bırak kaçırsınlar, boşveer! Haaa?.. Ne diyordum?.. Daha haftası olmadan şalvarlı, mintanlı bir karı peydah olur kapıcı odasında... Mal sahibi sorar, bu da nerden çıktı diye.. Şevket, bizim karı bu!.. diye cevap verir. Dalağında sancısı var da.. Gurabiye hastanesine yatacak... Peki der, yatsın bakalım. Bugün yatacak, yarın yatacak derken ne ağrısı kalır, ne sancısı... Günlerden bir gün on on beş gün sonra on iki on üç yaşlarında alyanaklı bir kız çıka gelir. Çiçeği burnunda..»

«Yani benim Hacer!»

«O işte! O vakit kıçında anası gibi bir şalvar. Mal sahibi, bu da kim, diye sorar... Eski karımdan... diye cevap verir. Bir kapıya hizmetçi veririm, gider başımdan. Siz bilmezsiniz... Bu Boyabatlılar bir teşkilât... Erkekleri kıyak hademedir. Kızları hizmetçi... Neyse.. Hafta geçmeden verir Şişlide bir apartmana, üç yüz liraya.. Aylık da yüz lira... Kızı giydirirler, kuşatırlar şehir kızından farkı kalmaz. On beş gün mü, geçer aradan, bir ay mı, buzdolabındaki pirzola yüzünden bir kavgadır çıkar. Ertesi gün kız babasının yanında.. Hanımefendi de peşinden damlar. Hadi kız, gel gidelim, der. Hacer oralı değil. Anan yahşi, baban yahşi, kız gitmez, gitmez... Hanımefendi arkasına bakaaa baka döner gider..»

«Öyle ya.. Zorla da götüremez ki...» Aradan iki gün geçmeden Hacer başka kapıya... Dört yüz de yeni evden alır...»

«Aylık?»

«Aylık yüz elli ama.. Kız bir ay durmaz ki aylık alsın.. Oradan da bir bahane bulup kirişi kırar.»

«Babası, anası öğretiyor tabii..»

«Kim öğretecek başka... Dedim ya bunlar teşkilât... Öylesine bi teşkilât ki, Masonlar Derneği halt etmiş yanında. Bakıyor ki bu iş, kârlı iş... Bir gün kapının önünde bir şalvarlı kız daha! Mal sahibi, hani diyor, Şevket efendi, sen bir Köroğlu bir Ayvazdın, bu çocuk da kim oluyor? Bu çocuk mu, diyor, bu da öbür karıdan...»

Nevzat sordu:

«Bu da ortanca kız, Hayriye olacak?»

«İşte o haspa.. Onu da veriyor Maçkada bir apartımana...»

«Ay geçmeden dönüp geliyor tabiî...»

«Bunlar teşkilât dedim ya.. Aradan hafta geçmeden kapının önünde şalvarlı mintanlı bir çocuk daha peydah oluyor. Soruyor mal sahibi. Şevket efendi, bu da kim? Kim olacak Beyefendi, bu da imam nikâhiyle aldığım karıdan, kocadaki ablasına bırakmıştım da...»

Nevzat:

«Bu da Zeynep... Şimdi on iki yaşında...» dedi.

«Tabii o zaman altı yaşında ya var, ya yoktu. Parmak kadar çocuk da hizmetçiliğe verilmez ya.. Onu da evlâtlık diye veriyor kısır bir Hanımefendiye. Hepsinden de baskın çıkıyor bu bacaksız.»

Nevzat birden dikildi ayağa:

«Bakın, bakın..» dedi, «Bir Fort giriyor sokağa.. Hayriyenin dediği doğru demek.. Kaçıracaklar demişti ablamı...»

Hasbi efendi:

«Allah.. Allah.. Herkes bildikten sonra, bu nasıl kaçırmak.. Vardır bir oyun bu işin içinde!»

«Hayır, kaçıracaklar!»

«Olabilir de.. Neyse gelelim hikâyemize.. Bacaksız hepsinden de baskın çıkıyor. Şalvarla veriyorlar bir eve, evlâtlık.. Üç yüz, beş yüz liraya... Giydiriyorlar kuşatıyorlar.. İstanbul çocuğundan ayırabilirsen, aşkolsun! Bir gün sözde babası görmeğe gidiyor kızını.. Bir yapışıyor babasının boynuna ki, sormayın! Sakız gibi.. Ayırabilirsen ayır! Ağlar da ağlar.. Durmam bu evde diye tutturur. Eh n'apalım derler al götür bari.. Çiçek gibi döner eve. Gelir gelmez giydirirler şalvarı, bu sefer başka bir kısır Hanımefendiye... Köyden yeni gelmiş şalvarlı çocuğun alıcısı çok olur. Düşünün, ayda bir ev.. Her evden üç yüz, beş yüz lira... Allah ne verdiyse. Üst, baş da cabası...»

Nevzatın artık kulağına lâf girmiyordu. Gözleri sokağın içinde fenerlerini söndürüp yakan arabadaydı. Sigara üstüne sigara yakıyordu arabanın içindeki adam çünkü...»

«Görüyorsun ya, beyim!» dedi. Kurbağa ticaretinden daha kârlı işler de var memlekette. Bir de iş yok derler! Uzatmıyalım, en büyük kız, ev değiştirdikçe kabak çiçeği gibi açıldı. Başladı fingirdemeğe.. Evin küçük beylerinden, evin beyefendilerine kadar sıradan baştan çıkardı. Hangi eve gittiyse bu sefer dümenden değil gerçekten koğuluyordu. Ekşidi mi babasının başına!»

Sokağın içindeki arabadan kesik kesik klâkson sesleri geliyordu. Nevzat:

«Tamam!» dedi, «Kaçıracaklar kızı!»

Demirci Ali:

«Kaçıramazlar!» dedi.

«Sokağın içinde bizim çocuklar zulada. Festival var bu gece!»

Niyazi sekizinci bardak şarabını çekip gelmişti. Dikildi Nevzat'ın başına:

«Ne oluyor!» dedi, «Hazırlık var sokak içinde!»

«Festival var da ondan!»

Saadet apartımamnın kapısı yavaştan aralandı. İçerden bir baş uzandı.

Nevzat:

«Çıkıyor!» diye söylendi, «Elinde de bohçası!»

Bohça değil, gazeteye sarılı bir şeyler vardı koltuğunun altında..

«Ne duruyorsun!» dedi, «Kaçıyor işte!»

«Daha vakit var! Hele araba bir caddeye çıksın!»

Kız çevik adımlarla yürüdü, girdi arabaya. Nevzat da fırlamıştı yerinden.

Üç sokağa bölünen en azdan otuz delikanlı üşüşüverdi arabanın üstüne. Yolu kesilen otomobil asfalta çıktığı halde kalabalığı yarıp geçemiyordu. Açtılar arka kapıları, indirdiler içindekilerini. Hacerin yanında muhabbet tellâlı mı, kalantor bir otel patronu mu, lokantacı mı, pek belli olmayan fötr şapkalı, orta yaşlı bir adam vardı. Elini kolunu sallaya sallaya bir şeyler anlatmak istiyordu. Gençlerden biri çıkardı şapkasını başından, yüzüne geçiriverdi. Adam küplere binmiş, bağırıp çağırıyordu.

Nevzat fırladı birden:

«Yahu!» dedi, «Ne oturuyorsunuz be! Festival başladı!»

Kurbağa kıralı: «Doğru!» dedi, «Kaçırmıyalım bu oyunu! Aşkolsun, iyi hazırlamışlar çocuklar. Kalkın gidelim!»

Demirci Ali'yle Nevzat çoktan dalmışlardı ara sokağa, peşinden Tellâl Hasbi, Kurbağa Kıralı, Foto Burhan, Yeşildirekli Cavit, Seyyar Halil...

Mahalle delikanlılarından biri:

«Heeey babalık!» diye yapıştı yakasına, «Nereye götürüyorsun kızı beee!..»

Arkalardan bir ses:

«Vurun ulan!» diye gürledi, «Kızı satışa götürüyor. Bilirim bu gavatı ben!»

Bir yumrukta şapkası uçuverdi başından... Tekmeler, tokatlar yağıyordu habire...

Herif bir ara kurtulur gibi oldu. Ağzı burnu kan içinde kalmıştı:

«Namussuzum satış için değil...» dedi, «Kendim için kaçırıyordum... İnanmazsanız adresimi vereyim...»

«Vurun ulan hâlâ konuşuyor!»

Delikanlılar öylesine koyulmuşlardı ki silleye tokada, kapıya çıkan kızın babasını bile görmüyorlardı.

«Heeey çocuklar!» diye bağırdı, Kapıcı Şevket, «Bırakın şu adamın yakasını be! Dediği doğrudur belki.. Alın adresini de salıverin!..»

Sonra döndü kızına:

«Gir arabaya hadi...!» dedi, «Bütün mahalleyi ayağa kaldırdın. Böyle mi kaçılır kocaya be!.. Beceriksiz musibet... Daha duruyor, atla arabaya!.. Yıkıl, gözüm görmesin seni!»

KOFTİLER ARASIDA

ŞOFÖR Cemil, üçüncü çayının şekerini karıştırırken:

«Bilemezsiniz!» dedi, «Millet ne sıkıntı çekiyor!»

Tabelâcı Rıza:

«Dolaş iş yerlerini.. Güngörmez, güneş görmez.. Havasız, vıcık vıcık rutubet.. Neden sıkıntı çekmesin!»

«Öylesi değil be! Amma da derinlere gittin ha! Millet sıkıntı çekiyor dedimse.. Bütün banliyö istasyonlarındaki helâları yasak etmişler. Efendim, bütün mahalle bu helâlara akın ediyormuş. İstasyondaki personel, helâ mı temizlesin, bilet mi kessin. İşletme yasak etmiş, çıkmış işin içinden. Millet nasıl sıkıntı çekmesin! Banliyö demek biraz da gecekondu demek. Kime dinletirsin!»

«Bırak milletin helâ kapısında çektiği sıkıntıyı sen.. Hükûmetin davetlisi olarak memleketimize bir İsveçli gelmiş. İş veren sendikaları başkanıymış bu İsveçli. Hükümetin hiç iş alan sendikaları başkanını getirttiğini de görmedik ya.. Bir ba-

kıma da haklı.. Hükümet de iş verenlerden sayılır. Herif diyor ki, işçiye haklarını vermekten korkmayın! İsveçte yetmiş yıldan beri toplu sözleşme var!»

Şoför Cemil'in gözleri üç masa ilerideki iki kafadardaydı. Tabelâcı onun dinlemediğini anlayınca:

«Ulan!» dedi, «Burda Başçavuşun eşeği konser vermiyor. Beni dinle de insanlık öğren!»

«Bırak insanlığı canım! İnsanlık kiim, biz kim! Tanır mısın şu koftileri?..»

İster istemez başını o yana çevirdi:

«Birini tanırım. Cihat mıdır, nedir adı. Tam koftidir ha!»

«Öbürü ondan on kat daha kofti.. Kartı bile var, namussuzun. Koftilog Sahir Sarıova diye.. Bir gün bir kahvede kumar yüzünden hır çıkıyor.. Kumarcılardan biri de bu kofti Sahir. İş büyüyünce topunu birden karakola götürüyorlar.»

«Bak kalktı seninki.. Niyazi'yi çağırdı. Hayri efendiyi soruyor. Hele şu soruştaki inceliğe bak... Tefeci Hayri demiyor da Hayri bey efendi diyor. Hayri beyefendi gelirler mi?. Uy yiyeyim o dillerini senin. Ulan koftilik de bu Sahir'e vergi doğrusu...»

İkisi birden kalktı koftilerin. Çay paralarını verdiler. Bir lira da bahşiş. Biraz da kıraathanedekilere duyurmak için, yüksekten:

«Efendim!» dedi, «Hayri beyefendi gelirlerse, lütfen beklesinler bizi. Sahir Sarıova deyin siz, anlar. İki saat sonra uğrarız!»

Niyazi bir lira gibi hemen hiç görmediği bir bahşiş aldığı halde, yarım ağız bir «peki!.. peki.» dedi, o kadar..

Bu iki kafadar, öğretmen emeklisinin önündeki masadan kalkmıştı. Taaa kapıya kadar çıkışlarını adım adım izledikten sonra:

«Bayılırım!» dedi, «İyi giyinen delikanlılara! Filinta gibi çocuklar aşkolsun!»

Tabelâcı Rıza sordu:

«Beybaba!» dedi, «Demek koftileri çok beğendin ha! He-

riflerin sermayesi bu zaten. Bir takım İngiliz kumaşından elbise.. Naylon gömlek... Yüz kâğıtlık gravat. Dümenleri bu!»

«Ne iş yapar bu adamlar?»

«Her iş gelir ellerinden. Kofti dedim ya bunlar!»

«Ne dedin, kofti mi dedin?»

«Kofti dedim, ne olmuş?»

«Ne demek kofti?»

Telgraf Müdürü:

«Bu kelime bana kalırsa rumca kopti'den gelir. Kesme mânasına! Kesici demek kofti! Ben mütareke yıllarında Tatavla'da bir Rum kızıyla...»

Tabelâcı Rıza sözünü kesti:

«Eh.. aşağı yukarı o mânaya gelir. Bakmazlar gözünün yaşına düşürdüler mi üç bin, beş bin keserler!»

«Yani dolandırıcı desene sen!»

«Yooo.. sen koftiye dolandırıcı diyemezsin! Çok ince bir iştir koftilik.. Dolandırıcı herkesten kaçar. Kofti kestiği adamın üstüne üstüne gider. Sülün Osman cezaevinde verdiği bir konferansta ne diyor? Ben ömrüm boyunca kaçtım diyor, polisten kaçtım, jandarmadan kaçtım, müteferrikadan kaçtım, çocuklarımdan kaçtım!»

«Kaç bakalım Sülün Osman! Kaçanın anası ağlamazmış!»

«Kofti kaçmaz! Ne kanundan kaçar, ne nizamdan. Kanunu da, nizamı da kendisine uydurur. Çıkar üstüne oturur, yakar sigarasını da...»

Şoför Cemil, yarım kalan hikâyesini albaştan etti:

«Bu iki koftiden birinin adı Sahirdir, Sahir Sarıova.. Elli tane kart taşır cebinde.. Hepsi de doğrudur kartların. Tapu işleri uzmanı Sahir Sarıova.. Yedek parçacısı Sahir Sarıova.. Hesap uzmanı Sahir Sarıova.. Güvercin Yetiştirme Derneğ Başkanı Sahir Sarıova.. Koftilog Sahir Sarıova. Bir gün zil kalıp da, bir kıraathanede kumar oynarken, hır çıkınca, palas pandıras posta olurlar. Komiser dizer krşısına kumarcıları. Sıradan sorar, sen ne iş tutarsın diye. Biri der, otel kâtibiyim. Biri der Belediyede tahsildar.. Biri bankada memur. Biri esnaf.. Biri

tezgâhtar.. Sıra gelir bizim kofti Sahire.. Komiser üstüne başına bakar, siz ne iş yaparsınız der nezaketle.. Elini cebine sokar bizimki, yaradana sığınır, bir kart çeker. Bırakır masanın üstüne. Başkomiser, heçeliye heçeliye okur. Koftilog Sahir Sarıova! Hemen çeki düzen verir konuşmasına... Siz, geçin şu tarafa der, buyrun, oturun! Sonra döner kavgacılara... Utanmıyor musunuz siz der, aranızda böyle muhterem bir zat varken, hır çıkarmak ayıp değil mi?»

Tabelâcı Rıza, konuyu toparlamak istedi:

«Sosyal düzeni bozulmuş toplumlarda böyle koftilerin ortaya çıkması kadar tabiî ne olabilir. Devlet, anayasasını uygulayıp, iş sahaları açmaz, yatırımlarını yapmazsa, böyle koftiler türer, iş kıtlığında iş icat etmeğe çalışırlar tabii.. Bu koftilerden lâcivertlisi var ya.. Cihat Tükenmez.. Bir domuzu eksiktir namussuzun. Uyuz kaşımakta yoktur üstüne.. Sülün Osman, Galata Köprüsünü satmış, bu adam İstanbulu satar. Parasını alamayınca da İstanbul Belediyesini şahit gösterir!»

Jandarma komutanı:

«Pekiii!», dedi, «Bu koftiler bizim Hayriyi neden arıyorlar!»

«Vardır bir alıp verecekleri!»

Öğretmen yardımcısı:

«Valla bana kalırsa, bu koftiler gider okkanın altına!» dedi, «Hiç şeytanla çelik çomak oynanır mı?»

Tabelâcı Rıza:

«Ben hiç sanmıyorum!»

Öğretmen emeklisi, komutanın gözlerinin içine bakarak:

«Ben sanıyorum!» dedi, «Bizim Hayri efendi şeytana çarığı ters giydirir. Koftilerinize acıyorum doğrusu. Şeytanla çelik çomak oynayacak onlar mı kaldı, öyle değil mi Cevdetciğim!»

Tefeci Hayri efendinin, iki ay önce kızını allayıp pullayıp komutanın oğluna dehlediğini hatırlatmak içindi bu soru.

Tabelâcı Rıza, bildiği bir fıkrayı, Hoca Nasrettinin torbayı bozup heybe yapması gibi, hemen ters yüz etti:

«İki kofti bahse tutuşmuşlar!» diye başladı, «Köpeğe hangimiz hardal yedirebiliriz diye... Koftilerden biri ben diye atılmış. Güzeeel bir bonfileyi biçimlice yarıp, çiin hardalı yerleştirmiş. Atmış köpeğin önüne. Köpek çekiştire çekiştire bonfilenin temiz taraflarını yiyip, hardallı tarafını olduğu gibi bırakmış. Öbürü almış hardal kavanozunu eline. Daldırmış parmağını kavanozun içine, köpeğin kuyruk altına bir parmak hardalı olduğu gibi sıvamış. Başlamış biçare yandım allah şarkısını yüksek perdeden çağırmağa. Kuyruğunu merkez yapıp fırıl fırıl dönerken, düşünmüş taşınmış, yalamaktan başka çare bulamamış. Yani sizin anlıyacağınız, ikinci kofti, afiyetle yedirmiş hardalı!»

Öğretmen emeklisi Cemal Zülfü:

«Valla çocuklar!» dedi, «Bizim Hayri efendi, ne yapar yapar, çıkar işin içinden. Kimbilir senin koftiler hardalı çoktan yemiş olacaklar ki fellik fellik arıyorlar bizim Hayri efendiyi!»

«Hiç belli olmaz!»

Şoför Cemil:

«Bana bir aydır koftinin biri musallat oldu.» diye başladı. «Son günlerde, Şişli - Sirkeci arası dolmuş yapıyorum. Üç günde bir biniyor arabama. Açıkgöz, Mısırçarşısına doğru kıvrılınca, tam trafik polisinin önünde dur, diyor, dayıyor burnuma bir yüz liralığı.. Sabah sabah bozabilirsen boz. Bir gün, beş gün... Kendi dümeninde açıkgöz ama, her seferinde başka şoför sanıyor beni. Gene bir sabah, tam trafik polisinin önünde uzattı yüzlüğü. Uzatır uzatma da yapıştım. Bu beşinci Şişli - Sirkeci seferi, dedim. Yüz yirmi beşten, eder, altı yüz yirmi beş... Al şu doksan üç lira yetmiş beş kuruşu, tamam mı? İki günüdr yüz liranın üstünü ayrı bir cebime koymuş bekliyordum. Böyledir bu koftiler. Her açıkgözün bir enayi tarafı vardır. Ulan binme artık benim arabama be! Bu dereden bu kadar balık avlanır, de de, bas git! Yoook ille yutacak sonunda zokayı!»

Hayri efendi ayağı yanmış tazı gibi daldı kıraathaneye. Masaları fıldır fıldır gözden geçirdikten sonra, doooğru Cevdet Barlas'ın masasında aldı soluğu.

«Seni iki delikanlı aradı, iki saat önce!» diye tekmil verdi hemen şoför Cemil.

«Buldular!» dedi, «Hay bulamaz olsalardı!»

Komutan emeklisi, bir şey hatırlar gibi oldu:

«Geldi mi bizim hedenza'lar?» dedi.

«Hay gelmez olsaydı. Tam yirmi kutu getirdi namussuzlar! Bir deneyeyim dedim. Hedenza değil, cehennemtaşı... Cayır cayır yakıyor. Göz göre göre kazıklandık koftilere!»

«Canım otur bir kahve iç!»

«Oturamam yahu! Anlatamadık derdimizi! Lâftan anlamaz mısınız siz be!»

Tabelâcı Rıza:

«Aman Hayri beyciğim!» dedi, «Sakın koftilerin verdiği hedenza değil de hardal olmasın... Halis Fransız hardalı! Geçen gün, benim dükkâna da uğramışlardı. Ellerinde kırmızılı mavili paketler.»

«Hadi eyvallah! Gelirlerse, görmedik dersiniz. Bir de para mı vereceğiz namussuzlara!»

TÜRK PARASININ DEĞERİ

BUGÜN Meşrutiyet Kıraathanesinde bir Meclis havası esiyordu. Tefeci Hayri efendi:

«Memleket dâvalarına bir türlü temas edilmiyor!» diye bir fikir attı ortaya. Posta Telgraf emeklisi Telci, tâââ mütareke yıllarından beri Ankara hükûmetine muhalif olduğu halde, sırf bu Hayri efendiden hoşlanmadığı, daha doğrusu dalavereli yollardan edindiği birkaç kuruşla şu kıraathanede söz sahibi olmağa çalıştığı için öylesine bozulurdu ki... Hemen rüzgârını kesmek istedi:

«Son günlerde durmadan temas edilen, ana dâvalar değil de, baba dâvalar mı?» diye çıkıştı.

«Bizim ana dâvamız önce Türk parasını değerlendirmekten başlar.»

Telci yutkundu, yutkundu. Karşısında komutanı görmeseydi şöylece lâfı ağzına tıkıverirdi:

«Eğer Türk parası değerini kaybetmişse bol miktarda senin eline geçtiği için kaybetmiştir!»

Ama gıkı bile çıkmadı. Tefeci Hayri, daha çiçeği burnunda akrabası sayılırdı komutanın. Değiştirdi cevabı.

«Türk parası, durduğu yerden nasıl değerlenirmiş?» dedi, «Anlamıyorum!»

«Nasıl mı değerlenir. Beni Maliye Bakanı yapsalar, alim allah kimseye zırnık döviz vermezdim. Bakın şu hacılara!... Kurban bayramını Hicaz vilâyetinde geçirsinler diye, her birine dörder yüz dolar bayram harçlığı verdiler!»

Telci de bu işe kızıyordu ya... Dönmek olmazdı artık:

«Sen Müslüman değil misin?» dedi. «Hacılarımızın sayısı şu kadar bin daha artarsa kötü mü olur!»

Tüh Allah müstahkını versin. Debelendikçe gidiyordu batağa. «Evet!» dedi Tefeci, «Hacılarımızın sayısı arttıkça iktisaden kalkınır, ortak pazara bile girebiliriz.»

Telci Üniversite «münazara» larında inanmadığı tezi savunmak zorunda kalan amatör hatiplere dönmüştü. Nasıl kurtulacaktı bu çıkmazdan. Bir koalisyoncu Bakan umutsuzluğuyla:

«Kötü mü oldu!» dedi, «Biz lâik bir milletiz. İsteyen meyhaneye gider, isteyen Hacı olmağa!»

«Evet!» dedi, Tefeci, «Gelirken bol miktarda tesbih de getirirler. Ya sabır çekmemiz için!»

Malmüdürü tamamladı!

«Zemzem suyu, lületaşıyla birlikte biraz da kolera... Okudunuz tabiî... Hacılarımızın bir kısmı Adanada, bir kısmı da Mısırda karantinada...»

Eh, Telci tam çuvallamıştı artık. Tefeci Hayri'nin bu hacılara neden kızgın olduğunun gerçek sebebini bildiği halde gene de çuvallamıştı işte... Başka bir yönünden vurmak için:

«Nabi beyciğim!» dedi, «Bizim Hüdayi efendi, Adanada mı karantinada, Mısırda mı?»

«Gidiş geliş uçak bileti aldığına göre Adanada olacak!»

«Eee?» diye güldü. «Bizim tefeci Hüdayi, Hacı Hüdayi

efendi olduktan sonra büsbütün işini genişletir artık. Bir bankaya ortak bile olabilir! Dostum, bizim ana dâvamız, Hacılara verilen dört yüz doları kesmekle cle alınmış olmaz. Bizim esas ana dâvamız...»

Bugüne kadar hiç böyle bir şey düşünmemişti. Parlak bir fikir atmalıydı ki ortaya, yediği herzeyi temizlemiş olsun:

«Bizim esas ana dâvamız fuhşun önüne geçmek!... On iki... On üç yaşındaki kızlar döküldü sokaklara... Önce Genel evleri ya büsbütün kaldırmalı... Ya da şehrin kenarına... Daha doğrusu şehirden çoook uzaklara götürmeli!... Ahlâk zabıtasındaki Ali Haydar söyledi. Her sene tam iki bin kadın vesika alıyor, bin kadın da emekliye ayrılıyormuş. İki bini vesika alır da bini ıskartaya çıkarsa her yıl bin artış oluyor demektir. Bu gidişle bilmem kaç yıl sonra memlekette... Tek vesikasız...»

Vali emeklisi Hurşit Bey elini kaldırdı:

«Kes, dostum!» dedi, «Uzun etme. Senin yaptığına mantıkta şey derler... Safsata!...»

Komutan Barlas:

«Dünyanın her tarafında sütü bozuklara rastlanır!» diye kestirip attı.

Telgrafçı:

«Bu iş...» dedi, «Süt meselesi, yoğurt meselesi değil... Üzüm üzüme baka baka kararır... Süreceksin şehir dışına... Hattâ memleket dışına... Mütareke yıllarında da bu işler vardı. O zaman da insanlar çift çift yatarlar kalkarlardı. Şimdiki gibi diz boyu değildi kepazelik.. Ben gece sabahlara kadar Tatavlada Rum kızlarıyla vur patlasın yaşardım, hem de nasıl yaşamak, efendiler gibi...»

Gerisini getiremiyordu. Tefeci Hayri:

«Söyle!» dedi, «Şimdikiler sizin zamanınızdakilerden başka türlü mı yapıyor bu işi! Ha Tatavla'da ha Boğaziçinde... Ne değişir...»

Tabelâcı Rıza biraz da Cemil'in dalına basmak için:

«Ha çatı altında...» dedi, «Ha takside!...»

Fitili almıştı şoför Cemil:

«Ulan!» dedi, «Dükkânında kız oynattıklarını unuttun mu... Bizim ana dâvamız bu değil... Her şeyden önce trafik yok memlekette... Geçen akşam çevirdiler arabamı, in, dediler, indim. Hoh! De bakalım, diye dayadılar burunlarını, ağzıma. İki porsiyon cacık yemiştim lokantada... Bol sarımsaklı... Komiser ver ehliyetini, dedi. Neden vereyim âbi, diye direttim. Baksana, dedi komiser, leş gibi sarımsak kokuyor ağzın. İyi ya... Rakı kokmuyor ya, dedim. Sen misin deyen. Biz o dümenlere gelmeyiz, anladın mı, diye yürüdü üzerime... Çek rakıyı... Çek rakıyı... Ondan sonra dayan üstüne iki porsiyon sarımsaklı cacığı... Sen, babana yuttur! Ölür müsün öldürür müsün. Trafik yok memlekette... Bizim ana dâvamızın en büyüğü bu!... Trafik isterim ben, ayığı sarhoştan... Rakı içmeyeni, rakı içenden ayıracak trafik isterim!»

Tabelâcı Rıza:

«Ulan Cemil!» dedi, «Bir tek oğlun var, onun ölüsünü öp. Kafayı çekmemiş miydin, doğru söyle!»

«Çekmiştim, n'olacak!»

«Eee, ne alıp veremiyeceğin var trafikle senin!»

«Ben her akşam içerim be! Votka içerim, mis gibi... Bizim mesleğe rakı gitmez, anladın mı sen, bırak trafiğini... Müşteriye karşı ayıp! Leş gibi de kokar musibet. Ben votkadan rakıyı ayıracak trafik isterim memlekette demek istiyorum.»

Komutan emeklisi:

«Bunlar mesele değil!» dedi, «Bizim ana dâvamız köyden başlıyor. Köylüyü kasabaya indirmiyeceksin, değil büyük şehirlere... Hele İstanbula, bir tek köylü sokmıyacaksın... Canım ne işi var köylünün büyük şehirlerde! Köylünün, köyü yok mu! Çevireceksin şehirleri fırdolayı karakolla, içeri kuş uçurtmıyacaksın. Girmesi gerekenlerin elinde fotoğraflı bir vesika, gösterip girsinler kapıdan içeri!»

Tabelâcı Rıza lâfa karıştı:

«Yâni pasaport gibi!»

«Ne gibisi be!... Tam pasaport! Fotoğraflı, mühürlü so-

yundan! Köyden şehire, şehirden köye bir tahsildar bir de jandarma gidip gelecek, o kadar!

«Hani köylü efendimizdi bizim!»

«Köylü, köyünde efendi! Gelip şehirde de efendiliğini yürütecek değil ya! Şehirli de, şehirde bey!»

Tarım müdürü emeklisi:

«Haklısın komutanım» dedi, «Büsbütün de haksız değilsin hani... Esas bizim ana dâvamız tarım meselesi... Köylüyü, köyüne bağlamak için tek yol... Toprak vereceksin köylüye... Ama az, ama çok!...»

Tabelâcı:

«Anlayamadım!» dedi, «Kimden alıp da vereceksin!»

«Kimden alırsan al! Vereceksin işte!...»

«Nasıl verilecek, saksıyla mı, kesekâğıdıyla mı?»

«Önemli olanı bu değil... Köylüyü oyalamak... Köyüne bağlamak... Kaldıracaksın traktörleri, pullukları!.. Gözünü sevdiğim kara sabanı tutuşturacaksın kulpunu eline. Ho, öküzüm ho!»

«Doğrudur!» dedi. Sağlık memuru, «Halûk bey haklı... Şehirlere Frengi, belsoğukluğu hep köyden geliyor!»

Komutan coşmuştu:

«Asayişi bozanlar tüm köyden gelenler. Sen bir köylüyü köyünde hırsızlık ederken gördün mü. Köylü köyünde adam öldürür ama, hep toprak için. Ama hırsızlık etmez!»

Patron, Nizami yalçın, Ulunayın yazısından başını kaldırdı:

«Evet!» dedi, «Cemal Paşa cayır cayır adam temizlediği günlerde sıra Prens Sabahattin'e gelmişti. Talât Paşa Prens Sabahattin'e akşamdan haber göndermiş... Hurşit beyciğim anlaşılıyor değil mi?»

«Hayır!» dedi, «Anlıyamadım. Ne haberi göndermiş?»

«Canım anlaşılmayacak ne var. Kaçsın diye haber salmış! Kaçmazsan Cemal, temizliyecek seni, demiş!

Prens Sabahattin durur mu, toz oluvermiş hemen o gece! Cemal Paşa, vay anasını, herifi kaçırdık deyip dururken Talât

Paşa çıkmış karşısına, hiç üzülme demiş, ben haber gönderdim ona! Anlaşılıyor değil mi? Bizim ana dâvamız...»

Yarısı kapıdan, yarısı pencereden bir sürü delikanlı dalıverdi kıraathaneye. Hemen hepsinin de ağzında birer sigara vardı. En bodurları:

«Ulan!» dedi, «Gene geldik bu pis kahveye be!»

En uzunları gerilere bir göz gezdirdikten sonra:

«Bir sürü moruk...» dedi, «Şunun şurasında oturup kâğıt oynayabilecek tek kahve yok! Ne memleket be!»

BEN Mİ KALDIM!

KIRAATHANENİN karşısındaki arsaya gece, bir otomobil ambalâjı, olduğu gibi oturtulmuştu. Olmuştu bir gecekondu.

Bu işten ilk zararlı çıkan tabelâcı Rıza idi:

«Artık bu kadarı da kepazelik!» diye yırtınıyordu kapının önünde. «Sen göz göre göre gel, Vilâyetin burnunun dibine kur gecekonduyu. Memlekette kanun yok mu be!»

Hurşit bey, tabelâcı Rızanın rüzgârını kırmak için:

«Yahu!» dedi, «sen ne telâşlanıyorsun. Arsanın sahibi var! Düzeltir bu işi!»

Bu çıkış, Rıza'ya, küfür gibi gelecekti tabii.. Arsanın sahibi, nihayet istediği fiatı tutturunca satıp kurtulacaktı. Ama buraya gece kondu kurulunca Rıza, tabelâlarını nerede yazacak, bez dövizlerini nereye gerecek, sekize dörtlük kamyon reklâmı saclarını nereye dayayacaktı?

Gecekonduyu arsaya oturtan vatandaş, dört çocuğu, ka-

rısı, anası, babasiyle girmiş entipüften gecekondusuna, başını çıkarıp bakmıyordu bile.

Kalabalık biriktikçe birikiyordu.

Öğretmen emeklisi yeni geliyordu evden. Önce kalabalığı gördü, sonra gecekonduyu.. Rızayı her zamanki tezine aykırı konuşur görünce, dayanamadı:

«Ne o telâşın!» dedi, «Ne yapsın adamcağız!»

«Ne mi yapsın, nerden geldiyse oraya gitsin!»

«Yani köyüne...»

«Öyle ya!»

«Yahu, sen her zaman demez miydin, bu köylü, keyfinden mi şehirlere akın ediyor diye.. Bugün ne oldu sana!»

Hurşit bey:

«Bırak!» dedi, «yorma çeneni. Bizim Rızanın sosyalistliği buraya kadar işte!»

Bulmuştu bamtelini. Rıza:

«Hurşit bey abi!» diye savunmasını yapmağa başladı, «Bu iş hükümetin nüfus politikasiyle ilgili.. İskân işini ben mi kaldım düzenliyecek?. Bu gecekondudakileri, alıp bizim eve götürsem, çözümlenir mi sanıyorsun bu dâva! Hükümet işi, bütün bunlar!»

Emekliler, kıraathanedeki yerlerini almışlardı. Malmüdürü Nabi Sayar, sanki dışarda olup bitenden hiç haberi yokmuş gibi, Cumhuriyet gazetesinin ikinci sayfasını açmış, göbekteki makaleyi okuyordu. Sonuna doğru dayanamadı, yükseltti sesini:

«Göllüce köyünün yüzlerce yıldır bir tek aileye kölelik eden insanları, bugün evsiz, ocaksız, susuz, topraksız, okulsuz, mescitsiz, mezarlıksız ve ekmeksizdir.»

Jandarma komutanı emeklisi:

«Yalandır!» dedi, «Anadoluda böyle köy kalmadı artık!»

Öğretmen emeklisi:

«Eskiden vardı demek!»

«Eskiden olabilir. Ama köylü uyandı ne zamandır!»

«Uyandığı doğrudur. Eğer uyanmasaydı, bu yazılar gazetenin sayfalarına nasıl geçecekti!»

Nabi Sayar, gazeteyi katlayıp öbür masaya bıraktı:

«Cevdetciğim!» dedi, «Sen emekliye ayrılmadan, köylere çıkardın tabii?»

«Kasabada kalır mıydın diye sor da, bir şeye benzesin!»

«Çıkardın demek.. Kimin evinde kalırdın?»

«Ya muhtarın evinde, yahut da muhtarın göstereceği her hangi bir evde!»

«Yani ağanın evinde!»

«Eh.. aşağı yukarı...»

«Şimdi senin ağzınla köyü, köylüyü bir anlatalım. Köylü misafir sever.. Köylü hükümet adamlarına karşı saygılıdır. Köylü dürüsttür. Köylü temizdir, köylünün sözü sohbeti çekilir.. Köylü..»

Öğretmen emeklisi:

«Hocanın biri cerre çıkmış, bir zamanlar!» diye başladı, «İnmiş konuksever bir köye. Açlıktan zifiri kesilmiş hocanın. Gözünü karartmış, Peygamberin devesi gibi çökmüş, karşısına çıkan ilk biçimli bir evin önüne! Öyle ya, deve bile hamur yutturacak evi hesaplayıp çökmüş olacak. Hoca da öyle yapmış. Evin erkeği çiftinin çubuğunun başında. Evin kadını, oğlundan bir çömlek pekmez göndermiş hocaya. Bir de somun.. Hoca batırıp batırıp indirirmiş gövdeye. Bakmış ki, ekmek batırmakla çömlekteki pekmezin tükeneceği yok. Çocuktan bir kaşık istemiş. Başlamış bu sefer kaşıklamaya. O da olmamış, kaldırmış çömleği dikmiş. Lıkır lıkır... Hâlâ tüketememiş çömlekteki pekmezi. Oğul, demiş, pekmeziniz hâlis üzüm pekmeziymiş. Siz böyle her gelen hocaya bol bol pekmez çıkarır mısınız? Yok, demiş çocuk, çıkarmayız! Hani hoca biraz da böbürlenmemiş değil. Ya, demiş; çıkarmazsınız demek? Peki, bana neden bu kadar bol pekmez çıkardınız? Oğlan, neden çıkaracağız demiş, bu akşam küpe sıçan düştü de.. Ziyan olmasın diye çıkardık. Hocanın kavuk tepesinden fırlamış. Kaldırdığı gibi pekmez çömleğini vurmuş yere; tuz buz etmiş. Olandan bitenden ürken

çocuk, seslenmiş içeri. Anneeee! Hoca, babamın sidik kabını kırdıın!»

Jandarma komutanı emeklisi:

«Yoook!» dedi, «Türk köylüsüne söz yok.. Bunlar çarpık kafalıların uydurduğu masallar.. Türk köylüsü, yemez, yedirir.. İçmez, içirir..»

«Bak, bu doğru işte. Ama artık Türk köylüsünün yedirecek, içirecek hiçbir şeyi kalmadı. Ne yedirecek yumurtası... Ne içirecek ayranı... Ne de jandarma komutanına çıkaracak tavuğu... Ankara sokaklarında gösteri yürüyüşü yapanlar, yalın ayak Meclise koşanlar işte bu kışın yorgansız, yazın ayransız kalanlar!»

Tabelâcı Rıza patladı kapıda:

«Gittim karakola!»

Jandarma komutanı emeklisi, biz burda neciyiz, gibilerden sordu:

«Ne yaptın karakolda?»

«Dedim, Vilâyetin burnunun dibine köyden inip gecekondu oturtuyorlar da siz burda hâlâ çay kahve içiyorsunuz! Komiser, nereye kurmuşlar gecekonduyu diye sordu. Meşrutiyetin karşısına, dedim. Sana ne dedi, Meşrutiyetin karşısındaki gecekondudan? Arsa, senin arsan mı? Ne arsası dedim, böyle arsam olsa, gelir buraya dert mi yanarım! Nerde yazacağım, ben tabelâlarımı bundan sonra? Aman gözünü seveyim komiser bey, ocağına düştüm!»

Cevdet Barlas, bir fikir yürüttü:

«Ben sana bir şey söyliyeyim mi. Bu iş çok nazik bir mesele. Kolay kolay komiser karışamaz!»

«Ben de beş kâğıt sıkıştırdım...»

Barlas doğruldu birden:

«Ne? Beş kâğıt mı? Bu iş, beş kâğıtlık iş mi be!»

«Dur canım ,beş kâğıt tutuşturdum bir delikanlının eline. Koş dedim, Altıncı Daireye!»

«Var mı bir tanıdığın? Başkomiseri mi tanıyorsun, Altıncı Dairede, kaymakamı mı?»

«Tembih ettim delikanlıya.. Tam kaymakamlığn bitişiğinde yeni açılan yol üzerinde 78 numara... Koş, Hacı İlyas efendiyi bul! Acele gelsin, arsana gecekondu yaptılar de!»

Arsanın önündeki kalabalık dağılınca, gecekondudan ilk önce çocuklar fırlamıştı dışarıya.. Sonra yaşlılar..

Tarım müdürü:

«Yahu!» dedi, «Bütün bu kalabalık bir odada mı yatıp kalkacak?»

Öğretmen emeklisi:

«Hayır dostum!» dedi, «çocuklar ayrı dairelerde.. İhtiyarlar ayrı..»

PTT emeklisi:

«Kepazelik!» dedi, «karı-koca da şu on iki, on üç yaşlarındaki çocukların ortasında..»

«Kabakçiçeği gibi nasıl açılmasınlar!»

Öğretmen emeklisi:

«Çocukları yalnız bir yetiştirmiyoruz okullarda. İşte böyle yetişip gelişiyorlar. Gecekondularda oturan karı-koca, birbiriyle ancak gündüzleri karı-koca olabilir, çocuklar arsaya çıktıkları zaman, ya da... Durun, size bir hikâyecik anlatayım, sırası gelmişken. Karısı, burnunda mis gibi tüten genç bir koca, gündüz izin alıp gelmiş gecekondusuna. Çocuklardan ikisi sokakta... Biri komşuda, ikisi okulda.. En küçüğü de pencerenin önünde oturuyor. Oğlum, demiş, sen pencerenin önünden sakın ayrılma. Her asker geçende sana on kuruş.. Anladın mı? Aç gözünü.. Sakın kaçırmayasın. Peki babacığım demiş, sen bana bırak!. Ev, gecekonduymuş ama, sokak da sokakmış hani. İki dakika geçmeden, bir asker görünmüş karşıdan. Babaaa! demiş, bir asker geliyor! Al şu on kuruşu... Peşinden ikinci asker... Baba bir asker daha geliyor! Şu on kuruşu da al!. Adam daha karısının elini tutmadan, lirayı toslamış.. Bir asker... peşinden bir asker daha.. Tam işin patırtılı zamanı, bir bando mızıka kopmuş dönemeçten. Bandonun arkasında tam kadro bir alay.... Çocuk boynunu bükerek dönmüş, babasından yana..

Babacığım demiş, gel sen vazgeç bu işten, çok pahalıya patlıyacak sana!»

«Zamane piçleri!» dedi komutan.

«Ahlâk diye bir şey kalmadı memlekette! Yazık! Biz.. dünyanın..»

Öğretmen emeklisi:

«Sen her işçiye üç odalı, bilemedin iki odalı bir ev bul, ahlâk da geri gelir, namus da.»

Karşıdaki gecekondunun önünde polisler, jandarmalar görünmeğe başlamıştı. Çok geçmeden yataklar, yorganlar döküldü arsaya.. Gece konan fort ambalâjı, gündüz gözüyle kaldırılmıştı arsadan.

İki trafik polisi, ellerindeki bez dövizlerden birini arsaya, bir uçtan bir uca gerdiler. Trafik haftasına giriyorduk bugün.

Komutan gözlüğünü çıkarıp, bez dövizleri hecelemeğe başladı:

«Dikkatli.. yürümek.. ve dikkatli araba... kullanmak... Millî vazifemizdir!»

Öğretmen emeklisi:

«Yahu!» dedi, «Ne kadar da çok millî vazifemiz var! Hem bu vazifeler gün geçtikçe de artıyor!.. Tam vaktinde çıkmışız emekliye!»

BİR DE AKILDAN OLMAYALIM!

TARIM Müdürlüğünden emekli Hulki Bey:

«Toprak reformu... Toprak kanunu derken... Tasarı çıktı işte...» dedi, «Daha ne istiyorsunuz. Bizim Cavit Bey, gider ayak bu tasarıyı da getirdi... Artık tek bir topraksız köylü kalmıyacak... Şehirlere yorganlıların akını böyle durdurulur işte.. En önemlisi ağa da kalmayacak artık, tek bir toprak ağası!»

«Evet!» dedi, Vali emeklisi, «Toprağı kim işlerse toprak onun olacakmış diyorlar... Gel gelelim bu toprak reformu kanun tasarısının uygulanması için ilk iş, neymiş biliyor musunuz? Bütün toprakların plânı, kadastrosu çıkacakmış! Bu da ancak yüz yirmi yılda çıkabilir diyorlar. Nasıl, doğru mu bu, Halit Bey kardeşim.»

Halit Yılmaz, Vali emeklisi Hurşit beyin misafiriydi... İzmit kazalarından birinde Fen Heyeti Müdürü... Sinsi sinsi güldükten sonra:

«Atı alan Üsküdarı çoktaaan geçti...» dedi, «Tasarıyı ha-

zırlayan Bakan bile iki bin dönümden fazla bir karış toprağım yok diyor!»

«Yalan mı söylüyor?»

«Yoooo! Onu bilmem ama bütün ağalar çoktan topraklarını çocuklarına, torunlarına bölüştürdüler. Bizim bildiğimiz eski toprak ağaları, nerdeyse topraksız olduklarını ileri sürerek otuz dönüm toprak istemeğe kalkışacaklar.. Bu tasarıya şöyle bir madde eklemeli: 1960 dan sonraki büyük ölçüdeki toprak satışları muvazaalı olduğundan...»

Hurşit Bey:

«Evet!» dedi. «Satışları iptal etmeli... Ya da toprakların sahipleri incelenirken meselâ Karaosman ailesi... Göle ailesi... Onal ailesi.... Diye ele almalı... Ha... Ne dersin Halit beyciğim?»

Halit beyin, kapıda dikilen Foto Burhandaydı gözü... Sağlık Kuruluna girmek için resim çektirmişti.

«Ne oldu?» dedi, «Burhan bey oğlum, bizim vesikalıklar gene banyoda olmasın sakın!»

«Fotoğraflar mı?» dedi, «Evet... Banyoda...»

«Hâlâ mı banyoda be... Korkarım sen bizim resimleri Bursaya gönderdin Kükürtlüye!.. İnsaf be!... Kaç gün oldu?»

Öğretmen emeklisi:

«Geçmiş olsun!» dedi, «Bir rahatsızlık falan mı var?»

«Yoktu böyle rahatsızlık ama oldu şimdi!»

«Anlayamadım!»

«Yâni desidroz'umuzu tevsik ettirelim derken üç aylık rapor tutuşturdular elime. Üç aydır istirahat etmek şöyle dursun, sinirlerim büsbütün allak bullak oldu. Bu sefer de sağlam raporu almak istiyorum. Kurula bizim vilâyette girseem. Akıl hastanesine göndermeleri işten bile değil!»

«Çok karıştı. Anlayabilene aşkolsun!»

Mühendis cevap verecek yerde Foto Burhan'a döndü:

«Kuzum!» dedi, «Çıkar şunları banyodan artık... Görüyorsun ya sinirlerim bozuk! Sen de büsbütün sinirlendirme beni... Sayın dostlarım, bir şey anlayamadınız değil mi? Durun anlatmağa çalışayım. Bulunduğum kazada... Ben diyeyim Adapaza-

rı, siz deyin Gebze... Hereke... Bir ağa var ki... Toprak ağası... Şerrine lânet! Ağa deyince aklınıza hep Doğudaki elli beş ağa gelir sizin! Doğuda toprak mı var ki ağa olsun! Dokuz keçisi olana ağa derler. Ağa da buralarda Bey de... Beyefendi de. Uzatmayalım. Bizim orada da bir ağa var... Ben diyeyim İbrahim ağa... Siz deyin Hasan ağa... Neyse... Bir gün bizim Fen Heyetine bir dilekçe geldi... ki bin dönümlük bir tarlanın ifrazı için... Yâni tarla bloklara ayrılacak, bloklar parsellenip arsa diye parça parça satılacak! Olur mu böyle şey! Hani bunun haritası, topografyası dedim, kanalizasyonu... Elektriği suyu tamam mı? Sonra yapılacak dediler, hele sen bir kere bas imzayı!... Olmaz dedim. İmar kanunu sarih! Biz formalite yerini bulsun diye baş vurduk makamınıza... Yoksa çoktaaaan parselleyip satışa çıkarırdık. Zahmet etmişsiniz öyleyse... Parselleyip satın, ne duruyorsunuz dedim. İbrahim Ağanın oğlu biraz mektep medrese görmüş, ağzı lâf yapmasını biliyor... Kendi eliyle çizip dilekçeye iliştirdiği, sözüm ona plânı göstererek, mühendis Bey, dedi; şurdan iki parça arsa da siz beğenin. Çoluk çocuk sahbisiniz! Öyle der demez fırladım yerimden. İşte dedim kapı... Aç! Çık dışarı! Benim haysiyetimi iki karış toprakla mı satın alacaksın. Defol!

Hiç istifini bozmadı seninki, siz bilirsiniz dedi. Karsın havası nasıl gelir size! Bir düşünün de ona göre ayağınızı denk alın, bundan sora! Karsın havası mı dedim, gayet iyi gelir, oralıyım zaten... Çıktı gitti; kuyruğuna baka baka... Bütün memurlar, sıradan bizim fen heyetine düşmeğe başladılar, teker teker... Hepsi de lâfı döndürüp dolaştırıp İbrahim Ağaya getiriyorlardı. İyi adammış eli açık adammış, bol bol kuzu ziyafeti çekermiş memurlara...

Bir gün masamın başında oturuyordum, evin alış verişini yaptığım bir bakkal var, Hüseyin efendi... Merhaba Mühendis bey, diye girdi odama. Sözde geçerken bir kahvemi içmek için uğramış. Kahveler geldi, dilinin bağı da çözüldü Hüseyin efendinin. Çok belâlı bir adammış bu İbrahim Ağa. Bununla uğraşmağa hiç gelmezmiş. Ne memurların, ne müdürlerin ellerine

vermiş bavullarını... Beni çok sevesiymiş Hüseyin efendi, ben bu kazaya çok lâzımmışım. Dikine gidersem gene ben zaralı çıkarmışım. İyisi mi olur demeliymişim bu işe. Bir imzacık atarsam dilekçesinin altına, kalem elime mi yapışırmış. Ya beni valiye şikâyet edip de attırırsa daha mı iyi olurmuş.

Hüseyin efendi dostum, dedim, sen hiç merak etme... Daha, çok alış verişler ederiz seninle! Bak keyfine dedim, bilirim işimi ben! Ertesi gün bir ev tellâlı düştü odama... Eskiden Kırkpınarda başa güreşirim. Yekten «Elli bin lira, sana!» dedi. Bunun yirmi binini peşin peşin cebinde görmek ister misin? Eğer tatlı canını seviyorsan gel, he de de olsun bitsin! Yirmi bin lira az para değil bööööle günde... Bu parayı metazori vereceğim sana anladın mı?

Ya almazsam, dedim. Almazsan enayiliğine doyma!. Seni bu memleketten sağ salim çıkarırsam bana da... Tutamadım kendimi, bana baksana pehlivan, dedim; biz tam altı kardeşiz! Altımız da gözümüzü budaktan esirgemeyiz anladın mı? Altımızı birden temizlemeyi gözüne alırsan, hiç durma, hemen başla işe! Baktı ki palavrasına pabuç bırakan yok. İlâhi Mühendis bey, dedi; sen çocuksun be! Kim kimi temizlermiş bu zamanda. Kalktı ayağa, yâni dedi, yirmi bin kâğıda ihtiyacın yok ha! Hadi eyvallah! Ertesi gün kahvenin önünden geçiyordum. Kahveden bir ihtiyar fırladı dışarı! Bastonunu kaldırıp yürüdü üzerime. Heyyy! Mühendis, mühendis; diye bağırdı, benim işimi ne halt etmeye yokuşa koşuyon! Ben adamı tuttuğum gibi sıpıtıveririm Karsa, Erzuruma... Tutmasam bastonu gerçekten indirecek kafama! Doğru karakolda aldım soluğu!»

Hurşit bey bu işleri pek iyi bilmiş olacak ki sordu:
«Eee?» dedi; «Şahit bulabildin mi bari!»
Acı acı baktı yüzüme:
«Buldum!» dedi, «Bir kahve dolusu adam buldum!»
«Hayret! Yürek varmış herifler de!»
Mühendis birden küplere binmişti:
«Ne yüreği be!» diye bağırdı, «Az kaldı ağlatacaklardı

anamı. Öğretilmiş gibi, ağız birliği ettiler namussuzlar. Sözde ben, bastonu kaptığım gibi elinden, yürümüşüm İbrahim Ağanın üzerine!»

«Sonra?»

«Sonrası... Ertesi gün Kaymakam çağırmış, gittim. Bırak, dedi, uğraşmayı bu adamlarla... Netameli adamlardır bunlar... Ver ifraz müsaadesini de kapansın, gitsin bu iş!... Aradan bir hafta ya geçti, ya geçmedi, validen bir telefon... Atladım otobüse gittim. Nedir bu meselenin iç yüzü diye sordu, sizden bütün kasaba şikâyetçi...

Bu işin iç yüzü mü beyefendi, dedim. Dürüst bir memurun direnme savaşı. Hepsi bu kadar!

«Anladım, dedi, rahatsız ettim. Başarılar dilerim!

Vali emeklisi:

«Aferin Valiye!» dedi, «Vali dediğin böyle olur işte!»

«Bir gün parmağımda bir kaşıntıdır başladı. Eve giderken hükûmet doktoruna bir göstereyim dedim. Doktor da meğer bütün memurlar gibi Ağanın adamıymış. Parmağıma baktı baktı da, Sayın Halit Beyciğim, dedi; büyük geçmiş olsun! Hayrola doktor beyciğim, dedim, yaramaz bir şey mi var! Kuşkulu kuşkulu bir kere daha inceledikten sonra, büyük geçmiş olsun dedi yeniden Desidroz deriz biz buna... Lâtincesi budur. Aman doktorcuğum, ya Türkçesi?

Yok Türkçesi, dedi. Meselâ Kanserin var mı Türkçesi! Ne? Kanser mi, dedim. Yok, hayır! Misal olarak söylüyorum dedi... Bununla beraber, birkaç gün istirahat etmelisin. Ben bir rapor yazarım, bir de reçete...

Tam yirmi beş gün istirahat yazmaz mı? Daha fazlasına yetkisi olmadığını özür dileyerek açıkladı. Ertesi gün daireye bir uğrayacak oldum. Kaymakamdan bir telefon... Siz ha! Raporlu bir memur, nasıl olur da makamında bulunabilir! Aman efendim, ne rahatsızlığı dedim, sadece şahadet parmağımda ufak bir tahriş... Seninki büsbütün köpürdü. Demek parmağınızda ehemmiyetsiz bir tahriş var da kalkıyor yirmi beş günlük rapor alıyorsunuz! Temarüz ha!... Koyuyorum muameleye!

Koydu da! Bu sefer hasta olduğumu isbat etmek bana düştü. Sinirlerim son zamanlarda adam akıllı bozulmuştu. Sağlık Kuruluna baş vurdum. Hayret!.. Tam üç aylık rapor verdiler. Meğer gerçekten sinirlerim bozulmuş! Ben yirmi beş günlük desidrozumu tevsik ettireyim derken.. Oyuna gelmiştim!»

Öğretmen emeklisi:

«İbrahim Ağanın parmağı çok uzunmuş doğrusu!»

«Valla... Onu bunu bilmem. Yerime bir mühendis verildi. Hemen haftasına da İbrahim Ağanın tarlasıs parsellenip satışa çıktı!.»

«Pekiii...» dedi, öğretmen emeklisi, «Şu desidroz dedikleri ne karın ağrısıymış? Kanser başlangıcı falan mı?»

«Yok canım. Kocakarıların mayasıl dedikleri şey! Gösterdim, İstanbulda bir doktora. Güldü, krem sür, geçer; dedi. Şimdi gelgelelim işin en önemli yerineee! Üç aylık raporum bitmek üzere, bugünlerde. Üç aydır sinirlerim berbat mı, berbat! Sağlık kuruluna bizim vilâyette girersem sağlama yatırırlar akıl hastahanesine! Bir yolunu buldum da burda giriyorum, Kurula! Yerimizden, işimziden olduk.. Bir de aklımızdan olmıyalım hiç olmazsa!»

KİMYACININ DEFTERİ

NİZAMİ bey, bir genel müdür saltanatiyle oturduğu masasından seslendi:

«Heeey! Niyazi!.. Kapat pencereleri... Sağnak başladı!»

Kapının önünde üç dört liseli birikti. Ceketleri bile yoktu arkalarında. Derken üç dört liseli daha... Kırk elli kadarı da yol kenarındaki ağaçların altına dağılıverdiler. Sağnak fenersiz yakalamıştı çocukları. Kıraathanenin kapısına sığınanlardan biri, kapıdaki tabelâyı yüksek sesle okudu:

«On sekizinden aşağı çocukların girmesi yasaktır!»

Bu yasak levhası, çocuklarda, içeri girme isteği uyandırmıştı. Biri:

«Neden yasak olsun!» dedi, «okul bugün istop!»

Öbürü:

«Öyle ya!» dedi, «Neden yasak olsun! Bu yasak okuldan kaçanlar için değil mi? Okullar paydos!»

«Girelim!»

«Ne duruyoruz bu yağmurda!»

Önce ikisi girdi. Peşlerinden dört kişi daha... Niyazi pencereleri kapatmış dikiliyordu kıraathanenin ortasında. Girenleri görünce koştu kapıya:

«Heeey! Çocuklar!» dedi, «On sekizden aşağı çocuk giremez!»

En öndeki, bu emri, duruma göre yorumladı:

«On sekizden aşağısı yasak ha! Biz tam altmış kişiyiz!»

Kapıdakiler elini salladı. Onlar da çınarların altındakilere seslendiler:

«Haydi çocuklar!»

Niyazi ne kadar göğüslemeğe çalışsa da nafile. En azdan altmış liseli, çekirge sürüsü gibi, birden doldıuverdi boş sandalyeleri.. Geriden gelenlere, masaların üstünde bile yer kalmamıştı. Saçları vıcık vıcık briyantinli delikanlı:

«Ulan Erol!» dedi, «Bırakalım Gülhaneparkını da burda konuşalım!»

Erol filinta gibi delikanlıydı. Şöyle bir çalımla; çıkardı tarağını, yağmurdan suçuk gibi olmuş saçlarını fiyakalı fiyakalı tararken:

«Olur mu burda konuşmak..» dedi, «Tıklım tıklım, kahve be!.»

«Canım onlar çakmaz bizim dalgamızdan. Biraz üstü kapalı konuşuruz biz de!»

Aşağı yukarı aynı yaşlarda oluşlarından, aynı sınıfta oldukları anlaşılıyordu. Erol dedikleri, elebaşılarıydı her halde.. Bilârdo masasına yanladı:

«Arkadaşlar!» diye başladı yavaştan, «Biliyorsunuz kimyacının defterinin yürütüldüğünü.. Ammaaa.. bunu kim yürüttü.. Ben de bilmiyorum, siz de bilmiyor sunuz değil mi?»

Boşta bulundukları için, hep birden cevap verdiler:

«Bilmiyoruuuz!»

Kıraathanede bir oğultudur gitti. Bütün başlar onlara çevrilmişti. Nizami efendi kalktı masasından:

«Olmaz böyle şey!» diye bağırdı, «Hadi göz yumduk içeri

girmenize. Yağmurda ıslanmasınlar dedik. Siz de ayağınızı denk alın. Toptan konuşmak yok!»

Erol açıkgöz bir şeye benziyordu. Gitti, sırtını sıvazladı Nizami Beyin:

«Hoş gör babalık!» dedi, «Bugün okullar istop. Giderayak üç beş lâf edelim dedik. Sen, bak keyfine!»

Sonra Niyazi'ye döndü:

«Sen sıradan çay ver arkadaşlara!»

Niyazi kuşkulu kuşkulu bakıyordu. Erol:

«Korkma!» dedi, «Bende paralar!»

Çıkardı, bir on kâğıt toka etti:

«Üstü de içtikten sonra!»

Çalımlı çalımlı geldi, gene bilârdo masasına yanladı:

«Ne diyorduk çocuklar.. Defteri kim yürüttü diyorduk değil mi? Ha!. Defteri kim yürüttü ben de bilmiyorum. Siz de bilmiyorsunuz!»

«Bilmiyoruuuz!»

Gene boş bulunmuşlardı işte. Erol, kaşlarını çattı:

«Hay Allah!.» dedi, «Atacaklar sokağa. Toptan cevap vermek yok.. Bu deftere göre tam otuz iki baş öğrenci, yalnız bizim sınıftan bütünlemeye kalıyor!»

«Vay anasını be!»

«Tam otuz iki baş ha!»

«İnsafına tüküreyim ben onun!»

Erol'un yüzü güldü:

«Ha şöyle!» dedi, «Teker teker konuşun, kahveciler sotada. Fermeye hazır, bekliyorlar! Şimdiii.. Bu defteri ne edeceğiz?»

Her kafadan bir ses çıkmağa başladı:

«Defteri mi?. Yakalım!»

«Yırtalım! Çöp tenekesine!»

«Önce notları düzeltelim!»

«Sonra postaya verip adresine yollayalım!»

«Müdürün adresine yollayalım!»

«Vekâlete yollayalım!»

«Ne Vekâleti be! Bize ne Vekâletten. Çarkımıza tükürsünler diye mi?»

«Aramızdan bir heyet seçelim. Gönderelim kimyacıya!»

«Evet, pazarlığa girişelim!»

Öndeki masalardan biri kalktı:

«Bu defterde kaç sınıfın notu var?»

«Tam dört sınıfın!»

«Dört sınıfın da kırıklarını düzeltelim. Atalım kimyacının adresine!»

«Hayır! Olmaz. Bütün yıl bize kök söktürdü. Biz de ona sene sonunda pirincin taşını ayıklatalım!»

«Nasıl?»

«Nasılı masılı yok! Vermeyiz defteri.»

«Verelim!»

«Vermiyelim!»

«Verelim ama.. şu şartla..»

«Şartı martı yok! Otur!»

«Hiç olmazsa bizim sınıftan on beş, yirmi kişiyi kurtarabiliriz!»

«Düzeltmeleri görünce, defteri bizim yürüttüğümüzü çakar. Hepimize takar kancayı! Toptan çaktırır!»

«Öyleyse bütün sınıfları düzeltelim, öyle verelim!»

«Belli olur!»

«Olmaz!»

«Olur...»

«En iyisi arkadaşlar, şaka yaptık deyip, çıkalım işin içinden!»

«Bunun şakası mı olur be! Biz paçamızı kurtarmağa bakıyoruz! Elimize fırsat geçmişken!»

Solucan gibi sıska biri kalktı ayağa:

«Arkadaşlar!» diye bağırdı. Sesi, davulcu öksürüğü gibi güme gitti. Bir çıkış daha yaptı:

«Arkadaşlar!»

Eh, biraz duyurabilmişti bu sefer.

«Arkadaşlar! Biz defteri verelim. Eğer vermezsek.. Hiç iyi olmaz sonra..»

«Neden iyi olmazmış!»

«O zaman öğretmen idareye not cetvelini verirken haksızlık olur!»

«Olursa olsun!»

Solucan, haline bakmadan hâlâ diretiyordu:

«Not vermek zorunda değil mi idareye.. Neye göre verecek?..»

«Ezberden verir!»

«Hayır arkadaşlar! Birinci karnedeki nota göre verir. Birinci karnede bir alan, gene bir alır... İki alan, iki alır...»

«Eh.. aşağı yukarı öyle... Biraz artırma yapar, o kadar!»

«Benim birinci karne ikiydi.. Verse verse üç verir bu sefer. Oysa ben bu devre iki kere kalktım tahtaya. Birinde altı aldım, birinde yedi. İki yazılıdan da sekiz, sekiz... Kurtardım paçayı.. Kurtardım ama, defter yok ki, Kimyacı kurtardığımı nerden bilsin! Bana şimdi ezberden, verse verse üç verir, bilemedin dört! Çakarım ben! Etmeyin çocuklar! Verelim defteri! Acıyın bana!»

«Otur ulan, kelkenez!»

«Hele şu kılkuyruğa bak! Hep kendini düşünüyor!»

«Sen mi varsın koca sınıfta be!»

«Yakalım da gör!»

«Yırtalım!»

«Atalım kenefe!»

«Seni kelkenez seniiii!.»

«Ulan atın şu kılkuyruğu dışarı. Bu, başımıza iş de açar bizim, atın şunu...»

Yanında oturanlardan ikisi girdi koluna. Ayakları yerden kesiliverdi. İki kişi de boşlukta debelenen ayaklarına yapıştı. Silkeleyiverdiler kapının önüne.

Bir süre dikildi ayakta salak salak.. Sonra koşaradım tuttu caddeyi. Erol, kapıdan dönenlere:

«Hiç doğru yapmadınız!» dedi.

«Neden doğru yapmıyalım?»

«Hiç doğru değil yaptığınız diyorum size! Koşa koşa nereye gitti, söyleyin bakalım!»

«Nereye gidecek, evine!»

«Hayır!» dedi, «Doğru kimyacıya gitti, okula!»

«Ulan gider mi, gider!»

«Söyler mi, söyler!»

«Vay espiyon, vaaay!»

«Vay namussuz kelkenez! Koş ulan Tuncer, yakala şunu!»

«Temiz bir ıslat!»

Erol'un kaşları çatılmıştı:

«Çocuklar!» dedi, «Enselenmiyelim tavuklar gibi burda!»

«Kalkalım!»

Emeklilerin oturduğu masadan bir homurdanma duyuldu. Komutan emeklisi, Barlas'tı homurdanan:

«Tutun şunları! diye bağırıyordu, «yakalayın!»

Öğretmen emeklisi:

«Telâşlanma Cevdet beyciğim!» dedi, «Bırak gitsinler! Üzme tatlı canını!»

«Niyaziiii!. Kapat kapıları... Yakala!»

Erol bilârdo masasının önüne dikilmiş, trafiği idare ediyordu:

«Haydi çocuklar, dışarı! Boşaltın kahveyi, çabuk!»

Komutan emeklisi, kalçasını tuta tuta kapıya doğru koşuyordu. Dörtyol ağzındaki trafik polisini görmüştü:

«Polis, polis!»

Erol, işin sarpa sardığını görünce elini, iç cebine attı. Kara kaplı bir defter çıkardı:

«Babacığım!» dedi, «Biraz bakar mısınız?»

Barlas, defteri görünce, kıstı çenesini.

«Ne var!» dedi, sert sert..

«Babacığım!» dedi, «Anladım ki yaptığımız hiç doğru değil. Buyurun şu not defterini! Kimya hocamıza verin... Bizim için ona rica edin, deyin ki...»

Durdu, şöyle çevresine bir baktı.. En geriye kalanın da kapıdan çıktığını görünce:

«Biiiz!.» dedi, «yaptığımız işden son derecede nâdimiz. Özür diler, suçumuzu bağışlamasını rica ederiz hocamızdan!»

Komutan emeklisi, birden şaşalamıştı. Başarısından kendisi bile kuşkudaydı. Gene aynı şaşkınlıkla Erol'un uzattığı kara kaplı defteri aldı. Bir şey demesi, bir şey yapması gerekirdi tabii. Tuttu, delikanlıyı alnından öptü:

«Yaşa delikanlı!» dedi, «Sizin gibi gençler oldukça..»

Gerisini getiremiyordu. Erol, bütün emeklileri içine alan bir selâm sarkıttıktan sonra, ağır ağır yürüdü, gitti. Kıraathanede çıt çıkmıyordu. İlk sessizliği bozan öğretmen emeklisi oldu:

«Yahu!» dedi, «Cevdetciğim, şu not defterini versene bana!»

Uzattığı karakaplıyı aldı. İlk sayfasını çevirdi. Okudu, yüksek sesle:

«Saatli Maarif Takvimi!»

TOTOLAR YATTI!

ŞENOL, pardesüyü de atmıştı bugün, ceketi de. Her ikisinin yerini tutan fiyakalı bir süveter giymişti. Saçlarını, Fenerli Fikret cakasiyle alnının ortasına oturtmuştu. Açık pencerelerin önündeki masalarda, yüzleri caddeye dönük sıralanan dikizçilere yanaştı. Bütün oradakiler tamamdı aşağı yukarı. Bugün, günlerden pazartesi.

«Çocuklar, totolar naısl?»

Teker teker karşılığını aldı selâmının:

«Yeşildirek yatırdı beni!»

«Beni de Arabacılar.. Direk vermiştim iki maçta da!»

«Benim toto da yattı!»

«Benimkini Galatasaray yatırdı. Kovaoğlu kovalar!»

«Ben de çuvalladım!»

«Bu hafta da Karagümrük yatırdı beni!»

«Çuvalladık!»

«Şu İzmir takımlarına hiç güven olmuyor.»

«Herifler kendi çöplüklerinde birer Hint azmanı!»

«Ne zaman direk versem, bütün direkler yıkılıyor!»

«Direk vermiyeceksin bu ineklere. Çuvallarsın sonunda. Üç kolonda sıfır, bir, iki. Direk de ne oluyor? Hiç mahcup etmez adamı. Birinden biri tutar. Boş yok! Direk verip yatmaktansa... Ver sıradan, gözünü yum da, sıfır, bir, iki...»

«Tivist Erol'un iki on biri var bu hafta!»

«İnek şansı var devede!»

«Altı direk vermiş, altısı da tutmuş!»

«Gördün mü? Sen direkten şaşma gene!.. Bak oynıyan nasıl oynuyor! Bileceksin direk vereceğin takımı. Ver Hacettepeye direği, yıkılır mı hiç! Ne zaman direk verdimse, yüzümü kara çıkarmadılar. Sen tutup Gassaraya direk verirsen, en güvendiğin maçta çuvallarsın arkadaş!»

«Şu Erol, oynıyor totoyu, lâf değil!»

«Oynar tabii.. Tam seksen kolon oynarsa babam da tutturur!»

«Yedi ceddi totocu. Onun babası da tutturuyor, anneannesi de. Kafa çalışıyor oğlanda!»

«Bildiğinden mi? Hepsi şans...»

«İş tutturmada. Hem enayide para var. Bilet satıyor, sinema bileti. Her gün bir yüzlüğü var!»

«Geçen gün piyastos olmuş! Üç gün görünmedi deve!»

«Görünmedi ha! Uyuyorsun sen be! Dolmabahçede maç bileti satıyordu o günlerde.»

Birden konu değişiverdi:

«Geliyor!»

«Elizabet geliyor! Liz geliyor!»

«Yavrum Elizabet!»

«Şu gözlere bak! Kloopatrada yok böylesi!»

«Manda gözü!»

«Liz! Yaktın Burtonu! Çoluğundan çocuğundan ettin!»

«Anam, ne kız ya!»

«Kız değil, kızkulesi! Şu boya bak!»

«Yok yavrum, yok Kloopatram! Sana bu kılık yakışmıyor!»

Tam pencerenin önünden geçerken, cümleler birden kısalıverdi:

«Hişşşt!»

«Yavrum!»

«Canım!»

«Hayatım!»

«Yürrrrüüüü!»

«Helâl olsun sana bu yollar!»

«Helâlll!..»

Peşinden dedikodular başladı:

«Bizim Yılmaz var ya... Onun ustasiyle kırıştırıyormuş bu inek!»

«Yok canım! İbrahim Etemdeki Naci, ayarlamış onu!»

«Kala kala ona mı kaldı be! Ulan aslan gibi patronu dururken, dışardan erkek mi arayacak!»

«Patron hangi birine yetişsin?. Geçen gün gene ilânını okudum gazetede. İşçi kızlar alınacak, diye. Herif seçip seçip alıyor. Eskidi mi, veriyor eline fazladan bir haftalık, yürrüü!..»

İki eli pantalonunun cebinde, Tuncer göründü karşıdan. Sokuldu pencerelerin önüne:

«Ne kıyak hava be!» dedi, «Nasıl totolar?»

«Bizim totolar yattı, seninki nasıl?»

«Bir on var!»

«On mu? Yaşa be!»

«Kaç kolon oynamıştın?»

«On kolon!»

«Aldın, verdiğin parayı!»

«En azdan bir ellisi var! Sürpriz fazla bu hafta. Ben Yeşildireği tuttum, hem de direk olarak.. Yatırmadı.»

«Ya, söylüyorum bu ineklere. Direk oynıyacaaan!»

«Vefayı tuttun muydu?»

«Bırak bozacıları! Yatırdı beni!»

«Demedim mi sana, Vefaya direk ver diye. On bir tutacaktın verseydin!»

«Sen verdin de ne oldu? Söyle kaç tuttun?»

«Beş! Sen bana bakma. Ben sürprize gittim. Elli kişi on üç tutacağına, on kişi on iki tutsun. Beş bin kişi on iki tutacağına, ben sürpriz oynarım da on bir tutarım!»

«Aman sıkı tut, kaçırma!»

«Hişt! Seninki geliyor! Şenol!»

«Ulan kala kala bu dökünttüye mi kaldık be! Geçen gün otobüs bekliyordu durakta. Sokuldum geriden. Nereye böyle erken erken dedim, kıyak film gelmiş Marmaraya. Yürü gidelim! Sanki benim söylediğimi duymamış gibi, birden dönüp de sert yapmaz mı? Ulan sidikli Sevim, sen kim oluyorsun bana sert yapacak. Gelemiyeceksen, işim var de, ben beline yapışıp da zorla götürecek değilim ya! İşi pişkinliğe vurdum. Bunları ne yapacaksın biliyor musun? Atacaksın zorla bir arabaya!»

«Aman ne yapıyorsun! Körün istediği bir göz! Yıkılacak yer arıyor bunlar!»

«Şenol, müsade var mı? Sevim geliyor!»

«Müsade sizin, buyurun!»

«Yavrum!»

«Canım!»

«Hayatım!»

«Yiyeyim seni!»

«Aspirin gibi yutayım!»

«Ne cicisin seeeen!»

Kız köşeyi dönünce, Şenol da yavaşça kalktı.

«Hadi, eyvallah çocuklar!» dedi, «Bir küçük hesabımız var yavruyla!»

Şenol çıkar çıkmaz, Aksak Selim:

«Doğrudur!» dedi, «Bir küçük hesabı var yavrunun. Hâlâ Doğu lokantasında fişi duruyor!»

«Ne hesabı bu!»

Selim, şöyle dörtyanını bir gözden geçirdi. Şenol'un yakın arkadaşları var mı, yok mu bir inceledi. Sonra başladı anlatmaya:

«Sevim anasının gözü... Şenol gibileri sutiyeninden çıkarır o yavru! Geçen gün, sözde Sevime yanaşmış da, Sevim sert

yapmış ha! Yalan, iki gözüm çıksın. Kız, hiç nazlanmamış, çıkmış kuyruktan. Ben sinemaya gitmem demiş, çocuk muyum ben? Peki demiş Şenol, sinemaya gitmiyelim de bir muhallebicide oturalım.

Sevim basmış kahkahayı. Hele bak muhallebi çocuğuna, süt kokuyor ağzı. Götür beni bir birahaneye de iki bira ısmarla, demiş. Ne yapsın Şenol, yürü gidelim demiş.. İki birayla kurtulacağını sanmış.. Bir kavaklıdere açtırmış Sevim, bir tavuk istemiş, püreli, peşinden bir tavuk daha.. Bir şarap daha açtırmış. Bir de şiş... Boyuna Şenol'u da zorluyormuş yesene diye... Şenol düşürdüm yavruyu diye açmış kesenin ağzını ama, kesenin dibini çıkarmış, daha ikinci şarapta. Bir ara kız kalkmış ayağa, Eve bir telefon edeyim demiş. Ne telefonu, hangi gecekonduya telefon var ki.. Bir biçimine getirmiş, pırrr! Bir hesap, elli dört lira. Şenol da var, tam otuz kâğıt!»

«Sonra?»

«Sonrası, saati toka etmiş, kurtarmış yakayı!»

Karşıki trikotaj atölyesinin penceresinden bir baş göründü. Sarışın bir göçmen kızı. Kıraathaneden yana salladı elini. Bunu ancak ayakta tam yarım saattir saçlarını tarayan Tuncer görmüştü. Gözleri penceredeydi çünkü. Elini başına getirip saçlarını düzeltir gibi yaptı. Sonra çıktı kapının önüne. Açıktan açığa işaretler yapıyor, kıza, akşam altıda durakta bekliyeceğini anlatmağa çalışıyordu.

Jandarma komutanı emeklisi, zaten iki saattir, lâstik sümidinin üstünde değil, sanki kızgın sacayak üzerinde oturuyordu:

«Bak, Hurşit bey!» dedi, «Şu terbiyesize bak! Eee bu kadar da kepazelik artık. O karşıdan sırıtan kıza ne demeli!»

Hurşit bey:

«Gençlik!» deyip çıkmak istedi işin içinden.

«Böyle gençlik olmaz. Böyle gençlik...»

Tam bu sırada, kıraathanenin önünden gösterişli bir kadın geçiyordu, Tuncer içerdekilere seslendi:

«Ulan karıya dikiz!»

«Anam!»

«Yavrum!»

«Ne karı be!»

«Çarpılası! Şu gözlere bak!»

Komutanın tepesi atmıştı artık:

«Niyaziii!» diye bağırdı, «Nerdesin be! Hangi cehennemdesin!»

«Buyur komutanım!»

Cevdet Barlas, bir an durakladı. Belki ilk defa politikaya başvuruyordu hayatında. Sesini biraz yumuşatarak:

«Bak oğlum Niyazi! dedi, «Şu pencereleri kapatıver artık. Üşüyoruz!»

Bütün politikacılar gibi kendisini karıştırmıyordu. Herkes üşüdüğü için, üşüyordu o da. Niyazi bu taktik inceliğini anlamıştı:

«Peki Beybaba!» dedi, «Kapatalım!»

Gençlik, emeklilerin bir oyunuyla susturulmuştu. Şimdi sıra gelmişti yaşlılara PTT emeklisi:

«Neydi o günler!» diye başladı. «Biz mütareke yıllarında, su gibi içerdik İstafilinayi Karafalarla.. O zamanlar Tatavlada dostu olmayan delikanlıya biz erkek demezdik!»

Komutan kızmıştı:

«Sen!» dedi, «Hiç Meram'da oturak âlemlerine katıldın mı? Görmedin bu âlemleri değil mi? Sen de tutmuş kendini erkekten sayıyorsun ha! Yazık; boşuna harcamışsın gençliğini! Bırak Tatavlayı be, ne varsa bizim Anadolumuzda var!»

Hurşit bey:

«Orada bir kö var uzakta...» diye bir şiire başladı. «O köy bizim köyümüzdür. Yatmasak da kalkmasak da...»

Öğretmen emeklisi:

«Ohhh!» dedi, «Ne âlâ memleket... O köy sizin köyünüz ha? Yatmasanız da, kalkmasanız da... Yağma yooook!»

Komutan emeklisi:

«Evet!» dedi, «Bizim köyümüz! Biz çok şükür yattık, kalktık gençliğimizde! Yani sizin anlıyacağınız, çıkarttık tadını.»

SİNEKLERİN BASKINI

«NASIL?» dedi, «Beğendin mi?»

Şoför Cemil:

«Beğendim beğenmesine!» dedi, «Beğendim ya, komünistlik neresinde bunun, baştan sonuna kadar gözümü dört açıp baktım da bir türlü bulup çıkaramadım.»

Jandarma Komutanı:

«Anlayamazsın sen!» diye çıkıştı, «Bunu sen de anlarsan zaten komünistlik, komünistlik olmaktan çıkar. Ben Boğazlıyanda jandarma komutanı iken orta mektepte bir Türkçe hocası vardı. Hiç gözüm tutmazdı bu herifi. Tutmazdı ya, neden tutmazdı, neresini tutmazdı bunu bi türlü bulup çıkaramazdım. Size bi şey söyliyeyim mi. Benim gözüm bi adamı tutmadı mı, mutlaka gizli bir yerinde eki vardır. Hiç hayır gelmez ondan. En ummadığın yerde bir sakarlık çıkarır. Bu filimde de var bi sakarlık! Ama neresinde?»

Öğretmen emeklisi:

«Maşallah Cevdet Bey!» dedi. «Hiç haber vermezsin, sinemaya gidersin de, gece mi gittin!»

«Gitmedim canım! Neden gidecekmişim. Yılanların Öcü... Gözüm tutmadı ki adını... Adında meymenet yok bi kere. Yılan ne oluyor, sanki. Olsa olsa kendileri... İçimizdeki yılanlar.. Öcü kimden alacaklar, bizden! Sansür heyetine beni alacaklardı ki, gösterecektim onlara!»

«Gene görmeden yazardın raporu!»

«Neden yazmıyayım. Yakardım bu filimi, cayır cayır! Oynayanlara gelince...»

«Aman gelme komutanım. Bir kaza çıkarırsın sonra!»

«Oyuncularını ipe çekerdim sıradan. Asardım sinema kapılarında! Ha? Hurşit Beyciğim, haksız mıyım? Bize gelmez bu filimler!»

Öğrtmen emeklisi:

«Gelmez tabii...» dedi, «Bize var mı çifte telli... Benim bir tanıdığım filimci var. Hâlâ bizim eski mahallede bakkal sanıyordum onu. Nasıl dedim, işler... Veresiyeleri tahsil edebiliyor musun? Ne veresiyesi Zülfü bey dedi, o işi bırakalı yıl oluyor. Hangi iştesin şimdi, dedim. Filimcilik yapıyormuş! Nasıl girdin bu işe diye sordum. Bir filimci arkadaşa iki bin lira kaptırdık dedi, tahsil için gide gele filimci olup çıktık işte...»

Şoför Cemil:

«Valla Bey Baba!» dedi, «Ben baktım baktım da o dedikleri şeyden göremedim bu Yılanların Öcünde. Sıkı filim... Bir Irazca var ki muhtara bile sert yapıyor. Avukat gibi karı. Köyün erkekleri tüm yılıyor ondan.»

Komutan emeklisi atıldı:

«Hah!» dedi, «Tamam! Kendi ağzınla yakalandın işte. Bir kadın, köy yerinde, hem de cahil bir kadın, tutar da köyü idare eden bir otoriteye kafa tutarsa, bu komünistlik değil de ne? Komünistin boynuzu kulağı mı olur!»

«Sonra bir kaymakam var?»

«Nasıl kaymakam, sivil mi?»

«Evet Beybaba, sivil.. Ama ne kaymakam! Geliyor köye...

Daha köye girmeden bu Irazca Ana'nın dertlerini dinliyor yolda!»

«Olmaz böyle şey. Öyle kaymakamlar yaramaz bize. Eeee Muhtarın evine inmiyor mu?»

«Suratına bile bakmıyor.»

«Nasıl olur? Kaymakam dediğin köye indi mi, doğru muhtarın evine iner. Demek, filimde inmiyor ha! İşte burası da çarpık! Kaymakam dediğin, önce muhtarla temasa geçer. Ne var, ne yok, köylü hükümetten hoşnut mu, değil mi, bir sızıltı var mı yok mu, sormazsa, yani o filimde sordurulmazsa bir kurt yeniği var, demektir.»

Öğretmen emeklisi:

«İngiliz'in biri, Arap sömürgelerinden birinde vazifeliymiş» diye başladı, «Bir gün trene binip uzak bir yere gitmesi gerekiyormuş. İngilizin. İstasyona ininceye kadar tren, düdüğünü çekmiş, almış başını, düzülmüş yola. İlk istasyonda biraz fazlaca bekliyeceğini hesaplayan açıkgöz İngiliz, peşinden yetişmek için, bir eşek kiralamış hemen, düşmüş yolâ. Eşeğin sahibi de dili bir karış dışarda, koşarmış eşeğinin arkasından. Kan ter içinde kalan Arap, başlamış ne kadar küfür bilirse verip veriştirmeğe. Ana avrat düz gidiyormuş. Tek kelime Arapça bilmiyen İngiliz, bu küfürleri, eşeği gayrete getirmek için söylediğini sanıyor, üstelik de keyifleniyormuş sövdükçe.. Karşıdan gelen bir dalkavuk durumu çakmış: Heeey, Mister, demiş İngilizce, bu adam boyuna kalaylıyor seni. Boş vermiş Mister. Gayretli dalkavuk, bırakır mı peşini. Yedi ceddini dipten doruğa boyayor, ana avrat düz gidiyor, senin kılın bile kıpırdamıyor diye morfinlermiş boyuna. İngilizin tepesi atmış. Eee demiş, ne yapalım sövüyorsa! Bu küfürlerin istasyona yetişmeme bir zararı var mı? Seninki şaşkın şaşkın, ne zararı olsun demiş, yok tabii... İngiliz, bırak demiş, sövebildiği kadar sövsün öyleyse!... Yani sayın komutanım demek istiyorum ki...»

Jandarma komutanı bu üstü kapalı çıkışı, cevaplandırmak için bıraktığı hikâyeye sarıldı yeniden:

«Benim büyük oğlan orta okuldaydı o yıllarda. Yani Bo-

ğazlayanda... Bir gün Türkçe öğretmenleri derste demiş ki... Defterlerinizin üstüne kâğıt geçireceksiniz... Hep bir örnek... Baştan başa kırmızı olsun defterleriniz. Anlıyorsunuz değil mi?»

Şoför Cemil:

«Eee?» dedi, «Ne varmış bunda?»

«Kırmızı kâğıt diyorum anlamıyor musun?»

«Demek bu kırmızı kâğıt suç ha?»

«Herkes için değil. Adamına göre... Bir rapor döşendim. Hemen merkezden bir müfettiş geldi. Tahkikat... Tahkikat... Suç sabit oldu. Sürdüler herifi palas pandıras Bingöle.»

Öğretmen Emeklisi:

«Yahu, adam savunmasını yapmadı mı?»

«Yaptı, yapmaz olur mu. Herif kurnaz mı kurnaz. Ben, sınıfların defterleri birbirine karışmasın diye böyle söyledim, diyor. Bir sınıfın mavi olacakmış bir sınıfın kırmızı... Maviyi anladık ama kırmızı ne oluyor! Kül yutar mı müfettiş!»

Malmüdürü emeklisi gazeteden başını kaldırmadan:

«Temizlik işleri çöpçülük için bir imtihan açmış. Tam iki yüz kişi baş vurmuş. Bu iki yüz kişiden kazana kazana beşi kazanmış imtihanı?»

«Yüz doksan beşi ne olmuş?»

«Ha? Yüz doksan beşi mi... Ne olacak atmışlar çöp tenekesine.»

Komutan emeklisi:

«Lise mezunları iş bulamazken tutup da iki yüz baldırı çıplağı mı düşüneceğiz. Nerden geldilerse oraya gitsinler.»

Öğretmen emeklisi cevabı tıkadı ağzına:

«Yani Almanya'ya!»

Hurşit Bey az önce önüne konan kahveden ilk yudumu çeker çekmez öfkeyle bıraktı fincanı. Ok gibi fırladı ayağa:

«Niyaziiii!»

Niyazi öbür köşeden şöyle bir başını çevirdi.

«Niyaziii!... Gel buraya! Nedir bu kepazelik!»

«Buyur Hurşit Bey Abi!»

Uydurma bir telâşla koştu geldi.

«Nedir bunun içindeki?»

«Neyin içindeki?»

«Kahvenin!»

«Kömürdür, Hurşit Bey Abi! Başka ne olacak!»

Hurşit Bey, eğilmiş, mikroskop altında basil araştırır gibi inceliyordu:

«Ne kömürü be. Sinek! Hem de arı kadar bir karasinek!»

Jandarma komutanı ifrit olmuştu. Az önce bir kahve de o içmişti. Altüst olmuştu midesi:

«Yemin edeceğim de...» diye sertleşti, «Şu Kıraathaneye bir daha ayak basmıyacağım. Midemizi bastırsın diye kahve içiyoruz, barsaklarımız ayağa kalkıyor! Kepazelk dediğin bu kadar olur!»

Hurşit Bey:

«Al götür şunu!» dedi, «Ne bakıyorsun yüzüme!»

Malmüdürü:

«Florida taraflarında bir ada varmış...» diye başlaı, «Bu adada bir deneme yapmış Amerikalılar...»

Tarım Müdürü sordu:

«Nükleer denemeleri mi... Hem Cenevrede denemeleri durduralım diye görüşmelr, anlaşmalar yaparlar. Hem atmosferde denemelere hız verirler!»

«Hayır!» dedi Malmüdürü, «Nükleer denemeleri değil. Karasineklerin köklerini kurutma denemeleri... Öyle bir ilâç bulmuşlar ki karasinekleri hadım edip züriyet yetiştirmelerini önlüyorlarmış!

«Sonra?»

«Adada tek bir karasinek kalmamış şimdi.

«Bizim İstanbul Belediyesi karasinekler için seferberlik ilân etti geçen gün»

«Her yıl açar bu savaşı... Bütün yaz bu savaş sürüp gider... Kış gelir, soğuktan sineklerin kökleri kurur. Savaş da böylece Belediyenin zaferiyle sona erer!»

«Yaz geldi mi rahatlık yok bize. Karabulut gibi bastırıyor karasinekler. Lokantalar karasinek... Kahveler karasinek. Mey-

haneler karasinek. Evler karasinek... Sokaklar... Vapurlar...»
Öğretmen emeklisi tamamladı:

«Köyler karasinek... Şehirler karasinek... Sinemalar karasinek.. Gazeteler karasinek... Bu yıl karasinekler Adana'da göründüler ilk önce, karabulut gibi... Bir de baktık Ankara sinemalarında. Bir yerli filmimizin üstüne üşüşüp yestehlediler. Havalar böyle giderse memleket bir baştan bir başa karasinek olup çıkacak!»

Şoför Cemil:

«Bütün karasineklerin dünyanın her yerinde bir mevsimlik ömürleri var... Üzme tatlı canını, bak keyfine! Ne demişti Mister ha? Ne demişti?»

«Arap istediği kadar küfür savursun. İstasyona yetişmeğe hiçbir zararı olmaz. Biz eşeği sürmeğe bakalım!»

DEDİKODU DÜZENİ

KOMUTAN, verip veriştiriyordu plâjlar için. Büyük gelini Sevil kocasıyla Floryaya gitmiş... Soyunup denize girmişlerdi. Ama gelin nasıl girdiyse öyle kalmış, bir daha çıkmamıştı karaya.

«Olmaz efendim böyle şey!» diyordu, komutan, «Nasıl olur, işittiğimize göre Avrupasında olsun, Amerikasmda olsun her plâjın kurtarma teşkilâtı, kurtarma ekipleri varmış. Göz göre göre insan boğuluyor bizim plâjlarda!»

Vali emeklisi Mürşit Bey, nargilesinin marpucuyla üç günlük sakalını kaşırken:

«İyi ama Cevdet Beyciğim!» dedi, «Senin gelin göz göre göre boğulmamış ki... Gazetelerin yazdığına göre, kocası kumların üstünde yatarken girmiş denize, biraz açılmış... Bir daha da dönmemiş. Nasıl, Sevil hanım yüzme bilir miydi?»

«Bizim oğlan, bilirdi, hem de iyi bilirdi, diyor!»

Bilirdi de nasıl boğuldu?»

«Kadın bu!.. Gücünden kuvvetinden ne olacak. Birden kesilip kalıvermiştir.»

«Evet kadın bu... Hiç belli olmaz. Ayağı tutulur, debelenemez. Kolu tutulur, kulaç atamaz. Dili tutulur, boğuluyorum diye bağıramaz! Hiç güven olmaz kadına, Fikret demiş galiba... Şair Tevfik Fikret... Kadın, deniz gibidir, hiç inanmak olmaz haaaa!..»

Öğretmen emeklisi:

«Hayır Hurşit Beyciğim!» dedi, «Fikret öyle dememiş. Deniz kadın gibidir!» demiş.

«Aynı kapıya çıkmaz mı?»

«Çıkmaz Hurşit Beyciğim, çıkmaz! Kadının denize benzemesi, kadını biraz kurtarır! O zaman Sevil hanımı denizin boğduğuna inanabiliriz.. Eğer kadın, deniz gibidir demiş olsaydı. Sevil hanım, denizden üstün olur, o, denizi boğmuş sayılırdı. Bilmem anlatabiliyor muyum!»

«Anladım Zülfücüğüm, anladım. Kadın deniz gibidir dediğine göre şair...»

«Deniz, ancak kadına benzeyebilen ikinci derecede bir varlıktır.. Şu halde...»

«Evet şu halde?»

«Sevil hanım, denizi atlatmış olacak!»

«Yani, siz boğulmamıştır demiye getiriyorsunuz!»

Komutan sesini gürleştirerek sordu:

«Yani...» dedi, «Bizim Sevil boğulmadı öyle mi?»

«Zannetmem ki boğulmuş olsun!»

«Nasıl olur? Oğlum Sutiyenine kadar getirdi eve. Çekip gitsin diyelim... Çırıl çıplak mı çekip gidecek!»

Cevdet Barlas, gelinin böyle kaçıp gitmektense, boğulup ölmesine çoktan razıydı. Namus meselesiydi bu!

Kız mı yoktu İstanbulda. Bir gelin boğulduysa, yerine bir gelin daha gelirdi. Hocanın, gitti Gülsüm, geldi Gülsüm, dediği gibi...

Ama ya Zülfi Beyin aklına gelenler doğru çıkarsa... Lâf olsun diye sordu:

«Yani...» dedi, «Sen boğulmadı da numara yaptı, diyorsun ha?»

«Bir ihtimal!.. Meselâ bir sevgilisi olamaz mı? Paralı bir âşık! Kızı, boğuldu dümeniyle kaçıramaz mı?»

«Canım nasıl kaçırır çırıl çıplak!»

«Neden çırıl çıplak kaçırsın Cevdetçiğim! Herif zengin olduğuna göre... sutiyeninden robuna, ayakkabısına kadar getirmiş, kendi kabinesinde giydirmiştir. Teker teker çıkmışlardır dışarı!»

«Olmaz böyle şey!»

«Neden olmasın Cevdet Beyciğim. Kız boğuldu da cesedi ortaya mı çıktı?»

Tabelâcı Rıza kapıda dikiliyor, içerdekilere salak salak bakıyordu. İlk gören öğretmen emeklisi oldu:

«Gel bakalım Rızacığım, hoş geldin. Amma da kararmışsın ha! Nasıl geçti yolculuk bakalım! Hastan nasıl?»

Rıza, Malatyadan mı, Elâzığdan mı, kayınpederinden bir telgraf almış on beş gün önce atlayıp bir uçağa gitmişti. Ağır hasta olduğu yazılıydı telgrafta.

«Hastam mı?» dedi. «Sizlere ömür! Zaten biliyordum öldüğünü. Bile bile çıktım yola! Hiç olmazsa cenazesinde bulundum ya!»

«Başın sağ olsun!»

Sıradan baş sağlığı dilediler. Cevdet Barlas bile kalktı lâstik simitinden. Hurşit Bey:

«Eee...» dedi, «Anlat bakalım... Ne var ne yok oralarda... Gazetelere bakarsan, Doğuyu eşkiyalar sardı. Dağa çıkan çıkana... Bu gazeteler de pireyi deve yapıyorlar zaten!»

«Vallaa, biraz da haksız değiller hani... Sefalet diz boyu... Doktorsuzluk... İlâçsızlık, ilgisizlik... Bilgisizlik... İşsizlik, yolsuzluk, yobazlık, gerilik... Sonra bol bol da dedikodu. Bir yanda memurlar.. Bir yanda halk...»

Cevdet Barlis simitinin üstünde bir yandan öbür yana dönerken sordu:

«Asayiş nasıl, asayiş, sen ondan haber ver!»

«Canım, Cevdet aaabicim, bütün bunların harman olduğu yerde asayiş mi kalır, disiplin mi?» Keyifli keyifli güldü:

«Evet!» dedi, «Haklısın! Asayiş dediğin öksürüğün peşini kesmemek demektir. Sen öhhöyü kestin mi nerde ne varsa çıkar ortaya... İti uğursuzu... Ben oralardayken...»

«Hani bir şiir vardır ya... Kimi kanunla alır, kimi kanunsuz alır diye... Doğru!... Halk avunmayı dedikoduda bulmuş. Canlarını en çok yakan İcra memuru mu? Almışlar icra memurunu tefe... Ben de gördüm bu adamı elinde zincir, dudağında ıslık dolaşıp duruyor. Tımarhaneden yeni çıkmış bir Ağazade geçmiş karşısına bir gün. Anamız var, bacımız var demiş, ne ıslık çalıp duruyorsun! Soytarı mısın, icra memuru musun. Düşünün bir kere... İcracı oranın Allahı. Yâni şairin dediği gibi, Kanunla alanı, yutar mı bu deli herzesini. Savcı zaten kadeh arkadaşı, Ağazadeye iki jandarmayı kattıkları gibi bindirmişler trene. Ver elini tımarhane!»

Deli gitmiş, İcracı da kurtulmuş, memleket de kurtulmuş ama, babası bunu yutar mı... Muhsin Ağa yanına kor mu icracının! Bir dalaşmadır başlamış. İcracı zincir sallayıp istasyon caddesinde volta vuruyorsa, boşuna mı vuruyor. İstasyon Müdürünün İstanbullu karısı için tabiî... İcracı bekâr adam. Üstelik yakışıklı da... Bir başı değil mi, aldığını üstüne başına, rakıya konyağa veriyor. İstasyon Müdürünün karısı da ona tutkun! Trenler rötar yapıp da kocası telgraf başına geçti mi, karı açıyor pencereyi yarı beline kadar sarkıyor. Göğüs bağır açık... Halk yutar mı bunu?

İstasyon Müdürünün karısı da hâzâ karı... Muhsin Ağanın bile gözü var diyorlar bu karıda.

Gene trenin rötarlı bir gecesinde güya İcracıyı istasyon binasından çıkarken görmüşler. Dedikodu kulakları teker teker dolaştıktan sonra Muhsin Ağanın adamları tarafından İstasyon Müdürüne de duyurulmuş. Müdür karısından emin olmasına emin ama, ne yapsın! bir yandan Ağa zorlar, bir yandan halk... Tam bir düzüne de tanık... Kimisi evden çıkarken görmüş, kimisi göya İcracının kendi ağzından dinlemiş hikâyeyi... İcracı

sözde lokantada, ben İstasyon Müdürünün karısıyla ohoooo demiş, mercimeği çoktan verdim fırına! Kocasına baskı öylesine artmış ki ister istemez vermiş mahkemeye İcracıyı. Hâkim, sormuş tanıklardan birine. Evden çıkarken gördün mü, demiş. Gördüm efendim! Ne vardı üzerinde, yâni ne giymişti? Ne mi giymişti. Koyu renk bir elbise... İkinci tanığa sormuş? Verdiği cevap şu! Koyu renk bir palto! Öbürüne sormuş, ne vardı üzerinde? Cevap, pardesü!... Ne giymişti? Açık renk bir elbise... Öbürü demiş, pijama! Sıra gelmiş lokantadaki şahitlere. Hâkim ne duydun diye sormuş! Efendim demiş tanık, İcra memuru dedi ki, ben İstasyon Müdürünün karısıyla yatıp kalkıyorum. Güzeeel, demiş hâkim. İcracı bunu söylerken kadeh elinde miydi, masanın üzerinde mi? Elindeydi demiş, tanık. İcra memuru, yatıp kalkıyorum derken, radyo çalıyor muydu? Radyo mu efendim, demiş, çalmıyordu! Öbürüne sormuş, kadeh nerdeydi, diye. Masanın üstünde diye cevap vermiş. Radyo? Radyo mu, çalıyordu efendim, demiş. Pekiii diye sormuş, çalıyordu da nasıl duydun icracının dediklerini. Az açmışlardı, demiş. Öbür tanığa sormuş. Kadeh nerdeydi? Kadeh mi efendim, diye başlamış, düşünmeğe... Kadeh yoktu, rakı da içmiyordu demiş, çıkmış işin içinden! Yâni sizin anlıyacağınız çuvallatmış tanıkları. Kurt kurdu ısırır mı? Tabiî beraat!

Kaymakamlar memleketin hemen her yerinde ağaların dostudur. Bu işin böyle kapanıp gitmesine gönlü razı olmamış kaymakamın. Bir tanık takımı da kaymakam kurmuş. Körüklemiş yeniden dâvayı... Ayrıca idarî tahkikat da açtırmış. Kaymakamın arkasında Vali! Valinin arkasında Ankara... Hani İcracıyı kolundan tutup atsalar iş bitecek! Atamazlar bir türlü... Halkı oyalamak lâzım. İstasyon Müdürünü verseler bir yere daha iyi, atlaya atlaya gidecek ama, neden versinler. Dedikodunun kökü kurudumu halk açlığının farkına varacak! Değirmenci, değirmenin gürültüsünü, ancak çarklar zınk diye durunca farkedermiş!»

Malmüdürü emeklisi elindeki gazeteye parmağını dayamıştı.

«Bak, bak Cevdetciğim!» diye seslendi; «Kumkapı açıklarında çıplak bir kadın cesedi bulunmuş... Mayolu... Morga kaldırmışlar!»

Barlas rahat bir soluk aldı:

«Demedim mi ben size!» dedi, «Boğulmuştur diye!»

«Aman Cevdetçiğim, nerden çıkarıyorsun senin gelin olduğunu!»

«Mayolu dedin ya!»

«Mayolu ama... Düşün bir kere, bu aylarda her gün iki üç kadın boğuluyor! Hem bu ceset Kumkapı açıklarında bulunmuş, Floryada değil.»

«O dur, bizim gelindir o! Lodos sürüklemiş olacak!»

«Nasısl olur, bir haftadır poyraz esiyor! Canım Cevdetçiğim neden kötüye yoruyorsun böyle. O değildir inşallah, üzülme hiç!»

«Odur, o!»

Kıraathanenin önünde Akşam gazetesi satan bir çocuk bağırıyordu durmadan:

«Yazıyo bugün! Aşığınlan plâjdan kaçan kadını yazıyooo!.. Ankarada otobüse binerken yakalandığını yazıyoooo! Okumalı bugün baylar! Kocasını plâjda uyutup da kaçan kadını yazıyooo!»

AYŞE
HIZLI!

KABZIMAL oldukları her hallerinden belli iki müşteri; pencerenin önündeki masada karşılıklı nargile içiyorlardı. Masanın üstünde defterler, kâğıtlar, kalemler.. Biri hesaptan başını kaldırdı:

«Nasıl» dedi; «topatanlar geldi mi?»

Öbürü ağzından marpuçu çıkardı:

«Tel çektim!» dedi, «Gelecek! Dursun efendiye güvenilir. Tekirdağı nasıl gidiyor?»

«Piyasa hızlı! Tekirdağ dedin de aklıma geldi. Dün ismi lâzım değil, bir gazinoya gittik. Bir hesap.. Üç yüz yirmi beş lira.. Hesaba yüzümü kızartıp bir bakayım dedim. Ne göreyim, bizim otuz beş kuruşluk karpuz kaç lira olsa beğenirsin?»

«Kaç lira?»

«Tam elli lira!»

«Verdin mi?»

«Göz göre göre nasıl verirsin. Şef garsonu çağırdım. Ar-

kadaş, dedim, rakıya yirmi mi yazıyorsun, yaz! Şiş kebabı on iki buçuk mu, sen yaz yirmi beş! Ağzımı açıp lâf edersem yüzüme tükür! Ama karpuza taş çatlasa elli lira veremem. Kabzımalım ben! Yarın gel Hâl'deki yazıhaneme, beğendiğini seç seç al! Metelik alırsam, nah şu ekmek çarpsın!»

Sözde adı Belediye gazinosu! Belediye otobüsü bir arabaya bindirir. Suç önüne çıkan arabada... Belediye gazinosunda adam kazıklanır, suç kazıklayanda değil, kazıktan kaçıp kurtulmak istiyen vatandaşta. Vur aşağı, tut yukarı bir pazarlık. Karpuzu otuz kâğıda indirdik!»

«Eğlenebildiniz mi bari? Var mı, hani o sahnede çırılçıplak olanlar!»

«Yok o eski soyunanlar!»

«Demek şimdi seyircileri soyuyorlar!»

«Eh! Aşağı yukarı! Taaa kapıdan girerken garsonlar yürüyor müşterinin üzerine. Mahmutpaşa hesabı! Müşteriyi kapışan kapışana! Her garsonun kapıda bir simsarı var! Bak Ahmet, diye sesleniyor, beyleri al ön masaya! Neşeli bir masa olsun!»

«İyi parçalar var mıydı bari?»

«Var sarı boyalı bir şey! Kalantor müşterilere açıktan açığa lâf atıyor, şarkıyı bırakıp! Bir de adı, geceleri taaa Kızkulesinden okunan bir Paksoy var. Şamram'ın okuduğu kantoları ısıtıp ısıtıp bayat pilâv gibi önümüze süren bir şarkıcı! Baştan aşağı cilve! Yanımızdaki masaya karı-koca, orta halli bir çift geldi oturdu.. Bira, der demez, dönüp gitti garson, bir daha da kolay kolay görünmedi. İki şişe bira istediler. Bir dilim peynir, domates, hıyar.. Bir hesap, otuz dokuz lira. Biralar, on iki liradan! Adamın hesabı görünce gözleri faltaşı gibi açılıverdi.»

Öğretmen emeklisi bu konuşmalara kulak misafirliği ettiği için, dayanamadı:

«Hurşit beyciğim!» dedi, «Bizim gibi emeklierden biri, bir gazinonun önünden geçiyormuş. Çengi, cümbüş, kıyamet kopuyormuş içerde. Yanaşmış, kapıdaki adama sormuş, ne oluyor

böyle içerde; diye. Nedir bu gürültü? Ne olacak, demiş; içerde adam kazıklıyorlar da.. Sesi, sadası duyulmasın diye veriyorlar cayırtıyı!»

Kabzımallardan biri, kâğıda kaleme sarıldı. Sürdü arkadaşının önüne:

«Sen yaz!» dedi, «Senin yazın daha okunaklı! Adana, Naim Yeşilyaprak.. Bilirsin adresini! Yaz! Yüz aldım, kırk beşini yüz elliden; elli beşini yüz yirmiden sattım, piyasa hızlı, kemer iyi, sultanî ağır!»

Öğretmen emeklisi Zülfü bey birden yerinden fırladı. Kapıya doğru koşuyordu:

«Komşu! Komşu! Hâdi bey! Biraz oturmaz mısın! Nedir telâşın!»

Duyurmuştu sesini:

«Gel yahu!» dedi; «Bir kahvemi iç! Ne zamandır güreşemedik. Nasıl gidiyor işler? Gazete nasıl? Siz de başladınız piyangoya ha?»

Hâdi bey, önce durakladı, sonra yavaş yavaş kıraathaneye doğru yürüdü. Kapıda bir süre dikildikten sonra, daldı içeriye.. Öğretmen emeklisi, elinden yapışmış, kendi masasına doğru çekiyordu. Hâdi bey, bir süre da masanın başında tereddüt geçirdikten sonra dayanamadı, oturdu. Öğretmen emeklisi:

«Bak, Niyazi, evlâdım!» diye ocağa doğru seslendi. Sonra misafirine döndü:

«Ne içersin?»

«Bir kahve! Şekeri az! Bu gece gözüme bir damla uyku girmedi. Sabahladım gazetede!»

«Gene savcılık mı bastırıyor? Yoksa kalıp mı değiştiriyorsunuz, Anadolu için!»

«Yok Zülfü beyciğim! Bu İşçi Sigortaları yok mu? Kalıbı onun yüzünden değiştireceğiz nerdeyse! Telefonda çalışan bir kız var bizde. Meral! Evinden bir telefon.. Meral ağır hasta diye. Biliyorduk, ciğerlerinden hasta olduğunu. Kanaması var, acele doktor, dediler. Açtım Samatya İşçi Sigortası hastanesini. Gazetede çalışan sigortalı bir bayan kanama yapıyor, acele

doktor gönderin, dedim. Biz karışmayız, Siz Sultanahmetten isteyin dediler. Açtım Sultanahmet hastanesini, hastanın nerde oturduğunu sordular. Bostancıda dedim. Karşı tarafa biz karışmayız, diye kapattılar telefonu. Karşı tarafı açmak istedim. Baktım telefon rehberine. Karşı tarafta sigorta hastanesi yok, dispanserler var. Kadıköy dispanserini çevirdim, adam yok! Erenköy dispanserini çevirdim, ses yok. Paşabahçe dispanserini çevirdim, bir santral çıktı, bekleyin, verelim, dedi. Bekledim, bekledim, biri çıktı, tam yarım saat sonra! Anlattım durumu.

Biz karışmayız dedi, hem karışsak bile gönderecek doktorumuz yok! Peki dedim; kime baş vuralım? Bilmiyoruz dediler. Nişantaşı sigorta hastanesine sorun! Sorduk, biz de bilmiyoruz diye cevap verdiler. Açtım yeniden Samatya hastanesini. Bu sefer başhekim çıktı. Beyefendi, dedim, anladık doktor gönderemiyeceğinizi. Hastamız boyuna kan kaybediyor, ne yapalım?. Sigortalı hastaya doktor göndermenin kolayı yok mu? Başhekim, düşündü taşındı, valla dedi, ben formaliteyi iyi bilmiyorum. Ne söylesem yalan! Açtım yeniden Sultanahmedi. Ne yapalım, dedim. Bir kolayı yok mu bunun? Nöbetçi doktor, düşündü, düşündü; yok deyip çıktı işin içinden! Bu sefer ben düşünmeye başladım. Her ay aylıklarından cayır cayır sigorta parası kestiğim bu arkadaşa hiç mi bu müesseseden bir fayda sağlıyamıyacaktım. Sigortaların Tepebaşında bir merkezleri olduğunu işitmiştim. Aradım telefon numarasını rehberden. Çevirdim alo dedim, neresi orası? Bozuk bir kapıcı sesi! Ben İrbaham! Müdür bey yok mu, dedim. Yuh begim, diye cevap verdi. Yahu, İbrahim efendi dedim; sen bilirsin! Bir hastamız var, kanamalı! Bir sigorta doktoru göndermek istiyoruz evine. Ne yapalım! Begim dedi, sigurta tohturu gönderemezsin. Velakin bakşa bi tohtur gönderebilirsin. Bu tohtura, her gaç guruş ise verür, ireçeteye aldığı pereyi yozdurursun. Coyır coyır alursun ertesi gun sigurtadan!. Hay Allah senden razı olsun İbrahim efendi; dedim. Sigortanın başında senin gibi aklı başında bir adam olsa da, bu işler biraz yoluna girse..»

Öğretmen emeklisi:

«Eee?» dedi, «Ne oldu senin hasta?»

«Açtım Bostancı karakolunu. Falan numarada oturan kanamalı bir kızcağız var, acele bir doktor gönderin. Doktor, gazetemiz veznesinden yarın gelsin de alsın ücretini!»

Kabzımallardan birinin nargilesi sönmüştü. Verip veriştiriyordu Niyaziye:

«Ne biçim kahve bu be! Yedi buçuk lira haftalıkla bir çocuk tutun da, hiç olmazsa nargilelerin ateşine göz kulak olsun! Kafayı mı deleceksin, ocaktan ateş mi getireceksin?. Ne yapacaksan yap da keyfimin içine tükürme!»

Sonra arkadaşına döndü:

«Ya!. İşte böyle Hâşimciğim. Her gün iki kamyon karpuz geçsin elimizden, sonra sen git, Belediyenin bilmem ne gazinosunda, karpuzun tekini elli kâğıttan ye! Sen milleti kazıkla. Belediye de tutsun seni kazıklasın!»

«Bu da mı tasa be! Sen 50 lirayı elli karpuzdan çıkarırsın. Kazığı atan Belediye gazinosu değil mi? Zekâtın olsun!. Bir de hani o günleri düşün!. Hâl'den tası tarağı topladığımız o hızlı günleri.. Bir ye de, bin şükret! Yaz bir telgraf da bizim İlyas ağaya! Al şu kâğıdı kalemi eline! Hele yaz bakalım! Kırmızı kalkıyor, yeşil gönder! Çalı ağır, Ayşe hızlı!»

YORGUN SEKRETERLER

OCAKÇI Acem Hüseyin sabahın beşine doğru kıraathaneyi açmış, ocağı yakıyorduki kapıda üç beş kişi belirdi. Bunlar son koalisyon dalgaları yüzünden makineye geç verilmiş bir gazetenin gece kadrosuydu. Sekreter yardımcısı Yılmaz:

«Heey!» diye seslendi içeri, «Çay var mı; çay!».

Daha afyonu patlamıyan Acem Hüseyin:

«Kim bu; ham ahlat herif?» gibilerden kapıya ters ters baktı:

«Ne çayı sabah sabah...» dedi; «Hele dur; bi ocağı yakalım!»

Dönüp sabahçı kahvelerinden birine gideceklerdi ki geriden yetişen müsahhih Hüsamettin Düzeltmen:

«Açmış mı bizim Hüseyin?» diye sordu.

«Açmış ama...» dediler, «Hayır yok daha!»

Daldı içeri yaşlı müsahhih:

«Merhaba Hüseyin! dedi. «Nasılsın?»

Başını bu yeni gelene doğru uzatan Acem Hüseyin'in birden kenefliği dağılıvermişti:

«Oooo!...» dedi, «Sen misin Hüsamettin efendi gardaşım. Şu dinine yandığımın ocağı, benim romatizmalarımdan daha pireli. Marmarada lodos patlamadan tıknefesler gibi tıkanıp kalıyor!»

«Yani romatizmaların gene eskisi gibi ha!»

«Eskisinden daha berbat. İhtiyarlık da bindi üzerine!»

«Hep aynı dert! Ben bu saatlere kadar çalışacak adam mıyım. Ne yapacaksın! Koalisyon.. Koalisyon... İşte sabahladık gene!»

Ocak çıtır çıtır almıştı fitili:

«Gelin çocuklar!» diye seslendi; «Eh! beş on dakka beklersek çay hazırdır!»

Acem Hüseyin; içeriye hurya eden genç gazetecilere; burun kıvırarak uzun uzun baktıktan sonra:

«Nerde Yesari beyler...» dedi; «Osman Cemaller. Ben Ahmet Rasim beyi bile tanırım, daha çıraktım o zamanlar... Ne efendi adamlardı onlar. Bu Meşrutiyet Kıraathanesi neler gördü! Bir gün Yesari bey...»

Yılmaz kesti sözünü:

«Şu şarkıcı Yesari bey mi?»

Acem Hüseyin de şafak atmıştı:

«Ne şarkıcısı be!» diye çattı kaşlarını. «Romancı Yesari Bey... Muharrir ama, hâzâ muharrir! Nah şu masaya bir çötkü mü; romanını yarılamadan kalkmazdı. Çayını kendi elimle götürüp verirdim. Nerde şimdikiler; nerde Yesari Bey! Nur içinde yatsın!»

«Evet!» dedi; Hüsamettin Düzeltmen; «O nur içinde yatsın... Babıâlinin kitapçıları; gazete patronları da kuştüyü yataklarda... Son romanını seksen liraya yazdığı ssöylenir; onu da olduğu gibi ilâca yatırmış zavallı. Zaten ilâç parası için atmış imzayı kontrotın altına! Geçimi için o kadar çok yazı yazmak zorundaydı ki... Gazetelerdeki tefrikalarını anca günü gününe

yazabilirdi. Halil Lütfü; gazetesi için uzun bir tefrika istemiş, kuzum Yesari demiş, yaz bitir de, öyle al parasını. İyi ama, romanı bitirene kadar ne yesin, ne içsin Yesari! Mahmut Yesarinin yemesi değil de içmesi daha önemli! Hiç olmazsa biraz avans ver de başlıyayım diyecek olmuş... Ne avansı! Halil Lülfi adama ortada fol yok, yumurta yokken para mı verir! Hele sen bitir romanı da kolay diye tıkamış lâfı ağzına. Ne yapsın Yesari... Rahmetli sarı defterlere yazardı. Bir defter almış, oturmuş Meşrutiyet Kıraathanesine. Bütün gün yazmış, yazmış... Doldurmuş sarı defteri... Birkaç gün uğramamış Halil Lûtfiye. Tam gideceği gün, ne kadar eski romanlardan kalma defter varsa toplamış, üst üste koymuş. En üstüne de başladığı yeni defteri. Tutmuş göstermiş Halil Lûtfiye... Patron evirmiş, çevirmiş. En üstten üç beş sayfa okumuş. Bakmış ki tefrika, mükemmel! Sıra gelmiş bu sefer paraya. Yesariciğim demiş, bir miktar avans vereyim de... Tefrika başladığında bir miktar daha... Malûm ya... Romanın reklâmı var ilânı var!... Ya çıkıncaya kadar gazete kapatılırsa... Ben öyle şey bilmem demiş, Yesari Bey, sen yaz getir, para peşin, dedin, ben de bir haftadır gece gündüz oturdum yazdım. Almazsan gider Hakkı Tarığa veririm. Sanki Tarık Bey cimrilikte öbüründen aşağı kalırmış gibi.. Ne yapsın Halil Lûtfi, eli titreye titreye ödemiş bütün romanın parasını... Üç beş gün sonra birinci defter küt diye bitmiş... İkinciye başlayacaklar.. Ne isimler tutar, birbirini, ne olaylar. Belki defterlerin sırası karışmıştır diye öbür defterlere bakarlar... Onlardaki isimler, olaylar daha başka! Bir haber uçururlar Yesariye. Kulağı kirişte olduğu için çakar dalgayı. Oturur o günün tefrikasını yazar. Dedim ya, hayatı ona göre ayarlanmış! Halil Lûtfi köpüre dursun, girer odasına, çıkarır masanın üstüne bırakır. Üstat der, hiç telâşlanma! Ben tefrikanın parasını, yazdıkça almak istedim, sen peşin verdin. Tefrika dediğin günü birliğine yazılır. Benim alışkanlığımı bozamazsın sen. Her gün mürettip çırağını başımda dikilirken göremezsem, yazamam. Gönder Kıraathaneye çırağı, gönder Kıraathaneye, aldır tefrikanı! Tamam mı çaylar Hüseyinciğim!»

«Geliyor!»

Bir ara gözleri yoldan geçenlere kaydı:

«Yahu çocuklar!» dedi, «Şu kös kös giden bizim Selâmi değil mi? Müsahhih Selâmi... O!... Çağırın şunu!»

Nihat fırladı yerinden:

«Hey, Selâmi abi!»

Geldi, önce Kıraathanenin kapısında dikildi. Tanımıştı içerdekileri:

«Sizi de mi yatırdı bu koalisyon!» dedi, «Bu gece yattık kalktık hep koalisyon!»

«Gel, birer çay içelim!» dedi Hüsamettin Düzeltmen.

«Hani fena da olmaz! Eeee.. Nasılsın bakalım, Çaycılar Şahı Acem Hüseyin! Osmanlı nasıl?»

«Romatizmadan baş kaldıran kim! Kırılıyor gene kemiklerim! Sen nasılsın bakalım!»

«Yirmi beş gündür koalisyonu kurup dağıtıyoruz, nasıl olalım. Hal mi kaldı bizde!»

Sonra gazetecilere döndü:

«Çocuklar!» dedi, «Haberiniz var mı, ben bir aydır fıkra yazıyorum. Hem de imzalı!»

Sekreter yardımcısı Yılmaz:

«Kim okur kim dinler! Kim söylemişse söylemiş, duyulmasını istemediğin bir sırrın varsa bilmem ne gazetesine yaz,, diye... O hesap seninki baba!»

«Yazık!» dedi, «Kayıplarınız büyük. Demek benim fıkraları okumuyorsunuz ha! Valla Acem kılıcı gibi kalemim... İki yüzü birden kesiyor. Biz iki satır çırpıştırıp altına da bir imza oturttuk mu, herkes, yâni otuz milyon vatandaş, bu yazıları satırı satırına okuyup ezberliyor sanırız. Geçen gün, ikili koalisyon neden tutmaz, diye bir yazı döşendim, valla ben bile beğendim. Verdim veriştirdim partizanlara. Ne paşası kaldı, ne Ağası... Gençliğimde Çukurbostanda tanıdığım eski solaçık Necdete rstladım tam gazeteye girerken. Elimi sallaya sallaya sıktıktan sonra tebrik ederim dedi... Tamam, dedim, içimden; bizim ikili koalisyonu okudu. Sağ ol dedim göğsümü gere gere. Biraz da kıskançlıkla, Hadi dedi, tehlikeyi atlattınız! Ne

tehlikesi dedim, Basın kanunu mu! Hâlâ başımızda... Hele Faşist İtalyadan alınmış bir ceza kanunu var ki sorma! Anayasa sınıf esası üzerine parti kurmayı kabul eder, Ceza Kanununun 142 inci maddesi lâfını ettin mi tükürür çarkına... Ya dostum, böyle işte, zor bu iş... Bizimki cambazlık âdeta... Hem ipin üstünde terazisiz dolaşacaksın, hem de sırtüstü gitmeyeceksin! İp alçak oldu mu kimse başını çevirip bakmaz. Hünerini ne kadar yüksekte gösterirsen o kadar hoşlarına gider... Tepe taklak bir gittin mi... Necdet, Aman, Tanrı korusun, dedi. Sen neler söylüyorsun! Ben sana tehlikeyi atlattınız diyorum. Baraj tehlikesini... Karagümrük, şimdilik paçayı kurtardı yâni... Biz Vefalılar... Ha dedim. Şu mesele... Ben de sandım ki.. Neyse dostum. İyisin ya! Ne top oynardık değil mi Çukurbostanda... Gençliğimizde. Ben de sandım ki gazetedeki yazıyı... Ne yazısı yahu dedi... Benim yazı falan okuyacak vaktim mi var... Bizim kız gazetedeki kuponları toplamış, otomobil çıkar diye... Bir kitap mı ne vereceklermiş, uğra da alıver, dediydi bana... Sen gazete okuyacak zaman bulabiliyorsun demek... Ben mi dedim eh, ara sıra... Bir okuduk mu da dipten doruğa, başmakalesinden ilânlarına kadar okuruz... Demek boş vakitlerin var! Oh, oh! Demek sen de kitap alınağa geldin ha? Ekşi ekşi baktım yüzüne. Hayır dedim ilân vermeğe geldim gazeteye. Tepem atmıştı artık, arkama bakmadan yürüdüm gittim. Biz böyleyiz çocuklar... İki satır yazımız çıktı mı gazetede...»

«Bir de altında imza...» diye tamamladı Yılmaz.

«Evet o imza yok mu... Bizi sarhoş eden, hep bu imza işte! Matbaa mürekkebi eroin gibidir, bir kokladın mı tamam, tiryakisi oldun, gitti. Artık teneşir temizler seni! Bizim bu saatlere kadar buralarda ne işimiz var? Makinenin dönmesini beklediniz hepiniz de değil mi? Cebinize bir gazetecik koymadan çıkamazsınız kapıdan. Bunlar hep tiryakilik işte... Dedim ya mürekkep eroinciliği... Bizim yaştakilerin, artık gecelik entarisini giyip, tam köşeye kurulacağı zamanlar... Takacaksın gözlüğünü... Alacaksın gazeteni eline...»

Hüsamettin Düzeltmen:

«Sen ne söylüyorsun be...» diye atıldı, «Eline gazete mi alacaksın daha? Emekliye bir ayrılayım, eğer gazetenin yüzüne bakarsam...»

«Öyle deme Hüsamettin. Duramazsın! Uykulu uykulu evin yolunu tutarken içimizden küfürleri yağdırıyoruz ama, ertesi gün işe gelirken bir de bakıyoruz ki hepsini unutmuşuz!»

«Bir harf atladın mı patronun dilinden kurtulabilirsen kurtul!»

«Hattâ o bile dostum, o atladığımız tek harf bile bir zaman geliyor ki hikâye olup kalıyor!»

Sekreter yardımcısı Yılmaz:

«Baba!» dedi, «Yoksa fi tarihinde bir halt mı karıştırmıştın kolonları düzeltirken?»

«Müsahhih olup da halt karıştırmayan mı var! Sekiz on sene oluyor... Gene Ankara yatırmıştı bizi... Parça parça geliyordu büyük bir adamın nutukları... Geleni baş mürettip makinelere taksim edip dizdiriyordu. Dizildikçe geliyor masama kolonlar... Oku... Oku... Bitmiyor... Uyku gözlerimden akıyor. Ortalık ağardı, hâlâ nutuk.. Sekreter bir de manşet çıkarmış... O nutuk veren büyük adamın adını almış başa... İşte o adam, demiş, Türkiyenin kalbidir, tamam. Gözlerimin çapağını sildim, bir daha okudum, mükemmel... Evet işte o zat Türkiyenin kalbidir! Makine dönerken çıktık matbaadan. Birer gazete soktuk, her zamanki gibi ceplerimize. Meşrutiyette aldık soluğu. Seslendik ocakçıya, Hüseyin dedik, getir bizim çayları... Biz çayları içerken bir sekreter yardımcısı vardı Can... Çıkardı cebinden gazeteyi. Şöyle bir göz attı. Okudu yüksek sesle... Bilmem hangi zat, Türkiyenin kelbidir! Ne? Kelbi mi? Deme! Valla abi kelbidir işte! Çayları olduğu gibi bıraktık masanın üstünde. Sokaklara döküldük. Düştük çocukların peşine! Onlar kaçar biz kovalarız. Yakaladık mı alıyoruz bizim gazeteleri ellerinden!. Yaa işte böyle çocuklar! Çok eğlencelidir bizim gazetecilik! doğrusu!..»

HER ŞEYİN BAŞI

VALİ emeklisi Hurşit bey:

«Bu kadarı da fazla artık! Gene Doğuda eşkiyalar işi azıtmış!» dedi.

Öğretmen emeklisi Cemal Zülfü:

«Hangi ilde?» diye sordu.

«Çok mu önemli bu?»

«Çok önemli ya! Meselâ eşkiyalığın Siirtte ya da Van'da olduğu söyleniyorsa yalandır!»

«Neden yalan olsun?»

«Canım bizim Barlas, o iki ilde komutanlık yapmadı mı?»

«Yaptın..»

«Artık oralarda sittin sene biri çıkıp da eşkiyalığa cüret edemez!»

«Edemez mi?. Etmiş işte, hem de Siirtte.. Bir köyü olduğu gibi dağa kaldırmışlar, insan başına üçer yüz lira almadan da salıvermemişler zavallıları!»

Tarım müdürü emeklisi:

«Yahu bu adamlar delirdiler mi yoksa? Barlası öldü mü sanıyorlar! Emekli, memekli dinlemez, çizmeleri çektiği gibi, ver elini Siirt!»

Vali emeklisi:

«Bir memlekette âsayiş bozul du mu, çekiver kuyruğunu! Her şeyin başı âsayiş!»

Öğretmen emeklisi:

«Her şeyin başı maarif. Hurşit beyciğim, âsayiş dediğin, olsa olsa ancak her şeyin kuyruğu olur!»

Tarım müdürü:

«Maarif mi? Ne olmuş maarife! Bir gazetede okudum. Memlekette bilmem kaç bin Kur'an kursu talebesi varmış. Otuz yedi kadar da imam hatip okulu! Al sana bilmem kaç yıl sonra şu kadar bin başı sarıklı hoca! Hocaya sormuşlar. Ofli hocaya, Çocuk okutabilir misin, diye, ne demiş biliyor musunuz?»

«Bundan sonra köy çocuklarını onlar okutacaklar işte!»

Köy Enstitülerinden bozma öğretmen okullarının sayısına gelince; otuzu bile bulmuyor! Geçenlerde bir senatör mü, bir milletvekili mi, her kimse, bir tasarı hazırlamış. Bundan sonra köy okullarında imamlar hocalık yapsınlar diye!»

Öğretmen emeklisi:

«Yürümez böyle!» dedi, «Biz de kaç öğretmen varsa, o kadar da terbiye var! Size hocalık yaptığım, okulların müdürlerine takılan adları sayayım. Yabana atmayın bu adları! Boyunbağcı Müdür. Mevlütçü Müdür.. Kooperatifçi Müdür! Kızılaycı Müdür! Aşocakçı Müdür... Pasocu Müdür. Piyangocu Müdür.. Trampetçi Müdür. Hazırolcu Müdür.. Sıfırçı Müdür. Dayakçı Müdür.. Fotoğrafçı Müdür. İftarcı Müdür..»

Hurşit bey:

«Canım bunların herbiri, yerine göre çok işler görür. Meselâ kooperatifçi Müdür.. Faydalı bir müdür tipi değil mi yani? Çocuklara okul gereçlerini gaaaayet ucuza sağlıyan bir müdür tipi olacak bu?»

«Öyle mi sanıyorsun, Hurşit beyciğim? Dur anlatayım sa-

na.. Nişantaşında bir ortaokul vardı, mantar gibi bir bina... Ufak bir yağmur yağdı mı, bizim Türkçe öğretmeni Tamburî Dürrü bey, şemsiyeyle dolaşırdı binanın içinde... Bina çürümesin diye leğenler kordu akıntıların altına.. Çocuklar kayık yüzdürürdü derslerde.. Bir gün, Müdür Mahir bey, günlük bir emir çıkardı, toplantı var diye! Son dersten sonra toplandık. Sayın müdürümüz, arkadaşlar diye başladı; bugünkü öğretmenler toplantısının gündemi nedir biliyor musunuz? Bilmiyoruz, dedik.. Kooperatif! Doğrusu çok önemli bir konuydu bu! Öğrencilerin yarıdan çoğu Feriköy'den teneke mahallelerden geliyorlardı. Şoför çocukları, kapıcı çocukları.. İkinci Dünya Savaşı yıllarındayız. Bir kurşun kalem, elli kuruş yetmiş beş kuruş.. Saman kâğıtlı defterler, en azdan bir lira. Müdür, arkadaşlar, diye başladı. Başka okullar, çoktaaan kooperatiflerini açtılar, cayır cayır alışverişe başladılar bile.. Biz, kaldık! Yarından tezi yok kooperatifimizi açıyoruz ha? Ne dersiniz? Ne diyelim. Müdür bey, hemen açalım, dedik.. Geç bile kaldık! İlk iş olarak çocukların dışarıdan defter, kalem almalarını yasak edeceğiz! Haklıydı Müdür Bey, bizde bütün kalkınmalar, yasakla başlardı. Evet dedik, yasak edelim! Mektup zarfını bile çocuklar kooperatiften alacak! Yazılı imtihan kâğıtlarını okuldan almıyan öğrenciye vereceğiniz not sıfır! Antetli kâğıtlar bastıracağız.. Nişantaşı Erkek Ortaokulu! Çocuklar, ders yılı başında bütün kitaplarını kooperatiften alacak! Tamam mı? Tamam dedik! İlk iş olarak, her öğretmenin maaşından, her ay beşer lira kesilecek! Sermaye yapmak için! Ben bir şeyler diyecek oldum, bu kooperatif öğrenciler için mi yoksa öğretmenler için mi diye... Lâfımı ağzıma tıktı. Bu kooperatif, okul kooperatifi.. Öğrenciyle, öğretmen ayrılmaz, dedi!

Pekiii, öğretmenin ne şekilde işine yarıyacak diye sordum. Ha! Dedi, bunu ben düşündüm. Kârın bir kısmını öğretmenler paylaşacak, bir kısmı da okul idaresine kalacak! Çocuklara ne kalacak diye sordum. Çocuklara mı, dedi, çocuklara ne kalacakmış, sermayeyi veren biz öğretmenler olduktan sonra... Pekiii, dedim, okul idaresine neden kalıyormuş? Canım, dedi; oku-

lun birçok ihtiyaçları var, masa, sandalye gibi.. Meselâ bir radyomuz neden olmasın? Başka okullar bahçelerine havuz bile yaptırıyorlar, biz neden ağaçların altına bir havuzcuk yaptırmıyalım! Yakışmaz mı yani?. Aman Müdür Beyciğim, dedim, bizim Dürrî beyin yağmurlu günlerdeki havuzları yetmiyor mu? Eğer maksat çocuklarımızı eğlendirmekse pekâlâ kâğıt kayıklar yüzdürerek eğleniyorlar! Sonra benim aklımın ermediği bir şey daha var, biz havuz yaptıracak kadar parayı, nasıl sağlıyacağız? Nasıl mı sağlıyacağız, dedi; çocuklar dışarıdan defteri yüz kuruşa mı alıyor, biz yüz yirmi beşe satacağız! Kalemi elliye mi alıyor, biz satacağız yetmiş beşe! Boş yok, ne satarsak en azdan yirmi beş kuruş kâr! Aman Müdür Beyciğim, dedim, biz kooperatif mi açıyoruz, yoksa karaborsa mı yapıyoruz! Açtığımız mahalle bakkaliyesi bile değil! Olsa olsa sıkı bir tekelcilik bu! Benim bildiğim Tüketim Kooperatifleri, çocuğa kârsız mal satar. Biz not defteriyle tehdit edip çocuklarımızı soymağa kalkışıyoruz!»

Hurşit bey sordu:

«Pekiii» dedi, «Kooperatif kuruldu mu sonunda?»

«Kooperatif mi? Kuruldu mu, kurulmadı mı, öğrenmeğe vakit kalmadı ki...»

«Ne oldu?»

«Apar topar, kitabına uydurularak sepetlendik!»

«Hangi kitaba uydurdular?»

«Kendi kitabıma.. Bir kitap çıkarmıştım, şiir kitabı.. Kapağından başladılar ilkönce..»

«Anlaşıldı dostum, anlaşıldı! Gelelim pasocu Müdüre!»

«O zamanlar İstanbulun dört bucağında tramvay vardı... Ben, Yenikapı'da öğretmendim. Bizim Müdür, bütün çocukların paso alması için nutuklar çeker, propagandalar yapardı. Oysa yalnız uzak semtlerde oturanların paso alması gerekiyordu. Çocuklar, diyordu, neden okulun bize tanıdığı haklardan faydalanmıyorsunuz. Hiç mi sinemaya gitmiyorsunuz, hiç mi maça gitmiyorsunuz! Alın bir paso, dolaşın iki kuruşla bütün İstan-

bulu! Yahu, diyordum ,içimden, ne iyi adam bu Müdür be! Tam halk adamı. Nasıl da düşünüyor çocukları!»

Sağlık memuru:

«İyi ama!» dedi, «çocuklar için kârlı değil mu pasolar?»

«Çocuklar için mi? Çocuklar için çok kârlı tabii.. Burda tek zarar eden, çocukların anaları, babaları! Paso için bir fotoğrafçı geliyor okula... Fotoğraf parası.. paso için pul parası.. Paso için dilekçe parası... Oysa bir tek dilekçeyle beş yüz öğrenci paso alabilir. En önemlisi, yılda üç kere mühür parası! Pasolara yapışacak Kızılay pulu parası! İşte bu Müdürün adı da Pasocu Müdür! Sonra çocuklara zorla kravat bağlatan, kravatçı müdürler. Okula berber getirip sıfır numaraya başları traş ettiren sıfır numara müdürler. Toptancılarla anlaşıp, kasket satan kasketçi müdürler.. Kandillerde el öptüren kandilci müdürler.. Neler de neler. Bu memlekette olumlu bir öğrenci yetişiyorsa, birçok engelleri sağ duygusuyla aşabildiği için tesadüfen yetişmiştir. Fizik hocası bile Arşimet kanununu öğretirken, çocuğun yakasını bırakmaz, kendi kanunlarını da öğretir. Tarih hocalarının çoğu, çocukları kelle kesen, kan içen bir canavar haline getirmek için elinden geleni, ardına koymaz!»

Jandarma komutanı emeklisi Cevdet Barlas, dört torunuyla kapıda dikiliyordu. Öğretmen emeklisi:

«Cevdetciğim!» diye selendi, «Bu ne hal böyle! Mahallede çocuk bırakmamışsın!»

İçeriye gireyim mi, girmiyeyim mi diye düşünüyordu. Vali emeklisi:

«Bırak oynasınlar kapının önünde! Bak Siirt'te neler olmuş gene! Yirmi kadar vatandaşı dağa kaldırmışlar!»

Dayanamadı Cevdet Barlas, çocukları elinden tutup sıradan birer sandalyeye oturttu. Birer çay söyledikten sonra:

«Eveeet!» dedi, «Evde okudum. Köpeksiz köy buldular da değneksiz geziyor namussuzlar. Ah ben olacaktım ki...»

«Ne yapardın sen olsaydın!»

«Ben mi? Tam yedi koldan yedi müfreze çıkarırdım üzer-

lerine.. Karakolları birer takım jandarmayla takviye eder, ağaları çağırırdım merkeze..»

«Neden çağırırdın?»

«Muhakkak bu işde parmakları vardır ağaların! Hanginiz bir yolunu bulup dağdan indirirse, bu eşkiyaları, Ankara'ya bildireceğim, ilk seçimde milletvekilisiniz diye koltuklardım!»

Vali emeklisi:

«Bunlar senin yapacağın işler değil!» dedi.

«Ya kimin yapacağı iş bunlar?»

«Valilerin! Açar telefonu Vali, İçişleri Bakanıyla kafaya verip, bir tedbir düşünür! Senin yapacağın iş, müfrezeni alıp, dağa çıkmak!»

Konuyu değiştirmek için, öğretmen emeklisi sordu:

«Cevdetçiğim!» dedi, «Bugün çocuk bayramı mı var, yoksa Macaristan'dan sirk mi geldi?»

«Allah selâmet versin, bir İçişleri Bakanı vardı. Aylâ'yı kaçıranları mutlaka yakalayacak, Aylâ'yı babasına teslim edecekti... Aylardır bekledik. Ne Aylâ bulundu, ne de Aylâ'yı kaçıranlar yakalandı! Yerine gelen bakan, Aylâ için yeni bi raadde bulunana kadar torunlarıma göz kulak olacağım! Okullar tatil... Tutup kaçırırlar diye, kapının önüne bile çıkaramıyoruz çocukları!»

PTT emeklisi, damdan düşer gibi bir hikâyeye başladı:

«Yörüğün biri..» dedi, «Almış karısını, kasabaya iniyormuş. Yolları dağ köylerinden birine düşünce aman, demişler; yolları eşkiyalar sarmış, dön geri! Dönemem demiş, hükümette işim var! Vurmuş dağ yoluna. Karı da arkadan. Tam, adamın kıt yerinde, eşkiyalar, davranma diye uzatmışlar martinleri.

Önce adamı soymuşlar dipten doruğa, sonra sıra karısına gelmiş! Eşkiyaların başı, böyle ayan beyan bir avradı soymak ayıptır demiş, onu şu köknarların arkasında soyacağız. Kocasının etrafına fırdolayı bir daire çizmiş. Eğer demiş, bu çizgiden dışarı bir adım atarsan, kendini ölmüş bil! Alıp karısını

götürmüşler köknarların arkasına. Beş dakika.. On dakka... Yarım saat, bir saat.. Karısı yorgun argın dönmüş geriye. Tuuh, senin suratına! Demiş. Sen de erkeksin ha! Korkak herif!. Ne korkağı be diye çatmış kaşlarını kocası, o çizgiden dışarı boyuna çıktım girdim de kılıma bile dokunamadılar benim!»

ÇARŞAFIN ALTINDAKİ

HURŞİT bey, caddeden iki çarşaflının geçtiğini görünce dayanamadı:

«Bakın şunlara!.» diye bağırdı.

Dipteki masada oturan ablak yüzlü, lâcivert giyimli adam, birden fırladı yerinden, başını caddeye çevirdi. İki çarşaflının geçtiğini görünce, ferahlamıştı. Bir kuşkusu vardı bu elmacık kemikleri çıkık, gözleri patlak adamın,

Hurşit bey, kalabalığa karışan iki çarşaflıdan, gözlerini ayıramıyordu:

«Bütün valiliğim süresince çarşaflılara karşı savaş açtım!» diye başladı, «Sene bin dokuz bilmem kaç... İstanbul sokaklarında hâlâ kara çarşaf! Her gittiğim yerde toplardım polisi. jandarmayı. Bir çarşaflı gördünüz mü, derdim, ananız, bacınız bile olsa, çekeceksiniz üstlerinden, çatır çatır yırtacaksınız. Geçen gün, Beyoğlunda gördüm, tam altı çarşaflı yan yana... Sanki gerilik gösterisine çıkmışlar. Nasıl tepem attı!»

Malmüdürü emeklisi:

«Hurşit Beyciğim..» dedi, «Beyoğlundan bir kadının sağ salim geçmesi için, çarşftan başka bir şey giymesi de doğru değil! Artık işi aşikâreye döktüler. Lâf da atıyorlar, çimdik de.. Eee kepazelik de bu kadar olur!. Fazlası cansağlığı! Yol icabı, burdan bir kadının geçmesi gerekiyorsa, çarşaf değil, zırh giymesi lâzım, zırh!»

Komutan:

«Zabıta boş mu duruyor sanıyorsunuz!» dedi, «Cayır cayır ekipler kahvelerde, kıraathanelerde tabanca, bıçak arıyor!»

«Yahu ben kadınlara kurşun atıyorlar demedim, çimdik atıyorlar dedim!»

«Sizin aklınız ermez bu ince işlere... Sarkıntılık yapan bir it oğlu it, cüreti, cesareti nerden alır biliyor musunuz?»

«Partiden mi?»

«Ne partisi.. Cebindeki tabancadan, belindeki bıçaktan.. Hele iki tek de parlattıysa, içtiği zıkkımdan alır! Kapatacaksın meyhaneleri.. bira içmek bile yasak!.. Sonra efendim, ekmek bıçaklarını bile toplıyacaksın evlerden!»

«Ama satmayı yasak etmiyeceksin!»

«Kapatacaksın bıçakçı dükkânlarını! Çarşafları sıyırmakla âsayiş olmaz!»

Hurşit Bey:

«Aman Cevdetciğim..» dedi, «biz çarşafları âsayiş için sıyırmıyoruz. Kıyafet Kanununa aykırıdır diye çıkartıyoruz. O iş başka, bu iş başka..»

Tabelâcı Rıza dayanamadı. Çayını bıraktı masanın üstüne. Fırladı yerinden:

«Aman Hurşit Beyciğim..» dedi, «Siz bakmayın komutanın dediğine. Çarşafın âsayişle, inzibatla ilgisi olmaz olur mu, var tabiî.. bal gibi var! Ben Çorumdan Ankara'ya geçiyordum, kamyonla. Yanımda tombul tombul bir kadın oturuyor, çarşaflı.. Hattâ yüzü de peçeli.. Ama dolgun vücutlu, iri göğüslü olduğu bir bakışta belli oluyordu. Tam sağımda oturuyordu kadın. Yollar da bozuk mu bozuk... Kamyon hop hop sıçradıkça soku-

luyordum çarşaflıya.. O zamanlar genciz, kanımız fıkır fıkır kaynıyor. Önce dizlerimi yanaştırdım. Sonra dirseklemeye başladım, hafiften. Baldırlarına sürtündükçe, pek aldırmıyordu ya, dirseğimi göğsüne doğru getirdikçe huylanıyordu. Ah diyordum içimden, çarşaflı, marşaflı ama barut gibi kadın, değdikçe ateş alıyor. Fazla da sıkıştıramıyorum. Öbür yanında oturan delikanlıdan kıskanıyorum kadını.

Ben işi azıttıkça, delikanlıya doğru sokulmaz mı! Bu sefer o başladı sıkıştırmaya.. Delikanlı benim gibi ustalıklı da yapmıyor, açıktan açığa el atıyor şurasına, burasına. Baktı ki iş kötü, gene yavaş yavaş kaydı benden yana. O işi azıttıkça sokuldu! Düştün mü dedim, ocağıma. Sen Ankarada kamyondan inince görürsün! Bir ara eğildim, delikanlıya baktım, yıktım kaşlarımı da.. Çocuk, toy mu toy. Kpkırmızı kesiliverdi, yüzüne bakınca. Gözleri dönmüştü biçarenin. İster istemez çarşaflıyı bıraktı bana. Kamyon yalpaladıkça basıyordum çimdiği.. Kaya gibi karıydı hani, çimdik bile işlemiyordu!

Bütün huysuzluğu göğüslerindendi karının. Dirseğimi bile değdirememiştim yol boyunca. Bir ara kızarttım yüzümü, yavaştan kaydırdım elimi, hooop çarşaftan içeri! Birden mengene gibi parmaklar, yapıştı bileğime. Oynatabilirsen oynat! Çekmek istesem de geriye, nafile! Eh, kadın şimdi bulmuştu işin kolayını. Göz göre göre sol elimi de kullanamazdım ya! Öylesine sıkıyordu ki, kan oturmuştu bileğime. Sızıdan tepiniyordum oturduğum yerde. Tam üç saat, demir mengene gibi bir el, bileğimde.. Herkes çıkarmış sigarasını içiyor. Ben kelepçelenmiş gibi kıpırdayamıyorum. Kamyon bir su başında zınk diye durdu. Su içmek, su dökmek için inen inene! Birden sağ elimdeki kelepçe çözülüverdi. Oh, diye rahat bir soluk aldım önce.. Sonra sarıldım sigara paketine. Ben kibriti çakarken baktım. bizim hatun kıçın kıçın kapıya doğru gidiyor. Vardı bir zoru onun da. Kapının koluna yapıştı birden. Baktım kıllı bir el.. Mengene gibi kavradı kapıyı.. Vay anasını, dedim, bir erkek eli bu! Çarşaflı, indi aşağı.. Fundalıkların arkasına doğru yürüdü. Çömeldi kaldı bir fundanın dibine. Biz, sigaralarımızı içtik. Ufak

tefek işlerimizi gördük. Bekle çarşaflı gelmez, bekle gelmez. Herkes geçti yerli yerine oturdu. Bekleriz gelmez. Ben biliyorum gelmiyeceğini ama, kime ne diyebilirsin!»

Jandarma komutanı sabırsızlandı:

«Soooona?..»

Lâcivert giyimli adamın kulağı da tabelâcı Rızadaydı. Gözleri de fıldır fıldır kapıda..

Tabelâcı:

«Sonrası..» dedi, «Şoför yürüdü fundanın dibine doğru. Ne olur, ne olmaz diye öksürüyordu namuslu şoför.. Ama koydunsa bul çarşaflıyı. Almış voltasını, toz olmuştu. Tıngır mıngır koyulduk yola. Her kafadan bir ses! Kimi diyor, karıyı kaldırdılar dağa.. Kimi parayı vermemek için tüydü diyor. Çoruma yaklaşınca jandarmalar kestiler kamyonun önünü. Köyleri basan bir çetenin başını arıyorlarmış. Tabelâcı Rıza, soğuyan çayını bir yudumda içtikten sonra:

«Komutanım!» dedi, «Sen çarşaf deyip de geçme. Doğuda çarşaf bile âsayiş demektir. Düştüler çarşaflının peşine ama, yakalayabilene aşkolsun!»

PTT emeklisi:

«Hiç açmaz beni bu çarşaflılar» dedi, «Gözünü sevdiğim!» dedi, «En iyisi plâj! Seç seç al! Mal meydanda kabak gibi!»

Tabelâcı Rıza:

«Telci amca!» dedi, «Sen plâja da güvenme! Ben onun da yedim kazığını! Daha geçen hafta, bizim Sadıkla gittik, bilmem ne plâjına! Kumların üstünde yatıp yuvarlanırken, baktık önümüzde bir piliç.. Piliç değil, civciv.. Kayış gibi de vücudu var. Güneşten kurum gibi de yanmış. Bu, kömür parçası gibi vücutta yemyeşil de gözler yok mu! Yaşımızdan başımızdan utanmasak, asılacağız yavruya!. Göğüs daha tomurcuk ama, kalçalar falan yerli yerinde. Bizim yiyecekmiş gibi baktığımızın farkında olmasına farkında ama, boş veriyor seninki. Bir ara Sadık, ne olursa olsun, yüzünü kızartıp lokantaya davet edecek oldu. Nerde o yürek.. Kız da kalktı kumdan, koştu denize. Bir daha da dönmedi. Plâjdan çıkıp da tren beklerken, ne görelim.

Karşıda bir ağacın altında oturmuş çingeneler, tef, darbuka, eğleniyorlar... Bizim civciv de çekmiş şalvarı, kıvıra kıvıra bir çiftetelli döktürmüyor mu!.. Hiç belli olmuyor bu mahlûklar.. Çarşafın içinde başka, plâjda gene başka..»

Lâcivert urbalının telâşı birden arttı. Doğrulmasiyle oturması bir oldu. Şaşkın şaşkın, dört bir yanına bakınıyordu. Komutan:

«Ekip geliyor!» dedi, «Arama, tarama ekipi!»

Vali emeklisi:

«Eeee, arkadaşlar!» dedi, «Bu yaştan sonra eller yukarı! Haydi bakalım komutanım kalk da ayağa arasınlar seninkiler!»

Kapıyı polisler tutmuştu. Lâcivert urbalı adam şaşkına dönmüştü. Fırladı yerinden. Barlası bir omuzda devirip sıçradı pencereye. Kurşun gibi atlamıştı öbür tarafa. Sokağı dikine geçip ana caddeye karıştı. Barlas, ayağa kalkmış bağırıyordu:

«Heyyy! Ne duruyorsunuz! Sırası mı arama - taramanın. Kaçıyor! Göz göre göre kaçırdınız herifi!»

Arama - taramacılar boş verdiler ama Takmaz Niyazi, kahve parasını kurtarmak için çoktan düşmüştü peşine!

KIRAATHANEDEN İŞKEMBECİYE

PTT. emeklisi Telci, ocakçı Acem Hüseyine tarif ediyordu, içeceği kahveyi:

«Az şekerli.. kahvesi çok, şekeri gaaayetten az. Cezvenin bulaşığı yetişir.»

Acem Hüseyin:

«Canım...» dedi, «Şuna sade de de, çık içinden!»

«Yooo! kahvenin acılığı biraz kırılmalı. Kaşığın burnuyla koy, daha olmazsa. Kahvesi de inadına çok olsun. Sorma, Hüseyin efendi! Bir bulantı var ki midemde.. Sabah sabah işkembeciye uğradım gelirken.»

«Hangi işkembeciye?»

«Beyazıttakine, şu yeni açılan işkembeci var ya! Kendi yağıyla bir tuzlama söyledim. Şöyle şirden tarafından. Melhem gibi gitti. Üstüne de bir kahve çekersem, ne bulantı kalır, ne mide yanması...»

Gözü ocaklığın duvarına çizilmiş boy boy tebeşir çizgilerine ilişti:

«Nedir bunlar!» dedi. «Dipten doruğa çizgi.. Amma da veresiyeniz var be! Nizami bey kızmıyor mu bu veresiyelere?»

«Kızma da bi şey mi, cinifrit oluyor. Vermeyin diyor garsonlara.. Vermeyin ama, herifin yoksa parası.. Üzerinden ceketini mi sıyıracaksın. Ben keyfini içip de parasını veremiyenlere kızmıyorum. Olur a, insanlık hali. Yoktan yonga çıkar mı! Çıkmaz tabii. Bütün gün güneşin altında dolaşacak değila. Gelip oturacak, ver, diyecek şurdan bi gaaave.. Ben olsam ben de öyle yaparım. Varken iyi ya! Çeek bir tebeşir de Hâdi bey için! Benim kızdığım o değil, daha kargalar karnını doyurup, gagalarını temizlemeden düş kıraathaneye, otur kumarın başına.»

«Ne? Kumarın başına mı? Bu kıraathanede kumar da mı oynanıyor? Bak hele!»

«Siz emekliler burun buruna bir verdiniz mi, kıraathanede, değil kumar, top oynasalar ruhunuz duymaz. Bu kıraathanede kumarın ağababası oynanıyor bütün gün. Üç parti, beş parti, on parti yenilen var. Her parti için iki gaave, üç gaaave gelse, eder yirmi, yirmi beş gaave... Al tebeşiri eline, çek, ocaklığa yirmi beş çizgi daha! Buna duvar mı dayanır, tebeşir mi?»

«Vay anasını be! Uyuyoruz biz desene! Bakıyoruz, kıraathanede oturacak yer yok. Nizami beyin işi iş diyoruz.»

«Davulun sesi uzaktan hoş gelir! Nizami bey eski İttihatçılardan.. Kan tükürür, kızılcık şerbeti içtim, der. Bakkal Yorgo'ya, beş yüz seksen lira olmuş. Şeker, çay parası.. Kahveyi Tahmis'ten alır kendisi. Kuru Kahveci Mehmet Efendi'den. Kimbilir oraya ne taktı!»

«Ya!. Demek böyle ha! Desene kahvecilikte de iş yok! Biz sanıyoruz ki, memlekette iş olmayınca, insanlar kahvelere dolar, gelsin tavla, altmışaltı! Öyle ya!. Kimsede para olmazsa, işsizlikten kahveye düşen adamda para olur mu? Dayansın Nizami bey! Haydi eyvallah!»

Kahvesi de peşinden geldi emekliler masasına. Öğretmen emeklisi:

«Ne o?» dedi, «Hayrola. Sabah sabah kahve ha!»

«Hem de az şekerli!»

«Geçmiş olsun yahu, akşam bir papaz mı uçurdun yoksa!»

«Bizim bacanak gelmiş, çoluk çocuk. Baştan çıkardı beni. Biraz da soğuk algınlığı vardı. Çivi çiviyi söker dedik!»

«Gençlikte sökerdi ya.. Şimdi kolay kolay sökmüyor, değil mi?»

«Sabahleyin uyandım, baktım ki, Bağdat harap. Doğru Beyazıttaki işkembeciye..»

«Şu Doğubank'ın yerine gelen işkembeciye mi?»

«Doğu işkembecisine! Eskiden kahvelerin, işkembecilerin, yerine bankalar gelirdi.. Şimdi bankaların yerine işkembeciler geliyor. Hangi Başbakan söylemişse, söylemiş: Her sokakta bir milyoner yetiştireceğiz diye.. Çok şükür, bir milyoner değil, beş milyoner yetiştirdiler. Şimdi de... Her köşebaşında bir işkembeci!»

«Hani vurgunluğun sonu durgunluk derler, o hesap.. Vurgunlardan sonra piyasada yaprak kımıldamaz oldu. Paralar suyunu çekti. Paralar suyunu çekince bankalar da kuru çeşmeye döndü!»

«Hepsi bir kapıya çıkar. Ha, her sokakta iki milyoner, ha her köşebaşında iki işkembeci. Kiremitçiyle, rençberin anası hesabı.. Yağmur, yağsa da yağmasa da, gene anaları ağlıyacak!»

«Şam yolu dümdüz desene!»

Jandarma komutanı gazeteyi fırlatıp attı:

«Tuh anasını!» dedi, «Koçero'yu gene enseliyememişler! Yahu bu ne beceriksizlik! Ah canına yandığım, şu emoroitlerden biraz göz açabilsem, çekeceğim çizmeleri... Jandarma Umum Komutanına çıkıp, beni memur edin eşkiya tenkiline, diye dayatacağım! Koçeroya da bir haber; ben, Cevdet Barlas, ya teslim olursun, ya postunu delik deşik eder, leşini hükümetin önüne uzatırım! Bu emoroit yüzünden değil ata binmek, dolmuşa bile çıkıp oturamıyorum.»

Vali emeklisi Hurşit bey:

«Sen üzülme!» dedi, «Bu dağlar ne Çakıcılar, ne Eğri Ahmetler gördü! Bunların en akıllısı gene Köroğlu! Delikli demir çıktı, mertlik bozuldu, demiş!»

Malmüdürü emeklisi, gazeteyi katlarken:

«Yakalamışlar!» dedi.

Barlas birden atıldı:

«Kimi?»

«Muska basan bir matbaacıyı!»

«Ben de sandım ki..»

«Cevdet Beyciğim, sen bu muska basan matbaacıları Koçero'dan daha mı az tehlikeli sanıyorsun?»

«Canım bu iş başka, o iş başka!»

«Aynı kapıya çıkar!. İnsanlar muskaya inandı mı, başka şeylere inanmıyorlar demektir. En başta hükûmete!»

Öğretmen emeklisi:

«Nabi beyciğim!» diye başladı, «Ağanın köpeği hastalanmış. Alın köpeği, götürün hocaya demiş, adamlarına. Bir de koyun kesip, götürün. Selâm söyleyin benden. Kestiğiniz koyunun etinden ziftlensin de, şu bizim köpeğe bir muska yazsın! Hoca, çıkarmış diviti, kalemi. Bir muska döktürmüş, bağlamış köpeğin boynuna. Köpek daha çiftliğe varmadan yolda titretmiş kuyruğu. Ağa, çok sevdiği köpeğinin öldüğünü haber alınca, sökün şunun boynundaki muskayı, açın, okuyun demiş. Açmış adamlarından biri; başlamış okumağa: Dayanamadım etine, Muska yazdım itine. Benden muska isteyenin... Eee.. gerisini siz çıkarın artık!»

Kıraathaneye bir çantalı girmiş, dikiliyordu ortada. Bir süre sağına soluna bakındıktan sonra, seslendi ocağa:

«Heeey! Nerde buranın patronu!»

Niyazi daha kapıdan girerken görmüştü çantalıyı ama, boşvermişti. Çantalı koydu elindekini, masalardan birinin üstüne. İçindekileri karıştırmağa başladı. Eline bir kerpeten aldı, yürüdü elektrik saatine doğru. Niyazi bir şeyler sezinler gibi olmuştu:

«Ne oluyor!» diye seslendi.

«Hiç!» dedi, «Ne olacak... Elektriği kesmeğe geldim!»

«Kesemezsin!»

«Bi zorluğu yok, benim için... İşim bu!»

«Patron gelmeden elini süremezsin! Biz burda bostan korkuluğu muyuz?»

«Yani bir polis alıp da mı geleyim!»

Vali emeklisi Hurşit bey, doğruldu yerinden:

«Ne tutuyor elektrik parası» diye sordu.

«Vallaa..» dedi, «Benim elektrik parasına aklım ermez. Ben tahsildar değilim. Kes derler keserim ben! Aç, derler açarım!»

«Yani çok bir şey tutuyor mu?»

«Topu topu iki aylık elektrik parası. Bu kıraathane, yaksa yaksa yüz elli, iki yüz liralık elektrik yakar!»

«Yüz elli, iki yüz lira ha?»

«İşte o kadar!»

Çıkarıp vermeyi düşünmüştü:

«Beklesen biraz, olmaz mı?» dedi.

«Bu sokağa kırmızı kâğıt geleli, en azdan on beş gün oluyor. Daha mı bekliyelim!»

Kutuyu açmış, içerisini kurcalayıp duruyordu. Birden buz dolabının horultusu kesiliverdi. Ocaklıktaki Acem Hüseyin'in tepesindeki lâmba, kızarıp kararınca:

«Heeey!» diye bağırdı içerden. «Kim oynuyor sigortayla! Yakın şu lâmbayı be!»

Fırladı dışarı. Elektrikçiyi görünce, işi anlamıştı. Yürüdü üzerine:

«Aç!» dedi, «şu elektriği! Ben tam otuz yıldır bu kıraathanedeyim. Bu elektriği kesecek bir kabadayı çıkmadı anasının karnından. Aç diyorum sana!»

Elektrikçi:

«İşte ben çıktım!» dedi, «Ne yapacaksan yap!»

Niyazi'nin efendiliği üzerindeydi bugün. Hüseyin'i tuttuğu gibi ocağa soktu. Elektrikçiye de:

«Arkadaş!» dedi, «Topla tasını tarağını, yallah!»

Hemen elektrikçinin peşinden Nizami bey girmişti kahveye. Daha kapıdan girer girmez anlamıştı buzdolabının durduğunu. Acem Hüseyin'in lâmbası da yanmıyordu işte. Olan olmuştu demek. Hiç istifini bozmadı:

«Niyazi!» diye seslendi.

«Buyur patron!»

«Git!» dedi, «Dün konuştuğum Gedikpaşa'daki işkembeci var ya!. Çağır onu da anlaşalım artık! Atla bir dolmuşa, çabuk!»

Sonra emeklilerden yana döndü:

«Sayın müşterilerim!» dedi, «Meşrutiyet Kıraathanesi bugünden itibaren paydos! Meşrutiyet İşkembecisi oluyor... Veresiye tembelhane işletmektense, elli kuruşa millet karnını doyorsun burda. Halka hizmetimiz dokunur hiç olmazsa! Bugün bütün çaylar, kahveler benden, için afiyetle!»

S O N



Geçmişe mâzi

Rıfat Ilgaz, mizah'ı, elle gıdıklamaktan kurtarıp ona toplumsal niteliğini kazandıran önemli bir yazarımızdır. Bugünedek yarattığı yapıtlara GEÇMİŞE MAZİ de katılınca onun, mizah'ı yeni bir komedi türüne yücelttiği görülür. Rıfat Ilgaz, toplum yaşamının dramatik sahnelerindeki komik unsurları önplana çıkarmıştır. GEÇMİŞE MAZİ de anlattığı hikâyeler ve çizdiği tipler gerçektirler. Bir kıraathane ortamında birleşen çeşit çeşit insanların yaşamları, özlemleri, anımsamaları ve yorumları Rıfat Ilgaz'ın nükteli kalemiyle bir toplumsal mizah başyapıtı olarak edebiyatımıza kazandırılmıştır.

Fiatı 6 Liradır.



Karınca Ofset Basımevi Tel.: 27 53 45